Νάουσα

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
ΕΤΟΣ 21ο - ΤΟΜΟΣ ΙΙ - ΑΠΡΙΛΙΟΣ, ΜΑΙΟΣ, ΙΟΥΝΙΟΣ 1998 • ΑΡ. ΤΕΥΧΟΥΣ 83 • ΑΡΙΘ. ISSN 1106 - 2118

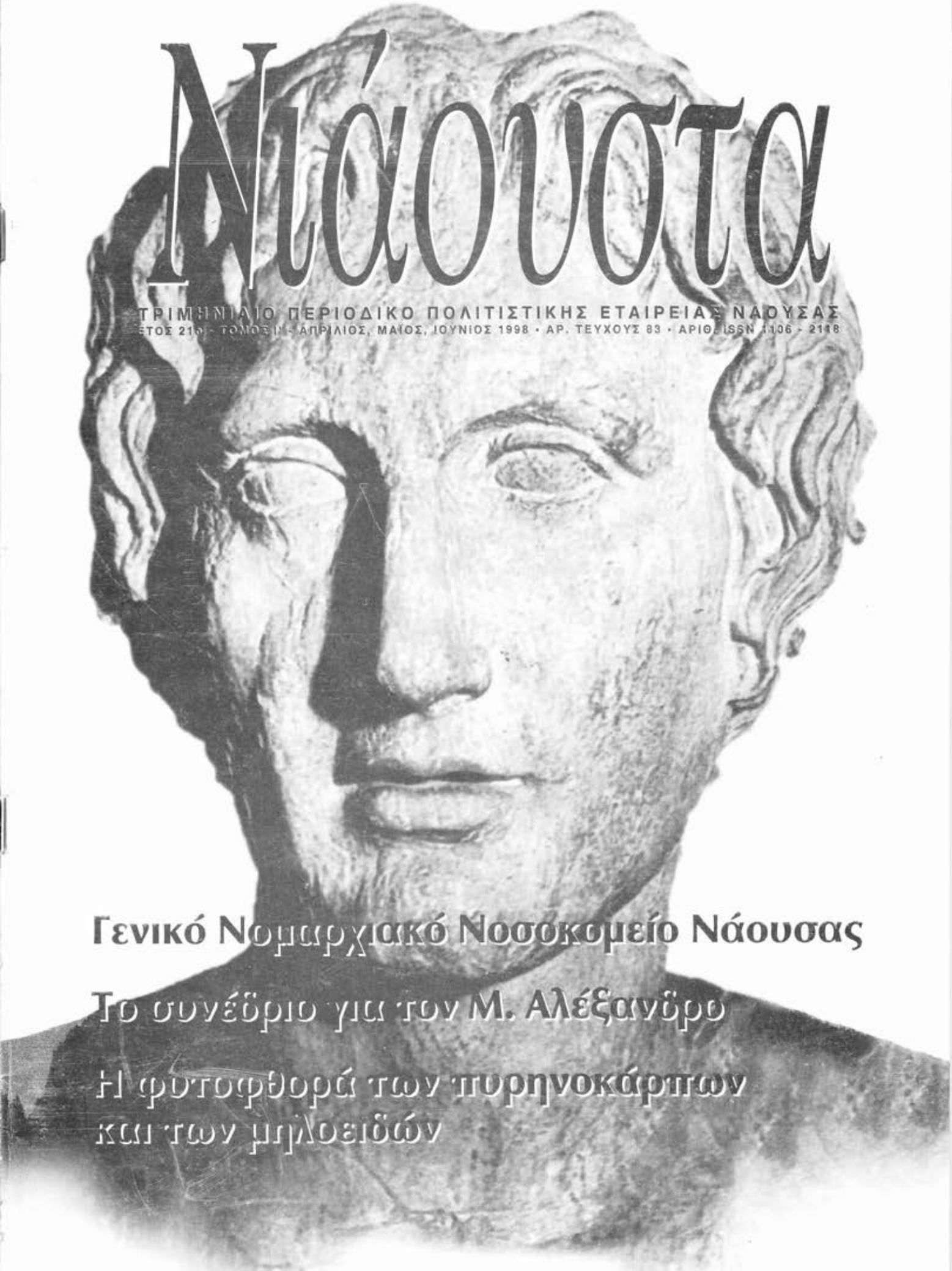

Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Νάουσας

Το συνέδριο για τον Μ. Αλέξανδρο

Η φυτοφθορά των πυρηνοκάρπων και των μηλοειδών

"ΝΙΑΟΥΣΤΑ"

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
"ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ ΜΙΧΑΗΛ Ο ΛΟΓΙΟΣ"

ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΜΑΪΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 1998
Ετος 21ο - Τόμος Γ' - Τεύχος 83
Αριθμός ISSN 1106 2118

ΙΔΡΥΤΕΣ:
Σύλλογος Αποφοίτων Νάουσας, Οδυσσεύς Ντινόπουλος †

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ:
Ελένη Μήτσιαλα - Ζεγκίνη, Λευκή Σαμαρά
Χρήστος Μπατατζής, Αλέξανδρος Οικονόμου

ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ:
Δημοτική Βιβλιοθήκη Νάουσας
Διον. Σολωμού 3 Τ.Κ. 59200 ΝΑΟΥΣΑ
Τηλ. 0332/24102 & 22575

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΣ ΒΕΡΟΙΑΣ:
Γιάννης Καρατσιώλης - Γεωπόνος τηλ. 60331

ΕΞΩΦΥΛΛΟ: Ακις Θωμαΐδης - τηλ. 22345
Προτομή Αλέξανδρου 100 μ.Χ. αντίγραφο έργο Λυσίππου
Παρίσι - Λούβρο

ΣΤΟΙΧΕΙΟΘΕΣΙΑ - ΕΚΤΥΠΩΣΗ:
Παναγιωτίδης Χρήστος - Ζαφειράκη 24 - ΝΑΟΥΣΑ
τηλ. (0332) 29409

Περιεχόμενα

ΙΣΤΟΡΙΚΑ

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ:
Μέγας Αλέξανδρος - Από τη Μακεδονία στην Οικουμένη σελ.4
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΟΥΣΙΜΗ:
Μακεδονικός Αγώνας σελ.14
ΠΕΤΡΟΥ ΔΕΙΝΟΠΟΥΛΟΥ:
Η μεταμόρφωση και " ο πύργος του έρωτος " σελ.24
ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΝΤΑΖΟΠΟΥΛΟΥ:
Δημήτρης Κατσιάμπας σελ.31

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΑ

ΛΕΥΚΗΣ ΣΑΜΑΡΑ:
Η Αλωση της Πόλης στην Ελληνική λαογραφία σελ.11
ΕΛΕΝΗΣ ΜΗΤΣΙΑΛΑ - ΖΕΓΚΙΝΗ:
Από τις αναμνήσεις ενός εργάτη του μεσοπολέμου σε εργοστάσια της Νάουσας σελ.25
Βαβυλωνία (Εφημ. Λαού Ναούσης 1929) σελ.27
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΓΚΛΑΒΕΝΟΥ:
Η Καληνύτσα σελ.2

ΑΦΙΕΡΩΜΑ

Γενικό Νοσοκομείο Νάουσας σελ.22

ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ
ΠΟΙΚΙΛΑ ΘΕΜΑΤΑ

ΔΗΜΗΤΡΑ ΧΟΝΔΡΟΓΙΑΝΝΗ:
Θεατρικό Εργαστήρι Ειρηνούπολης σελ.37
ΛΕΥΚΗ ΣΑΜΑΡΑ:
Κωνσταντίνος Παλαιολόγος σελ.40
ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗ:
Λήμματα και λύματα σελ.4
ΛΑΠΤΖΑΝΙΔΟΥ - Δ.ΣΤΥΛΙΑΝΙΔΗ -Κ.ΕΛΕΝΑ:
Η φυτοφθορά των πυρηνοκάρπων και των μηλοειδών σελ.43

Σημείωμα της Σύνταξης

Αγαπητοί φίλοι

της "ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ"

Σ' αυτό μας το τεύχος το 83ο του Ιουνίου, εκτός από τη γνωστή ιστορική και λαογραφική μας ύλη, τον Μακεδονικό Αγώνα σας γυρίζουμε λίγο στο "κοσμικό" παρελθόν της Νάουσας με μια θεατρική παράσταση του 1929 και στο περίφημο καμπαναριό του ΑγιαΣωτήρι με την πυροβολημένη από θερμόαιμο συμπατριώτη μας Πλάκα.

Σας ευχόμαστε
Καλό Καλοκαίρι

Διακίνηση περιοδικών
Εμβάσματα - συνδρομές
Λογιστικό Γραφείο
Βαγγελίτσας Δεληχρήστου
Παναγούλη 14 - τηλ. (0332) 25.278
Λευκή Σαμαρά
Γκαρνέτα 17 - τηλ. (0332) 22.575

Τιμή τεύχους	1000
Ετήσια συνδρομή ιδιωτών	4000
Δήμοι - Κοινότητες - Συν/σμοι	6000
Εξωτερικού δολλάρια	50

Λήμματα και λύματα

του **Γιώργου Σκαμπαρδώνη**
Λογοτέχνη

Οτι ο κ. Μπαμπινιώτης είναι πολύ σπουδαίος καθηγητής και περίφημος, ίσως, γλωσσολόγος δεν αμφιβάλλουμε, αλλιώς πως θα ήταν επί κεφαλής της ΚΕΜΕ του Υπουργείου Παιδείας. Ομως γενικά από Βόρειο Ελλάδα ή πολλά δεν κατέχει ή έχει κάποιο πρόβλημα.

*Η περιοχή μας εδώ σύμφωνα με τις ανασκαφές του αρχαιολόγου κ. Φώτη Πέτσα και την δημοσίευση ήταν η αρχαία Μίεζα, σπουδαία Μακεδονική πόλη, η Σχολή του Αριστοτέλη το Νυμφαίο όπου δίδαξε τον Αλέξανδρο για τρία χρόνια. Η Κοινότητα Κοπανού της επαρχίας Νάουσας ζήτησε πριν δύο χρόνια να μετονομασθεί σε Μίεζα και έκανε η κοινότητα την πρόταση προς τους αρμόδιους. Η πρόταση απερρίφθη από τον κ. Μπαμπινιώτη «**διότι η λέξη Μίεζα δεν είναι ελληνική**». Βέβαια γέλασε πολύς κόσμος τότε και ανάλογα σαρκαστικά ήταν και τα δημοσιεύματα που είδαν το φως στις εφημερίδες για τον κύριο καθηγητή.*

Τώρα επανέρχεται με το λεξικό του και μας λέει και ...Βούλγαρους. Ξέχασε το Εαμοβούλγαρους, διότι και αυτό έπρεπε να το μάθουν όσοι δεν πάνε στα γήπεδα πως αποκαλούν τους Βορειοελλαδίτες, διότι τα γραπτά μένουν.

Ενα άλλο είδος λεξικό κυκλοφόρησε λοιπόν για τους νεοέλληνες πού ίσως κρύβει πολλά μέσα στα λύματα και τα λήμματα όπως αναφέρει σε πρωτοσέλιδο άρθρο του στην εφημερίδα «Θεσσαλονίκη» ο διευθυντής της και λογοτέχνης κ. Σκαμπαρδώνης το οποίο και σας παραθέτουμε.

Δεν υπάρχει αμφιβολία πως η σπουδή να αναφερθούν ως δεύτερη έννοια της λέξης «Βούλγαροι» οι οπαδοί ποδοσφαιρικών ομάδων της Θεσσαλονίκης και δη οι Παοκτσήδες είναι μια αστοχία που ενοχλεί, έως και εξοργίζει, τους Θεσσαλονικείς και τους Βορειοελλαδίτες γενικότερα - αν και θα έπρεπε να εξαγριώνει όλους τους λληνες. Μάλλον δεν υπήρχε, βέβαια, κακή πρόθεση εκ μέρους του κ. Μπαμπινιώτη, αλλά είναι μια αβλεψία, μια αστοχία, μια προσβλητική αδεξιότητα - πολύ περισσότερο όταν δεν σπεύδει να δώσει τις παράλληλες έννοιες των λέξεων «βαζελίνη» ή «βάζελος» (για τους οπαδούς του Παναθηναϊκού), «χανούμια» (για τους Αεκτζήδες), «σκουλήκια» (για τους Αρειανούς)και ό,τι άλλο χρησιμοποιείται στην ποδοσφαιρική αργκό, ακόμα και το «γριά» που με αφορά ευθέως, ως οπαδό του Ηρακλέους.
Προς τι, όμως, η λύπη και ο αναστεναγμός, όταν στην πραγματικότητα, τα αισθήματα και η συμπεριφορά ουκ ολίγων «κάτωθεν του αυλακιού» είναι και ήταν τέτοια, ωσάν να είμαστε εμείς οι Βορειοελλαδίτες, αν όχι Βούλγαροι, πάντως κάτι ξεκομμένο από το Αθηνιστάν, περίεργο, σκοτεινό και κι' ακατανόητο πάντως σίγουρα κάτι μακρινό και κι' αδιάφορο. Και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και αρκετοί διανοούμενοι Αθηναίοι δεν ξέρουν που πέφτει η Κομοτηνή, που η Ξάνθη και, αν η περιοχή της Βέροιας, λέγεται νομός Ημαθίας ή Ημιμαθείας.

Κι' όταν καταπλέουν εξ Αθηνών σε κανένα δημοσιογραφικό συνέδριο, έρχονται ορισμένοι εξ ' αυτών (όχι όλοι, βέβαια) για να πουν σε μας τους Μακεδόνες ή τους Θρακιώτες ότι εμείς φταίμε για όλα, εμείς φταίμε για τον τούρκικο επεκτατισμό, εμείς φταίμε που δεν καλοπερνάνε οι μουσουλμάνοι της Θράκης, εμείς φταίμε που δεν καθόμαστε

να μας σφάξουν ν ' αγιάσουμε, και αντιδρούμε, όταν πάνε να μας βατέψουν κανονικά οι Σκοπιανοί, οι Αλβανοί, οι Σέρβοι, και προπαντός κάποιοι Ελληνες με παλιές, ανακυκλωμένες εμμονές.

Εμείς φταίμε για όλα, εμείς, οι Βούλγαροι. Δεν πρέπει να διαμαρτυρόμαστε, να μην κάνουμε συλλαλητήρια, να μην αντιδρούμε, όταν μας κλέβουν το όνομα, ή το σπίτι, και άμα φωνάξουμε για το ότι οι Σκοπιανοί απαιτούν την Μακεδονία ως τον Πλαταμώνα και οι Τούρκοι τη Θράκη και τη Θεσσαλονίκη, μας αποκαλούν «ακραίους», μας κοιτούν φιλύποπτα, γιατί δεν ταιριάζουμε στο μηχανιστικό μοντέλο σκέψης τους, και σπεύδουν, αμέσως μετά, να μας περιγράψουν, με χαρακτηρισμούς πρετ - α - πορτέ, ως «εθνικιστές» και να κάνουν την επιστημονική διάγνωση: να πούνε ότι πάσχουμε από ξενοφοβία, κλειστοφοβία, αγοραφοβία, αντικομουνισμό, αντιβαζελισμό, και ποιος ξέρει τι άλλο.

Κι αν βάλουμε πρωτοσέλιδα ντοκουμέντα στη «Μακεδονία» για το που το πάνε οι Τούρκοι, τι διδάσκουν στις στρατιωτικές σχολές τους, πόσα νησιά διεκδικούν, δε θέλουν, οι εν λόγω, να τα βλέπουν, γιατί δυσαρεστείται ο τρόπος σκέψης τους. Τους χαλάμε τη μανέστρα, το ιδεολόγημα.

Κι' αν αύριο οι Τούρκοι ζητήσουν επισήμως τη Θράκη, μάλλον θα μας συμβουλέψουν ότι πρέπει να τη δώσουμε (να τη δώσουμε ΤΩΡΑ, θα πουν, για να μη δώσουμε αύριο περισσότερα - γνωστή ρητορική, τα ίδια έλεγαν και για τα Σκόπια), αλλιώς θα είμαστε «σωβινιστές» και ό,τι άλλο επίθετο υπάρχει στη παλιά γνώριμη κασέτα, που εδώ και δεκαετίες παίζει με τον ίδιο τρόπο ή με κάποιες δήθεν παραλλαγές.

Αλλά πέρα απ' αυτές τις διανοητικές γραφικότητες, υπάρχει κάτι χειρότερο, κάτι που συνεχίζεται από παλιά: η αδιαφορία του Κέντρου προς το Βορρά, από κάθε πλευρά, σε συνδυασμό με τη σιωπηλή υπονόμευση.
Οπότε: ο κ. Μπαμπινιώτης, παιδιά, διέπραξε μιαν αστεία, ίσως ν' άναι μία, ελαφρά τη καρδία, αδεξιότητα. Μη ξεχνάμε, όμως, ότι πολύ πιο επικίνδυνοι από ένα απλό λήμμα λεξικού είναι άλλοι άνθρωποι, άλλες καθηλώσεις, άλλα συμφέροντα κι' άλλες συμπεριφορές. Κι ούτε, βέβαια, κινδυνεύει η χώρα από το ότι μερικοί Αθηναίοι πιτσιρικάδες, μέσα στην αφέλεια του ποδοσφαιρικού τους φανατισμού, μας αποκαλούν «Βούλγαρους», «Βησιγότθους», ή «Πετσενέγους».

Καθότι: **το χειρότερο δεν είναι των λεξικών τα λήμματα, αλλά τα άλλα λύματα.**

Διονύσιος Σολωμός
1798-1857

"Κοίταξα τον ήλιο, τον υπέρτατο λειτουργό της φύσης, και θεωρώντας τη φωτοπλημμύρα που σκόρπιζε πάνω στις πολυάνθρωπες πολιτείες και στις ερημιές, έλεγα πως ήταν η εικόνα της άγιας Ελευθερίας, όπως το θέλησε ο Θεός"

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ Ο ΜΕΓΑΣ
ΑΠΟ ΤΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΗ

ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΝΕΔΡΙΟ

Παρουσίαση από τον **Αλέξανδρο Οικονόμου**

Ο Αλέξανδρος, ο Κόσμος της Αρχαίας Μακεδονίας και η σημασία του έργου του σε παγκόσμια κλίμακα αποτέλεσε τα κύρια θέματα του Διεθνούς Συνεδρίου ***«Αλέξανδρος ο Μέγας: από τη Μακεδονία στην Οικουμένη»****, που έγινε στη Βέροια τον περασμένο Μάιο. Από τα υλικά αυτού του συνεδρίου, τα δημοσιεύματα του τύπου και τις εισηγήσεις των επιστημόνων, που είχε την καλοσύνη να θέσει στη διάθεσή μας ο κ. Παύλος Γεωργιάδης, σύμβουλος του Νομάρχη Ημαθίας και μέλος της οργανωτικής επιτροπής του Συνεδρίου, προσπαθήσαμε να κάνουμε μια συνοπτική μεν, περιεκτική δε παρουσίαση των όσων κατατέθηκαν εκεί, θεωρώντας ότι η προσέγγιση του μεγάλου αυτού θέματος από διάφορες επιστημονικές περιοχές συμβάλλει τα μέγιστα στη συνολική κατανόηση της προσωπικότητας και του έργου του Μακεδόνα στρατηλάτη.*

«...Σκύβουμε σήμερα στην ιστορία μας με ευθύνη, γιατί πιστεύουμε ότι οι λαοί για να πορεύονται ασφαλώς στο σήμερα και στο αύριο πρέπει να κουβαλάνε τη γνώση του παρελθόντος. Και είναι βέβαιο ότι, στο απρόσμενο συναπάντημα με τη γοργόνα και στο αιώνιο ερώτημα η απάντησή μας είναι «Ναι, ζει ο Μεγαλέξανδρος».

- Ζει στα χείλη των μανάδων της Ανατολής, όπου το πραγματικό διαπλέκεται με το φανταστικό, για να γίνει παραμύθι για τον δικό τους Ισκαντέρ και τον δικό μας Μεγαλέξανδρο, γέννημα και θρέμμα της Μακεδονικής γης.
- Ζει στα μνημεία της Ανατολής, που μαρτυρούν ακόμη και σήμερα το πέρασμά του.
- Ζει στις επιγραφές των μακεδονικών τάφων με τις επιτύμβιες στήλες στη γη της Ημαθίας, της Πέλλας και της Πιερίας
- Ζει στον κεφαλόδεσμο, το «κατσούλι» των κοριτσιών της περιοχής της Αλεξάνδρειας στο Ρουμλούκι.
- Ζει στις καρδιές μας...»

Με τέτοια λόγια ο νομάρχης Ημαθίας κ. **Α. Βλαζάκης** χαιρέτησε την έναρξη του Διεθνούς Συνεδρίου «Αλέξανδρος ο Μέγας, από τη Μακεδονία στην Οικουμένη», που πραγματοποιήθηκε στη Βέροια από 27-31 Μαΐου 1998, με πρωτοβουλία της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ημαθίας.

«Οικουμένη για τους αρχαίους ήταν το σύνολο της κατοικημένης γης» σημείωσε ο καθηγητής της Αρχαιολογίας του Α.Π.Θ. και πρόεδρος της Επιστημονικής επιτροπής του Συνεδρίου **κ. Παντερμαλής** στην εναρκτήρια ομιλία του. «Ήδη τον 5ο αι. π.Χ. ο Παρμενίδης υποστήριξε ότι η γη είναι σφαιρική και ότι η Οικουμένη αποτελεί ένα τμήμα της στην εύκρατη ζώνη. Με τις έρευνες του Εύδοξου και του Αριστοτέλη η εικόνα έγινε σαφέστερη, ο Αλέξανδρος όμως με την εκστρατεία του στην Ασία έκανε γνωστές νέες περιοχές και άγνωστους λαούς στις εσχατιές του κατοικημένου κόσμου, στις Ινδίες, στις στέπες της Ασίας, στα παράλια της Αφρικής. Παράλληλα ο Αλέξανδρος έδωσε στην Οικουμένη πολιτικό νόημα, σχεδιάζοντας ένα παγκόσμιο κράτος, στο οποίο θα επικρατούσε ενιαία πολιτεία και διαρκής ειρήνη, οι κάτοικοι θα επικοινωνούσαν σε ευρεία κλίμακα μεταξύ τους και θα ακυρωνόταν η παλιά διάκριση ανάμεσα σε Έλληνες και Βάρβαρους.»

Συνολικά εικοσιεπτά επιστήμονες από την Ελλάδα και το εξωτερικό κατέθεσαν τις απόψεις τους στη διάρκεια αυτής της τετραήμερης συνάντησης. «Το συνέδριο έδωσε την ευκαιρία να ακουστούν νέα αρχαιολογικά στοιχεία για την Ανατολή, να ακουστούν αρχαιολόγοι και ιστορικοί ειδικοί για το θέμα, και να προχωρήσουν οι συμμετέχοντες αβίαστα και χωρίς υπερβολές στην κατανόηση του έργου της μεγάλης αυτής προσωπικότητας...» επισημαίνεται στην ανακοίνωση της επιστημονικής επιτροπής, στο κλείσιμο των εργασιών του συνεδρίου, όπως παρουσιάστηκε από την καθηγήτρια του Α.Π.Θ. Κα. **Στ. Δρούγου.**

«...Υπήρξαν δύο κεντρικά σημεία, δύο άξονες: Ο ίδιος ο Αλέξανδρος και ο κόσμος μέσα απ΄ όπου αναδείχθηκε, και παράλληλα ο ρόλος και η σημασία του έργου του για τον κόσμο ολόκληρο.

Τα αρχαιολογικά μνημεία στη Μακεδονία επιτρέπουν σήμερα μια πολύ καλή γνώση της Αρχαίας Μακεδονίας. Είναι προσιτοί και περισσότερο κατανοητοί οι θεσμοί της πολιτείας της Μακεδονίας, όπως έδειξε ο κ. **Χατζόπουλος.**

Έγινε σαφής η εικόνα των ανεπτυγμένων πόλεων της Αρχαίας Μακεδονίας και αυτή δεν διαφέρει από την αντίστοιχη εικόνα των άλλων ελληνικών πόλεων. Αναδείχθηκαν θέματα παιδείας και τέχνης στη Μακεδονία, όπως το τεράστιο θέμα της αρχαίας ζωγραφικής (**S. Miller Sorbet**). Το θέατρο φαίνεται ότι έπαιξε σπουδαίο ρόλο στην παιδεία των Μακεδόνων, και τα θεατρικά οικοδομήματα προδίδουν τη σημασία αυτή. (**Σ. Δρούγου**).

Το θέμα των τάφων του μεγάλου βασιλιά αποτελεί ένα από τα μεγαλύτερα αρχαιολογικά ερωτηματικά. Αιώνες τώρα εξάπτει τη φαντασία των ανθρώπων, καθώς οι αρχαίες πηγές και η προφορική παράδοση έχουν δημιουργήσει μεγάλη ανασφάλεια. Ο τάφος αναζητείται στην Αλεξάνδρεια από πολλούς αρχαιολόγους. Στο συνέδριο, δύο Αιγύπτιοι αρχαιολόγοι εξήγησαν τις απόψεις τους με βάση τις αρχαίες πηγές (καθηγ. **Fakharani** και **M.El.Saadani**).

Ιδιαίτερα σημαντική υπήρξε η ανακοίνωση για τη θέση της αρχαίας πόλης της Αντιόχειας, για την οποία ο καθηγητής **W. Hoepfner** προτείνει μία νέα θέση απ΄ ό,τι πιστεύεται σήμερα.
Με τις ανακοινώσεις των Λιβύων, Παλαιστινίων, Ισραηλινών, Ιρανών, Γάλλων, που σκάβουν στην Αραβία, φάνηκε πόσο μεγάλη σημασία είχε η παρουσία και το έργο του Αλέξανδρου στην Ανατολή. Νέες πόλεις χτίστηκαν, και η ζωή των χωρών αυτών δέχθηκε ισχυρή επίδραση από τον ελληνικό τρόπο ζωής και τον ελληνικό πολιτισμό.

Γενική άποψη της αίθουσας όπου πραγματοποιήθηκε το συνέδριο.
Στο βήμα ο Νομάρχης Ημαθίας κ. Βλαζάκης.

Τελικά φάνηκε ότι η οικουμένη της Αρχαιότητας, ο γνωστός τότε κόσμος, σήμερα νοείται ως ο κόσμος του πολιτισμού και της ελληνικής παιδείας.
Από ανθρωπολογική άποψη, η απόπειρα αποτίμησης της προσωπικότητας του Μεγάλου Αλεξάνδρου από την κα **Σκουτέρη**, έδειξε το μέγεθος του θέματος και τη δυνατότητα άντλησης νέων ιδεών και εννοιών ως προς την ιστορία και

το γίγνεσθαι του πολιτισμού.»

Παρ΄ ότι ο όρος «διπλωματία δε χρησιμοποιείται στην αρχαία ελληνική γλώσσα, η οποία χρησιμοποιεί λέξεις όπως «κήρυκες», «πρέσβεις», «αγγελιοφόρους», «πρόξενους» κλπ. για τις διπλωματικές αποστολές, στις διπλωματικές ικανότητες του Μεγάλου Αλεξάνδρου αναφέρθηκε στην ανακοίνωσή του στο Συνέδριο ο Αιγύπτιος αρχαιολόγος **Μαχμούτ Σακρ.** Όπως τόνισε ο ίδιος, τα δεδομένα της διπλωματίας στην Ελλάδα της κλασσικής περιόδου ανατράπηκαν με την εισβολή των Περσών, καθώς η περσική διπλωματία διαδραματίζει καταστροφικό ρόλο μεταξύ των Ελληνικών πόλεων. Την κατάσταση αυτή ανατρέπει ο Μέγας Αλέξανδρος, ο οποίος μόλις ανεβαίνει στο θρόνο της Μακεδονίας ενώνει τους Έλληνες χρησιμοποιώντας τη διπλωματίας του και ως ηγεμόνας όλων των Ελλήνων αρχίζει εκστρατεία εναντίον του κοινού εχθρού.

Οι επίσημοι που τίμησαν με την παρουσία τους την έναρξη του συνεδρίου.

Με την εκστρατεία αυτή δημιουργούνται δύο μεγάλα μέτωπα ανάμεσα στην Περσία και την Ελλάδα υπό την Μακεδονική ηγεσία. Ο Αλέξανδρος αναγνωρίζει καλά τα δικαιώματα που έχει ως ηγεμόνας των Ελλήνων και προβάλλει αυτόν τον τίτλο στους διπλωματικούς του χειρισμούς και στις επιστολές που ανταλλάσσει με το Δαρείο.

Ο γάλλος καθηγητής της ιστορίας κ. **Πιέρ Μπριάν** χαιρέτησε την πολιτική ευφυΐα του Αλέξανδρου, που εξασφάλισε τις στρατιωτικές του επιτυχίες. Κατά το γάλλο ιστορικό, ο Αλέξανδρος υλοποίησε αυτό που είχαν πάντα πρόθεση να κάνουν οι Αχαιμενίδες, αλλά δεν το κατάφεραν: Δηλαδή μια απέραντη αυτοκρατορία σ΄ όλο τον τότε γνωστό κόσμο. Το κατάφερε δε αυτός εντοπίζοντας εκ των προτέρων τις προϋποθέσεις λειτουργικότητας μιας τέτοιας αχανούς αυτοκρατορίας και στηριζόμενος στην οργάνωση του περσικού κράτους που είχε εγκαταστήσει ο Κύρος, δύο αιώνες νωρίτερα. Όπως πιστεύει ο κ. Μπριάν, ο Αλέξανδρος προετοίμασε την εκστρατεία του στο σύνολό της, και το ερώτημα είναι από που πήρε στοιχεία και πληροφορίες ώστε να έχει τις απαντήσεις και τις λύσεις για οτιδήποτε συναντούσε στην πορεία του. Κατά τον ίδιο, ίσως τις πληροφορίες αυτές έδωσε ο σατράπης Αρταβάζης, ο οποίος είχε φιλοξενηθεί στην αυλή του Μακεδονικού βασιλείου μαζί με την οικογένειά του και τον ακόλουθό του.

Από την πλευρά του ο κ. **Ι. Τουράτσογλου**, μέσω των απεικονίσεων του Αλεξάνδρου στα νομίσματα που κόπηκαν από την εποχή του ακόμη έως και τη Ρωμαϊκή ή και Βυζαντινή περίοδο, σημειώνει την προσπάθεια επιβολής της θεϊκής υπόστασης του ηγεμόνα, που του παρέχει δικαίωμα να βασιλεύει, να προΐσταται ακόμη και λαών που δεν τον είχαν επιλέξει ως ηγέτη τους.

Η ιδέα ότι ο ηγεμόνας ενσαρκώνει μια θεότητα είχε αναπτυχθεί στη φαραωνική Αίγυπτο, σε αντίθεση με την κλασσική Ελλάδα όπου η αρχή του «μέτρου άριστου» είχε εφαρμογή μέχρι τουλάχιστο τα κοσμοϊστορικά γεγονότα που συντελέστηκαν με την ασιατική κατάκτηση από τον Αλέξανδρο τον Μακεδόνα. Η θεοποίηση όμως των κρατούντων στην ελληνιστική περίοδο υπήρξε θεσμός με πολιτική μάλλον παρά με θρησκευτική σημασία και χαρακτήρα.

Έτσι και οι επίγονοι, πιστοί στην πρακτική πολιτικής προπαγάνδας του πρώτου διδάξαντος, πρακτική που είχε σχεδιαστεί για τη διατήρηση της συνοχής του απέραντου κράτους υπό έναν ηγέτη, προκειμένου να εδραιώσουν την δική τους εξουσία, θεώρησαν επιβεβλημένο να εμφανιστούν ως φυσικοί συνεχιστές του έργου και της φιλοσοφίας του προγόνου τους Αλέξανδρου, αναπαράγοντας την καθαγιασμένη μορφή του στα νομίσματα που κυκλοφόρησαν στις περιοχές τους.

Μια ιδιαίτερη αναφορά έγινε από ορισμένους εισηγητές στα τεχνικά έργα της εποχής του Αλέξανδρου και στην επίδραση της ελληνιστικής αρχιτεκτονικής στις χώρες της Ανατολής που κατέκτησε ο Μακεδόνας Αρχιστράτηγος. Έτσι η Κα **Μαρία Ακαμάτη**, προϊσταμένη της 12ης Εφορείας Κλασσικών Αρχαιοτήτων αναφέρθηκε στη μακεδονική πόλη, σημειώνοντας τις συνθήκες διαβίωσης υψηλού επιπέδου, που αποδεικνύονται από τη χάραξη των οικοδομικών τετραγώνων, τα συστήματα ύδρευσης και αποχέτευσης, τα θέατρα που γειτνίαζαν με τα δημόσια κτίρια και την αγορά, καθώς και τα νεκροταφεία που καταλάμβαναν μεγάλες εκτάσεις έξω από τις πόλεις.

Η ρωμαϊκή κατάκτηση το 168 π.Χ. δεν διέκοψε τις δραστηριότητες των μακεδονικών πόλεων, ιδιαίτερα στον παραγωγικό τομέα. Η ζωή ορισμένων απ΄ αυτές σταμάτησε μέσα στον 1ο αι. π.Χ. από φυσικά αίτια ή εχθρικές δηώσεις, ενώ άλλες συνέχισαν να υπάρχουν και να ακμάζουν και στα ρωμαϊκά και βυζαντινά χρόνια.

Από την επίσκεψη των συνέδρων στο ανάκτορο της Βεργίνας

Ο καθηγητής **Kl. Fittschen** του Γερμανικού Αρχαιολογικού Ινστιτούτου Αθηνών αναφέρθηκε στην παρουσία του Αλέξανδρου στη Βοιωτία και στα μεγάλα τεχνικά έργα της εποχής αυτής, ιδιαίτερα στη πρωτοβουλία του για αποξήρανση της λίμνης της Κωπαΐδας, που από το τέλος της μυκηναϊκής εποχής που είχε αποξηρανθεί γιά πρώτη φορά, είχε επανέλθει στην αρχική της κατάσταση. Για το σκοπό αυτό ο Αλέξανδρος κάλεσε τον ειδικό μεταλλευτή και ταφρωρύχο Κράτη, από την Όλυνθο, ο οποίος άρχισε το φιλόδοξο έργο. Στον ίδιο μάλιστα ανατέθηκε αργότερα και η εγκατάσταση του συστήματος αποχέτευσης στη νέα Κοσμόπολη την Αλεξάνδρεια!

Η ελληνιστική αρχιτεκτονική, αλλά και η διακοσμητική σφραγίζει τα ταφικά μνημεία της Ιορδανίας, σημείωσε ο καθηγητής **Naif Haddad**. Το μακεδονικό πνεύμα κατοικεί σε εκατοντάδες λαξευτούς τάφους στη νεκρόπολη της Πέτρας, 200 χλμ. νότια της πρωτεύουσας Αμάν. Η αρχιτεκτονική των προσόψεων της Πέτρας στην ουσία αποτελεί καλλιτεχνική έκφραση της εξέλιξης των προσόψεων των μακεδονικών τάφων, και η τριώροφη ανάπτυξη του ανακτορικού τάφου είναι ανάλογη μ΄ αυτήν της πρόσοψης του μακεδονικού τάφου των Λευκαδίων, η οποία με τη σειρά της πρέπει να μιμείται τα μακεδονικά ανάκτορα της Πέλλας.

Πέρα από την αρχιτεκτονική, πλείστες άλλες επιδράσεις στην κουλτούρα των λαών της μέσης Ανατολής διακρίνονται ως σήμερα, όπως η απόδοση θεϊκής και ηρωικής ταυτότητας στον Μ. Αλέξανδρο. Οι αναφορές αυτές είναι κοινός τόπος στην προφορική τους παράδοση αλλά και στις γραπτές αναφορές, ακόμη και στο Κοράνι. λα τα παραπάνω, σημειώνει ο κ. Haddad, αποδεικνύουν πως ο Μ. Αλέξανδρος έτυχε του σεβασμού, της εκτίμησης και της αγάπης αυτών των λαών , όπως ακριβώς και ο ίδιος απέδειξε προς αυτούς ανάλογες διαθέσεις ενδυόμενος ακόμη και τα ενδύματά τους και ενστερνιζόμενος τις συνήθειές τους.

Σε αντίθεση με την Ιορδανία και Συρία, λίγα είναι τα αρχαιολογικά ευρήματα της ελληνιστικής περιόδου στην Περσία, όπως

σημείωσε ο αρχαιολόγος **S.M. Shahmirzadi** στην εισήγησή του, ενώ το όνομα του Αλέξανδρου αναφέρεται συχνά στα λογοτεχνικά κείμενα της Ισλαμικής περιόδου του Ιράν, ως συστατικό μύθων και λαϊκών ποιημάτων, όπως αναφέρει ο Δρ. **Nasser Takmil Houmayoun**. Ο Αλέξανδρος εμφανίζεται σ΄ αυτά ως καταραμένος και διαβολικός, αυτός που έκαψε το ιερό βιβλίο του Ζωροαστρισμού, αλλά αρκετές φορές σχετίζεται με τον καλό Διλ Κορνέϊν του Κορανίου, ο οποίος διέτρεξε ανατολή και δύση κάνοντας αγαθοεργίες.

Στους ξεχασμένους από την επίσημη ιστοριογραφία έλληνες αποίκους της Κεντρικής Ασίας και συγκεκριμένα τον Ay Khanoum στο βόρειο Αφγανιστάν αναφέρθηκε ο καθ. **Paul Bernard.** Ερευνώντας τα εκτεταμένα ερείπια της πόλης αυτής της αρχαίας Βακτριανής με τεράστια κτίρια ανακτόρων, αγοράς, θεάτρων και ιδιωτικών κατοικιών, καθώς και τα κτίρια λατρευτικού προορισμού διαπιστώνει ένα εκπληκτικό μείγμα ελληνικού εθνικισμού και ενός ανοίγματος στην ανατολή, που μας εισάγει στον πολιτισμό αυτών των Ελλήνων αποίκων της κεντρικής Ασίας. Η πρωτοτυπία τους συνίσταται στην δημιουργία νέων αρχιτεκτονικών μορφών, όπου οι δυο παραδόσεις, η ελληνική και η ανατολική συναντώνται και δημιουργούν μια δυνατή και μνημειώδη τέχνη που υπογραμμίζει μια αυτοκρατορική ιδεολογία. Παρ΄ όλ΄ αυτά, οι έλληνες αυτοί της κεντρικής Ασίας παραμένουν οι μεγάλοι άγνωστοι της ιστορίας του ελληνισμού, και οι πρώτοι υπεύθυνοι γι΄ αυτό είναι οι ιστορικοί της αρχαιότητας, Έλληνες και Ρωμαίοι, που δεν έδωσαν ποτέ σημασία, ούτε μίλησαν γι΄ αυτούς, παρά μόνον ως κομπάρσους σε άλλες ιστορίες τους.

Στο συνέδριο παρουσιάστηκαν και άλλες εισηγήσεις, όπως εκείνες που ασχολήθηκαν με την ζωγραφική και τις άλλες τέχνες στη Μακεδονία, τα ταφικά έθιμα των Μακεδόνων, τις πόλεις που ίδρυσε ο Αλέξανδρος στην Ανατολή και τις επιδράσεις του ελληνικού πνεύματος στις περιοχές αυτές. Δυστυχώς όμως δεν κατατέθηκαν στη γραμματεία του συνεδρίου τα κείμενα αυτών των εισηγήσεων

Από την επίσκεψη των συνέδρων στον Τάφο των Ανθεμίων στα Λευκάδια

κι έτσι δεν μπορούμε με ασφάλεια να τις παρουσιάσουμε εδώ έστω και συνοπτικά.

Κλείνοντας τις εργασίες του συνεδρίου ο Πρόεδρος του Νομαρχιακού Συμβουλίου κ. **Δ. Μούρνος** σημείωσε μεταξύ άλλων:

«.... Εντυπωσιαστήκαμε οι απλοί ακροατές από την εξαιρετική ικανότητα της αρχαιολογικής επιστήμης να αξιοποιεί ποικίλα στοιχεία και να συνθέτει γεγονότα που συνέβησαν και πρόσωπα που έζησαν χιλιάδες χρόνια πριν....Νοιώσαμε υπερήφανοι και ικανοποιημένοι γιατί ακούσαμε και διαπιστώσαμε από τις εισηγήσεις ότι ο ένδοξος πρόγονός μας δεν ήταν ένας ακόμα κατακτητής και ιμπεριαλιστής της αρχαιότητας μια και οι πράξεις του καθορίζονταν από το οικουμενικό όραμα για την συναδέλφωση των λαών και την επικράτηση της ειρήνης, από την επιθυμία του να διευρύνει τις γνώσεις του για τον τότε κόσμο, αλλά και να μεταφέρει γνώσεις και επιτεύγματα του ελληνικού πνεύματος στους άλλους λαούς.... Συγχρόνως όμως αποδέχθηκε στις χώρες που πέρασε δομές πολιτικές και πολιτιστικές και αξιοποίησε το ανθρώπινο δυναμικό χωρίς να προκαλεί μάταιες καταστροφές.
Έδωσε και πήρε. Προσπάθησε να τους δει όλους ίσους ....»

Το συνέδριο τίμησαν με την παρουσία τους ο Πρόεδρος της Βουλής κ. Κακλαμάνης, υπουργοί, βουλευτές, εκπρόσωποι της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης κλπ. ενώ οι σύνεδροι ξεναγήθηκαν στις αρχαιότητες της περιοχής στην Βεργίνα, την Σχολή Αριστοτέλους, στους τάφους των Λευκαδίων, στο Δίον και την Πέλλα.

Η άλωση της Πόλης
στον χώρο της Ελληνικής Λαογραφίας

της **Λευκής Σαμαρά**

Άλωση, εκπόρθηση, κατάληψη.

Οι Έλληνες με αυτή τη λέξη υπονοούν *«Κωνσταντινουπόλεως»* και καθορίζουν χρονολογικά και τα γεγονότα. *«Από της εποχής της Αλώσεως » « τέσσερις αιώνες μετά την Αλωσιν»*

Πως έχω μάτια και θωρώ, πως έχω φως και βλέπω ,
Πως έχω νουν και περπατώ ' ς τον άτυχον τον κόσμο!
Θωρώ οι Τούρκοι ' νέβησαν εις την αγίαν πόλιν
Και τώρα αφανίζουσιν εμέν και τον λαόν μου !

Στην συνείδηση των Ελλήνων η Κωνσταντινούπολη, δεν ήταν μόνο μια πλούσια πρωτεύουσα, αλλά ένας τόπος που απολάμβανε την αμέριστη θεϊκή προστασία. Η Πόλη αναφέρεται σε αυτοκρατορικό λόγο του Θεοδώρου Α΄ ως κτήμα του «Κυρίου των δυνάμεων»

Υπάρχουν κάποιοι που υποστηρίζουν ότι έχει υπερτονιστεί η σημασία της κατάκτησης, ότι από πολύ καιρό πρωτύτερα η Κωνσταντινούπολη ήταν ένα νησί που βούλιαζε σε μια Οθωμανική θάλασσα. Ακόμη ισχυρίζονται ότι από στρατιωτικής απόψεως δεν ήταν και κανένας άθλος, μια και μόνο οι χερσαίες δυνάμεις του Μωάμεθ Β΄ (Φατίχ) υπολογίζονται μεταξύ 100.000-120.000, αντίθετα με τους υπερασπιστές της πόλης που ήταν λιγότεροι από 10.000. Δε νομίζω πως η άποψη αυτή είναι σωστή.

Πρώτα - πρώτα ήταν πολύ σημαίνουσα πόλη, από ηθικής απόψεως, ως η μεγαλύτερη πόλη

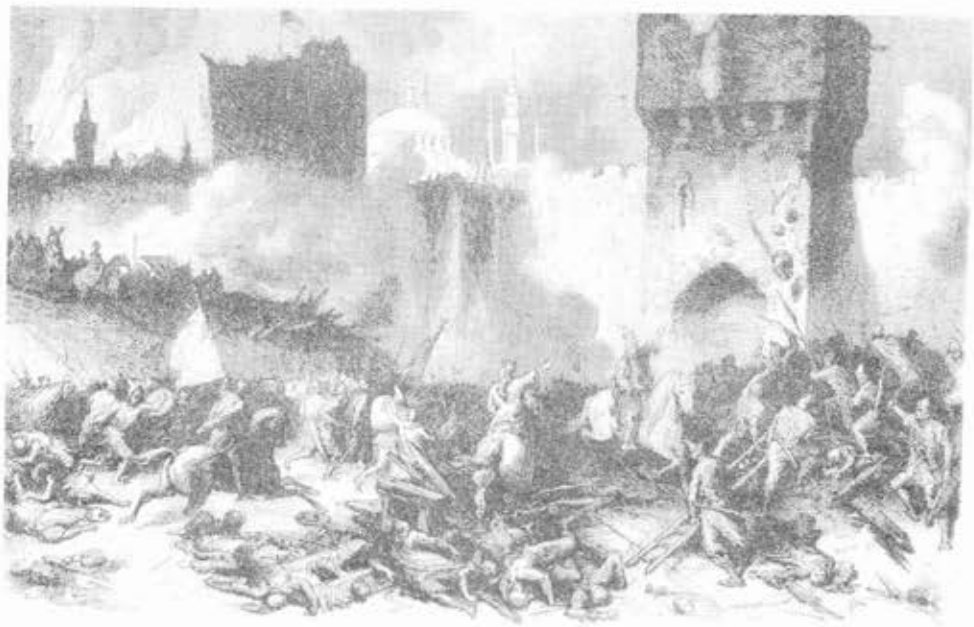

Η πολιορκία της Κωνσταντινουπόλεως από το Μωάμεθ Β΄(Πορθητή)
Ξυλογραφία περίπου του 1870

του κόσμου (έστω και αν αυτό ίσχυε στο παρελθόν), ο τελευταίος προμαχώνας του Χριστιανισμού στην Ανατολή. Η «Δεύτερη Ρώμη». Εξ' αιτίας ακριβώς της σημασίας που απέδιδαν στην Κωνσταντινούπολη η Ευρώπη και ο Χριστιανικός κόσμος, και μόνο η απόπειρα για κατάληψη της πόλης ήταν αυτή καθαυτή τολμηρή πράξη από μέρους των Οθωμανών. Δεύτερον, παρά το γεγονός ότι οι υπερασπιστές ήταν κατά πολύ λιγότεροι από τους επιτιθέμενους, δε θάπρεπε να παραγνωριστεί η ψυχωμένη, οργανωμένη άμυνά τους, αλλά ούτε και το σχεδόν απόρθητο της πόλης.

Παλιά γκραβούρα της Αγια Σοφιάς

Σύμφωνα με την «παραδοσιακή» άποψη της ιστορίας η άλωση της Κωνσταντινούπολης αποτελεί μείζον γεγονός στην ιστορία της ανθρωπότητας. Σηματοδότησε το τέλος του Μεσαίωνα και την απαρχή της Σύγχρονης Εποχής. Δεν ήταν μόνο το τέλος της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας αλλά και η αφετηρία της Αναγέννησης. Οι λόγιοι που διέφυγαν από την πόλη πήραν μαζί τους στην Ιταλία τη γνώση και τα κείμενα της Ελληνορωμαϊκής διανόησης, τα οποία έθεσαν τα θεμέλια του Ανθρωπιστικού κινήματος και κατ' επέκταση της Αναγέννησης.

Κατά την λαϊκή αντίληψη , το τέλος της Πόλης , θα σήμαινε και το τέλος του Κόσμου .. Το 1346 , η πτώση του τρούλου στην εκκλησιά της Αγίας Σοφίας θεωρήθηκε *«σημείον περί των εσχάτων»*.

Ποτέ η λαϊκή ψυχή δεν έπαψε να πιστεύει σε υπερφυσική προστατευτική παρέμβαση, παρ' όλα τα θετικά σημάδια που προηγήθηκαν της άλωσης του 1453. Εγινε ολική έκλειψη της σελήνης, έπεσε το εικόνισμα της Παναγίας από τα χέρια των ανθρώπων που την μετέφεραν σε λιτανεία και το βάρος της εικόνας αυξήθηκε υπερβολικά που μόνο μετά από πολλές δεήσεις κατάφεραν να ανορθώσουν. Κατά την διάρκεια της ίδιας λιτανείας , ξέσπασε σε δυνατό χαλάζι βροχή, αστραπές και βροντές, απειλώντας τη ζωή των πιστών. Την επόμενη μέρα πυκνή ομίχλη κάλυψε όλη την Κωνσταντινούπολη, που ερμηνεύτηκε σαν σημάδι θεϊκής εγκατάλειψης της Πόλης.

Ολες οι διηγήσεις, οι παραδόσεις και τα δημοτικά τραγούδια του Ελληνικού λαού, λειτουργούν μέχρι σήμερα στην λαϊκή συνείδηση σαν ελπίδα πως τίποτε δεν χάθηκε *«πάλι με χρόνια με καιρούς πάλι δικά μας θάναι"*. Γιατί όπως ο βασιλιάς Αλέξανδρος ζει και βασιλεύει, έτσι και ο τελευταίος αυτοκράτορας ο Κωνσταντίνος ΙΑ΄ Παλαιολόγος δε σκοτώθηκε κατά την άλωση, αλλά μεταφέρθηκε, με θαυματουργό τρόπο, σε υπόγειο σπήλαιο, όπου θα παραμείνει «μαρμαρωμένος», μέχρι να αποφασίσει ο Θεός για την ανάκτηση της Πόλης από τους Ελληνες. Τότε ένας άγγελος θα τον ζωντανέψει, θα του δώσει το σπαθί του και η Πόλη θα ανακτηθεί, ενώ οι Τούρκοι θα εκδιωχθούν ως την Κόκκινη Μηλιά, με έναν πόλεμο τόσο σφοδρό και φονικό, ώστε θα κολυμπήσει το μοσχάρι στο αίμα (Πολίτης, 1904. Ρωμαίος 1953α).

Περισσότερο στενή σύνδεση με τις διηγήσεις για την εθνική αποκατάσταση παρουσιάζουν οι παραδόσεις για το ξύλινο σπαθί του Κωνσταντίνου ΙΑ΄ Παλαιολόγου, σύμφωνα με τις οποίες κατά την αναζωογόνησή του και την εκδίωξη των Τούρκων από την Πόλη άγγελος Κυρίου ... θα του δώσει στο χέρι πάλι το σπαθί, που είχε στην μάχη, το οποίο μάλιστα θα είναι ξύλινο. Το ξύλινο αυτό σπαθί είχε προσφέρει ο Αρχάγγελος και στον Κωνσταντίνο ΙΑ΄, κατά την Άλωση της

Κωνσταντινούπολης, το έδωσε όμως τελικά στον Μωάμεθ Β΄ τον Πορθητή, επειδή ο Χριστιανός αυτοκράτορας δεν πίστεψε στην υπερφυσική του δύναμη (Ημελος, 1990). Σύμφωνα με ορισμένες μάλιστα παραλλαγές, το σπαθί παρέλαβαν τα παιδιά του Κωνσταντίνου ΙΑ΄, που το παρέδωσαν στα παιδιά τους, ώστε με την διαδοχή των γενεών να φυλάγεται από τους Ελληνες, για να χρησιμοποιηθεί στην επικείμενη ανακατάληψη της Πόλης.

Αναβίωση τηγανισμένων (μισοτηγανισμένων καλύτερα) ψαριών αναφέρεται σε παραδόσεις για την άλωση της Κωνσταντινούπολης, όπου ο δύσπιστος είναι κυρίως καλόγερος. Οι συγκεκριμένες μάλιστα παραδόσεις για την άλωση της Κωνσταντινούπολης συσχετίζονται και προς το αγίασμα της Παναγίας Ζωοδόχου Πηγής του «Μπαλουκλή» (ιχθυοφόρο), έξω από τα τείχη της Κωνσταντινούπολης, στο νερό του οποίου πιστεύεται ότι έπεσαν τα μισοτηγανισμένα ψάρια, ποτ αναβίωσαν θαυματουργά (Πολίτης, 1904).

Τον καιρό που είχαν ζώσει την Πόλη οι Τούρκοι, ένας καλόγερος τηγάνιζε εφτά ψάρια στο τηγάνι. Τα είχε τηγανίσει από τη μια μεριά κι' ότι ήταν να τα γυρίσει από την άλλη, έρχεται ένας και του λέει πως πήραν οι Τούρκοι την Πόλη. «Ποτέ δεν θα πατήσουν την Πόλη οι Τούρκοι, λέγει ο καλόγερος. Τότε θα το πιστέψω αυτό, αν αυτά τα ψάρια τα τηγανισμένα ζαντανέψουν»! Δεν απόσωσε τον λόγο και τα ψάρια πήδησαν από το τηγάνι ζωντανά κ' έπεσαν' ς ένα νερό εκεί κοντά ...

...και θα βρίσκονται εκεί μισοτηγανισμένα και ζωντανά, ως να έρθει η ώρα να πάρουμε την Πόλη. Τότε λεν πως θαρθεί ένας άλλος καλόγερος να τ' αποτηγανίσει.

Η παράδοση αυτή γνώρισε μεγάλη διάδοση στον ελληνικό λαό. Ωστόσο, στους θνητούς αυτούς, η απελπισία δίνει τη θέση της σε μια αόριστη και ασχημάτιστη ακόμη αισιοδοξία, στηριγμένη σε μια έντονη έκφραση της εθνικής συνείδησης και της αυτοσυνειδησίας, γύρω από τα προτερήματα και την αντοχή του γένους (Μέγας, 1954).

Εναν πουλίν, καλόν πουλίν, εβγαί' από την Πόλιν.

ουδε' ς σ' αμπέλια ' κόνεψεν, ουδε' ς σε περιβόλια.

επήγεν και εκόνεψεν και ' ς σου Ηλι' τον κάστρον.

εσείξεν τ' έναν το φτερόν, ' ς σο αίμαν βουτεμένον.

εσείξεν τ' άλλο το φτερόν, χαρτί έχει γραμμένον.

< Από κανείς κ' ενέγνωσεν, ουδ' ο μητροπολίτες.

έναν παιδίν, καλόν παιδίν, έρχεται κι' αναγνώθει >.

Σείτ' αναγνωθ', σείτα κλαιγεί σειτα κρούει την καρδίαν.

«Αλί εμάς και βάϊ εμάς, ' πάρθεν η Ρωμανία!»

Μοιρολογούν τα εγκλησιάς, κλαίγνε τα μοναστήρια.

κι' αϊ Γιάννες ο Χρυσόστομον κλαίει, δερνοκοπάται.

- Μη κλαις, μη κλαις, αϊ Γιάννε μου, και δενροκοπισκάσαι.

- Η Ρωμανία ' πέρασεν, η Ρωμανία ' πάρθεν»

- Η Ρωμανία κι' αν πέρασεν, ανθεί και φέρει κι' άλλο.

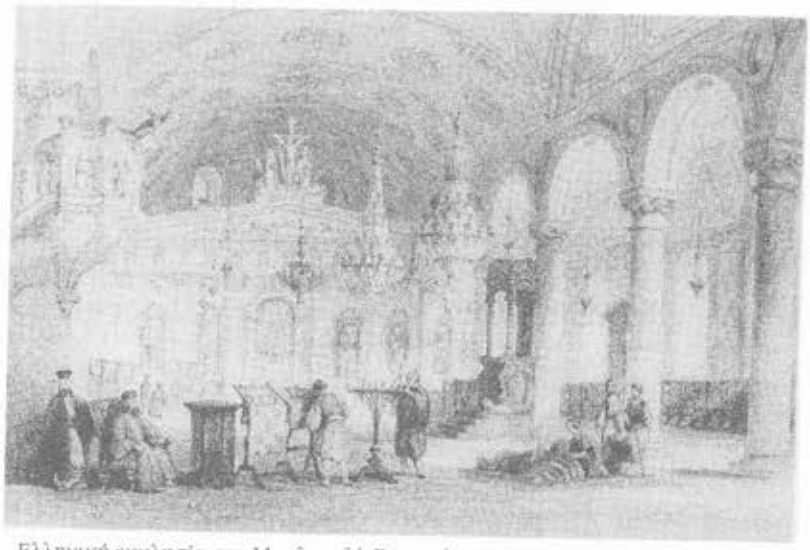

Ελληνική εκκλησία στο Μπαλουκλί. Στα υπόγεια της υπάρχει το αγίασμα με τα μισοτηγανισμένα ψάρια της γνωστής παράδοσης. Σιδηρογραφία του 1838.

Μακεδονικός Αγώνας

του **Γεωργίου Τουσίμη**
Ιστορικού Ερευνητή

Συνέχεια 9η

Το φθινόπωρο του 1904, ο Κ. Μαζαράκης, ειδικός γραφέας-αξιωματικός του Προξενείου Θεσσαλονίκης, με το ψευδώνυμο Κ. Σεργιάκης, κατά μία σύντομη, περιοδεία του έξω από τη Θεσσαλονίκη, περνώντας από την δεσσα όρισε τετραμελή επιτροπή, από τους Αθαν. Φράγκο, Νικ. Χατζηνίκο, ιατρό Ρίζο και ιερέα παπαΣιβένα.

Σε πολλές συνέχειες θα δούμε από τα Βοδενά να επικοινωνεί απ΄ ευθείας με τον Καπετάν Ακρίτα κάποιος με το ψευδώνυμο « μηρος». Το ψευδώνυμο αυτό δεν είναι παρά το κωδικό όνομα του ιερέα παπαΣιβένα.

Επειδή η περιοχή Βοδενών ήταν εκτεθειμένη στην διάθεση των βουλγαρικών σωμάτων, τα οποία εξαφανίζοντο μόλις έστελνε ο Καπετάν Ακρίτας μικροομάδες, ενισχυμένες από τοπικούς, εφέδρους για προσωρινή δράση και επιστροφή στο ορμητήριο, του Περισόρ, ο παπαΣιβένας ζήτησε από τον Καπετάν Ακρίτα να έχει μαζί του, μια μυστική συνάντηση στη Νάουσα, προκειμένου να του εκθέσει την κατάσταση που επικρατούσε στη περιοχή Βοδενών.

Η έντονη εμφάνιση του σώματος του Καπετάν Ακρίτα στην περιοχή Βοδενών ήταν αναγκαία. Εχρειάζετο, μία ενίσχυση του ηθικού των τρομοκρατημένων από τον Καπετάν Λούκας πατριαρχικών και η διοργάνωση για την προστασία των χωριών εξοπλισμένων εφεδρικών μικροσωμάτων από εγχώριους με τοπική εμβέλεια. Το ηθικό των πατριαρχικών, θα ενισχύετο σε μεγάλο βαθμό από μια παραδειγματική των εξαρχικών του Μεσημεριού.

Η πλειονότητα των κατοίκων του Μεσημεριού ήταν πατριαρχικοί, που συνεχώς ενίσχυε το κυρίως σώμα με εφέδρους και με ειδικά εκπαιδευμένους στο Ναύσταθμο του Πόρου οδηγούς. Η μειονότητα όμως των εξαρχικών ήταν πολύ φανατικοί. Δεν δίσταζαν να προβαίνουν ακόμα σε ομαδικές εκτελέσεις συγχωριανών τους πατριαρχικών. Είναι γνωστή η ομαδική εκτέλεση, κατά την 2α Φεβρουαρίου 1905, του ιερέα του χωριού των παπαΣτογιάννη και των επτά συνοδών του, ενώ επέστρεφαν στο χωριό από τη γειτονική Φλαμουριά.

Μετά την συνάντησή του με τον παπαΣιβένα πράγματι, ο Καπετάν Ακρίτας έκανε μια περιοδεία προς τα χωριά των Βοδενών με όλο του το σώμα, την οποία περιγράφει στο σημείωμά του από 18 Ιουνίου 1905, το οποίο έγραψε στη Νάουσα, πριν επιστρέψει στο κρυσφύγετό του στο Περισόρι.

Καταρχάς μετέβη εις το Πότι, την σημερινή Φλαμουριά, το οποίο ήταν επίκαιρο σημείο διάβασης και για τα ελληνικά και για τα βουλγαρικά σώματα. Στην Φλαμουριά ήλθε σε προσωπική επαφή με τους χωρικούς και παρέμεινε στο χωριό τους δύο ημέρες, διότι είχε την πληροφορία από τον οδηγό του ότι θα διήρχετο βουλγαρικό σώμα. Πιθανόν το βουλγαρικό σώμα πληροφορήθηκε την εμφάνιση του ελληνικού σώματος κατά τα μέρη αυτά και κατά πάγια τακτική του δεν έδωσε σημεία ζωής.

Στη Φλαμουριά ο Καπετάν Ακρίτας εν συνεννοήσει με τους οδηγούς του κατέστρωσε το σχέδιο επίθεσης κατά των σχισματικών του

Μεσημερίου, οι οποίοι, όπως αναφέρθηκε παραπάνω, έπρεπε οπωσδήποτε να τιμωρηθούν.
Η σημερινή Μονή της Αγίας Τριάδος του Μεσημερίου είχε καταληφθεί από τους εξαρχικούς ακόμη από το έτος 1900 και έκτοτε εκτελούσαν εκεί τις θρησκευτικές τους ανάγκες με τον ιερέα τους. Σύμφωνα με του σχέδιο, μια ομάδα οπλιτών μετέβη προς ανίχνευση στο Μεσημέρι και στην περιοχή της Μονής, ενώ ο ίδιος παρέμεινε με το κύριο σώμα σε απόσταση μιας ώρας για να επιτεθεί την κατάλληλη στιγμή εναντίον της ομάδας των εξαρχικών που θα μετέβαιναν στη Μονή για να εκκλησιασθούν.

Αλλά το σχέδιο αυτό ματαιώθηκε. Οι στενοί συγγενικοί δεσμοί μεταξύ εξαρχικών και πατριαρχικών του χωρίου δημιούργησαν ζήτημα συνειδήσεως στους οδηγούς για την εκτέλεση της επιχείρησης. Προφασιζόμενοι ότι παρουσιάσθηκε στην περιοχή μεγάλος αριθμός τουρκικού στρατού, αρνήθηκαν να εκτελέσουν την αποστολή. Αλλά και όταν επέμενε ο Καπετάν Ακρίτας ότι οπωσδήποτε πρέπει να κτυπηθούν οι εξαρχικοί του Μεσημερίου και πάλιν προσπάθησαν να ματαιώσουν την επιχείρηση. Δεν προσήλθαν να οδηγήσουν το σώμα προς την Μονή προφασιζόμενοι ότι δήθεν έχασαν τον δρόμο.

Σημειωτέον ότι η εσκεμμένη ματαίωση της αποστολής λόγω στενών συγγενικών δεσμών μεταξύ πατριαρχικών και εξαρχικών του χωρίου επιβίωνε μέχρι προ ετών μεταξύ των παλαιοτέρων κατοίκων.

Ομως, λίγες μέρες αργότερα, συγκεκριμένα την 2α Ιουλίου του ίδιου έτους, ο Καπετάν Ακρίτας επιχείρησε μια δεύτερη, πολύ επιτυχή αύτη τη φορά, επίθεση κατά των συγκεντρωμένων εις την Μονή εξαρχικών, όπως θα την περιγράψουμε σε προσεχή συνέχεια.

Συμπληρώνονται δύο μήνες από την έναρξη δράσης του σώματος στο Βέρμιο και ακόμη η πλήρης συνεργασία με τους Βλάχους δεν έχει εξασφαλισθεί. Η αντίδραση των ρουμανιζόντων μεγαλοκεχαγιάδων πρακτόρων του ρουμανικού Προξενείου στην Θεσσαλονίκη προκαλεί μεγάλες δυσχέρειες στην κίνηση του σώματος και των μικροομάδων που αποστέλλονται για διάφορες μικροεπιχειρήσεις. Η συνεργασία και προπαντός η κάλυψη των βουλγαρικών σωμάτων εκ μέρους των, έχει αντίκτυπο στις κινήσεις του σώματος.

Ενώ ευρίσκετο στη Φλαμουριά προβαίνει σε μια ακόμη απόπειρα συνεννοήσεως και συμφιλιώσεως μαζί τους. Ζήτησε να έλθει σε επαφή με μερικούς ρουμανόφωνους προκρίτους, αλλά η παρουσία τουρκικού στρατού παρεκώλησε την προσέλευσή τους στη Φλαμουριά. Ετσι αποφάσισε να μεταβεί ο ίδιος για δεύτερη φορά στο Γραμματικό και να επικοινωνήσει απευθείας με τους κατοίκους, ρουμανίζοντες, και ελληνίζοντες.

Κατά σύμπτωση στο Γραμματικό εφιλοξενούντο από τον μπέη του χωριού οι επικίνδυνοι ρουμανίζοντες μεγαλοκεχαγιάδες Στέργιος και Πέτρο Μπούση, από τους κυριότερους συνεργάτες του Λούκας. Δίνονταν η ευκαιρία να τους συλλάβει και να τους τιμωρήσει παραδειγματικά. Προκειμένου να πέσουν στην παγίδα του, ειδοποίησε κάποιο ελληνίζοντα Βλάχο του χωριού, ο οποίος συνεργάζετο μαζί του, να τους καλέσει σε γεύμα και να τους μεθύσει, για να καθυστερήσει η αναχώρησή τους για τα καλύβια και έτσι να τους στήσει νυκτερινό καρτέρι. Προτίμησε να τους απαγάγει με αυτόν τον τρόπο έξω από το χωριό για να μην εκθέσει τα σπίτια των δύο φονευθέντων οπλιτών του, όπου είχε καταλύσει.

Η εμφάνιση του Καπετάν Ακρίτα στο Γραμματικό προκάλεσε μεγάλο ενθουσιασμό μεταξύ των κατοίκων του. Κατά την παραμονή του δεν παρέλειψε να κάμει σοβαρή εθνική εργασία μέσα στο χωριό. Προσκάλεσε τους προκρίτους και περίπου υπόπτους αμφοτερίζοντες, στους οποίους εξήγησε τους σκοπούς του αγώνα που διεξήγαγε, ρισε και όρκισε τοπική επιτροπή που θα διηύθυνε τον αγώνα μέσα στο χωριό. Σχημάτισε εφεδρικό σώμα για περιπτώσεις ανάγκης έκτακτης ενίσχυσης του κύριου σώματος. Τρεις οπλίτες από τους εφέδρους τον ακολούθησαν και προσελήφθησαν στο σώμα.

Στην περιοχή της Κατράνιτσας εκινείτο και ελυμαίνετο τον τόπο μια τουρκική ληστρική συμμορία. Η συμμορία αυτή δεν είχε διαπράξει τίποτε εναντίον χριστιανών κατοίκων, διότι εφοβούντο τα ελληνικά σώματα. Οι κάτοικοι πρότειναν στον Καπετάν Ακρίτα να έλθει σε επαφή με αυτούς, διότι το ζητούσαν και οι ίδιοι οι ληστές.

Ο Καπετάν Ακρίτας δεν ήταν δυνατό να ενσωματώσει στο σώμα τους Τούρκους ληστές. Τους εμήνυσε, όμως, ότι δεν πρόκειται να τους πειράξει, αν περιποιηθούν (σκοτώσουν;) μερικούς βουλγαρίζοντες της Κατράνιτσας επικίνδυνους για την εθνική εργασία.

Την νύκτα ένα μικρό σώμα υπό τον Ναουσαίο Κώτα Κουτσόγιωργο έστησε καρτέρι στους δύο φιλοξενούμενους στο Γραμματικό μεγαλοκεχαγιάδες. Δυστυχώς με την ενέδρα δεν επιτεύχθηκε αυτό που επιδίωκαν. Επιτεύχθηκε ένα άλλο εξ' ίσου σοβαρό αποτέλεσμα. Ο Στέργιος επέτρεψε από άλλο δρόμο και γλύτωσε. Συνελήφθηκε, όμως ένας άλλος πολύ επικίνδυνος πράκτορας της ρουμανικής προπαγάνδας. Ο καβάσης του Επιθεωρητού των ρουμανικών Σχολείων Δούμα, ο οποίος ήταν ένα από τα κυριότερα όργανα της προπαγάνδας. Περιόδευσε μαζί με τον Επιθεωρητή των Σχολείων Δούμο και παρέσυραν στη ρουμανική προπαγάνδα πολλούς ρουμανόφωνους. Επέτυχαν την σύλληψή του και «τον τιμώρησαν» όπως αναφέρει στην επιστολή. Μαζί με τον καβάση συνελήφθηκε και ο ανεψιός του Στέργιου, ο οποίος διέφυγε την σύλληψη. Με τον συλληφθέντα ανεψιό ο Καπετάν Ακρίτας έστειλε επιστολή προς τον Στέργιο και τον συμβουλεύει για τελευταία φορά να μεταμεληθεί για να μην έχει κακά επακόλουθα.

Ο Στέργιος υπέθαλπε διάφορες ομάδες κομιτατζήδων και ο Καπετάν Ακρίτας τον συμβουλεύει να τους παραδώσει στο ελληνικό σώμα, αφού προηγουμένως συνεννοηθεί με τους κεχαγιάδες που συνεργάζοντο με τα ελληνικά σώματα Χρ. Βασίλη και λοιπούς Σαρακατσαναίους.

Κατά την περίοδο αυτή οι Τούρκοι είχαν προβεί σε μια απογραφή του πληθυσμού κατά εθνότητα. Στην περίφημη απογραφή του 1905. Η απογραφή αυτή ήταν ιδιαίτερα κρίσιμη. Οι ξένες προπαγάνδες προκειμένου να είναι ελαττωμένος ο ελληνικός πληθυσμός στις επίσημες εθνικές στατιστικές, προέτρεπαν τους ρουμανίζοντες να γράφονται ως Βλαχ-Ρούμ, δηλαδή χριστιανοί υπήκοοι αλλά ιδιαιτέρας εθνότητας, βλαχικής και όχι ελληνικής.

Το ζήτημα της επίσημης απογραφής του πληθυσμού από τις τουρκικές αρχές κατά εθνότητα απασχόλησε σοβαρά τον Καπετάν Ακρίτα. Στις επαφές του με τους ρουμανίζοντες τους συμβούλευε και τους απειλούσε, να εγγράφονται ως Ρούμ (χριστιανοί πατριαρχικοί). Οι προσπάθειες του Καπετάν Ακρίτα να φέρει ρήγμα στους ρουμανίζοντες, προσεταιριζόμενος τους κυριότερους κεχαγιάδες, συνεχίζονται. Προς τον σκοπό αυτό με τον ανεψιό του Στέργιου έστειλε εμπιστευτική επιστολή προς τον πατέρα του ανεψιού, ελπίζοντας ότι αυτός με το κύρος που διέθετε θα μπορούσε να αποσπάσει πολλούς ρουμανόφωνους από την ρουμανική προπαγάνδα.

Οπως φαίνεται μέσα στη Νάουσα υπήρχαν και πληροφοριοδότες του Καπετάν Λούκας. Η ύπαρξή των στη Νάουσα εξηγείται μόνο με την άποψη ότι προήρχοντο από εξαρχικά χωριά επίτηδες σταλμένοι στη Νάουσα από τον Λούκας για τον σκοπό αυτό. Πληροφορηθείς λοιπόν ο Λούκας την απουσία του Καπετάν Ακρίτα, έκανε τη δική του παρουσία στην περιοχή. Πυρπόλησε την Μονή Προδρόμου πλησίον της Ναούσης, μήνυμα προς τους Ναουσαίους ότι υπάρχει, μερικές καλύβες πατριαρχικών Βλάχων και πριόνια στην Γκολέμα- Ρέκα, σημερινό Μέγα Ρεύμα.

Για να προφυλάξουν τις περιουσίες τους και τις επιχειρήσεις τους μερικοί πρόκριτοι ζητούσαν να εγκατασταθεί τουρκικό καταδιωκτικό απόσπασμα στις διάφορες περιοχές. Αυτό όμως ήταν πολύ επιζήμιο για την κίνηση των ελληνικών σωμάτων. Διότι τα μεγάλα κτήματα και πολλά χωριά ήταν

ορμητήρια και καταφύγια του σώματος. Με κάθε τρόπο ο Καπετάν Ακρίτας ζητά από τους ενδιαφερόμενους ιδιοκτήτες να μην προβούν σε μια τόσο βλαβερή για την κίνηση των σωμάτων ενέργεια.

Σε μακροσκελές σημείωμα που παρουσιάζουμε στη σημερινή συνέχεια, ο Καπετάν Ακρίτας επανέρχεται στις μεμψιμοιρίες του για τους προκρίτους. Οι «λεοντόκαρδοι» της Νάουσας συνεχώς του δημιουργούν προβλήματα. Πολλές διαδόσεις: και ακριτομύθιες του γεννούν την υποψία ότι υφίσταται, πίσω από την πλάτη του, μια μυστική συνεργασία των προκρίτων με τα βουλγαρικά σώματα. Την υποψία αυτή εξομολογείται συχνά, όπως είδαμε και θα δούμε και σε επόμενες συνέχειες, προς το ελληνικό Προξενείο. Συμπληρώνει, όμως, πάντοτε ότι δεν έχει αποδείξεις περί αυτού, αλλά πολλά λέγονται, ακόμη και από τους ίδιους τους «οδηγούς που του συνέστησε ο Φλώρος».

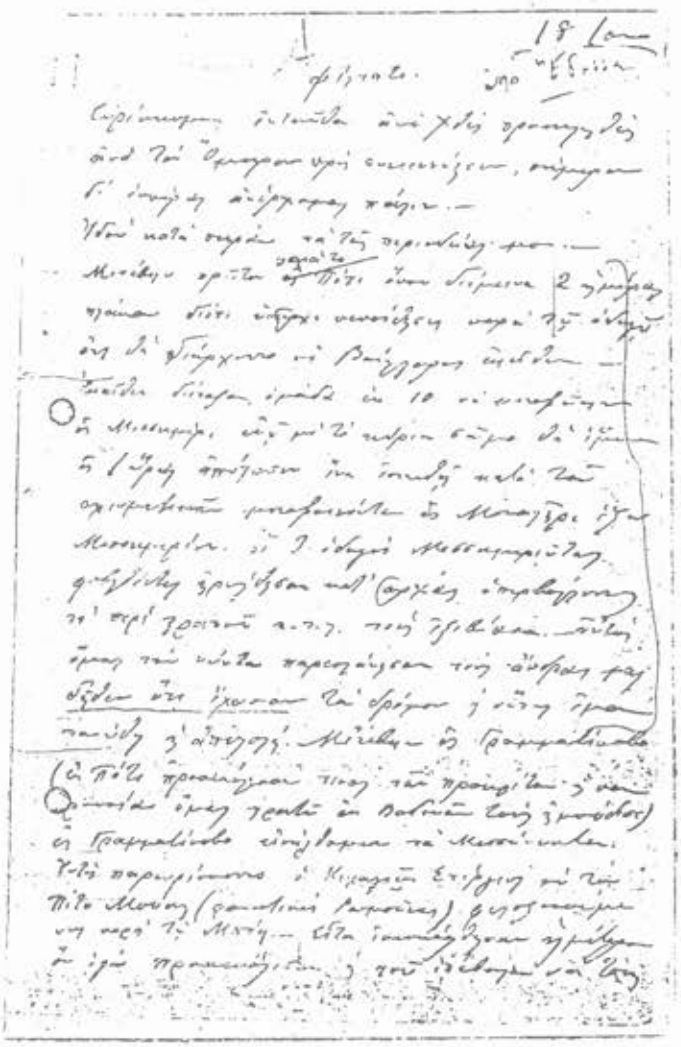

1η σελίδα της επιστολής 18 Ιουνίου

Ασφαλώς μια συνεργασία των προκρίτων με τα βουλγαρικά σώματα ποτέ δεν ήταν δυνατό να προέρχεται από φυλετική συμπάθεια. Απλούστατα, για να προστατεύσουν τις περιουσίες τους μπορούσε κανείς να φανταστεί ότι προσπαθούν να τα έχουν καλά και με την άλλη πλευρά. Εκφράζει υπόνοιες ακόμη και για τον Φλώρο, ο οποίος ομολογουμένως, όπως έχουμε αναφέρει (βλ. συν. τ.80) ήταν η ψυχή του αγώνα μέσα στη πόλη και ο πλέον στενός και έμπιστος συνεργάτης και του ιδίου και του Προξενείου Θεσσαλονίκης.

Οι υποψίες για τον Φλώρο ενισχύθηκαν από την κατάσχεση από τον στρατό στα χέρια ενός Γιαννακοβίτη επιστολής προς τον Λούκας, που του ανήγγειλε την απουσία του σώματος. Στο Γιαννάκοβο και τη Φέστιτσα ο Φλώρος είχε τις ανθρακορυχικές και υλοτομικές επιχειρήσεις του. Πιθανόν, το γεγονός αυτό του γεννά την υποψία ότι αποστολεύς του σημειώματος ήταν ο ίδιος ο Φλώρος. Πάντως, οι υποψίες για τον Φλώρο εξακολουθούν να είναι αβάσιμες. Τελικά, όμως, όπως θα δούμε σε επόμενη συνέχεια το Προξενείο έλαβε πολλούς φιλιππικούς εναντίον του Φλώρου, με τους οποίους μάλιστα επικροτούσαν και μερικοί πρόκριτοι.

Αυτού του είδους οι υποψίες και οι διαδόσεις απασχολούν πολύ σοβαρά τον Καπετάν Ακρίτα. « Γυρίζει το μυαλό μου, αναφέρει στο σημείωμα, προς το Κέντρο Θεσσαλονίκης, δεν ξέρω ποιόν να πιστεύσω». Με ειλικρίνεια, όμως, προσθέτει « τίποτε δυστυχώς, όλα υπόνοιες».

Ενας από τους σκοπούς της συνάντησης του παπαΣιβένα με τον Καπετάν Ακρίτα ήταν η προετοιμασία μιας συνάντησης του Ακρίτα με τον Τούρκο αρχηγό της Χωροφυλακής Βοδενών.

Από πολλές άλλες πηγές και δημοσιεύματα, επιβεβαιώνεται ότι ο παπαΣιβένας είχε πολλή στενή φιλία με τον αρχηγό της Χωροφυλακής Βοδενών Νουρή. Ο παπαΣιβένας την φιλία αυτή την εκμεταλλευόταν προς όφελος του αγώνα. Αλλωστε και ο ίδιος ο Νουρής επεδίωκε πάση θυσία συνεργασία με τον Καπετάν Ακρίτα για την καταδίωξη των βουλγαρικών σωμάτων και ιδίως του σώματος του Λούκας. Επειδή ο Καπετάν Ακρίτας ηρνείτο να συναντηθεί μαζί του, ο Νουρής ανέβηκε με στρατό στα πριόνια της εδεσσαικής οικογένειας Γιούσμη πάνω στο σημερινό Βόρα και αφήκε εκεί επιστολή προς τον Καπετάν Ακρίτα. Ζητούσε την συνεργασία του, υποδείκνυες τον τρόπο της συνεργασίας και κατάλληλο μέρος για συνάντηση.

Οπως θα δούμε σε επόμενη συνέχεια, πράγματι η συνάντηση αυτή πραγματοποιήθηκε με την επιμονή του παπαΣιβένα μέσα στη Νάουσα. Διότι ο τρόπος συνεργασίας που πρότεινε ο Νουρής συνέφερε στα ελληνικά σώματα. Δεν επρόκειτο για ένοπλη κοινή συνεργασία εναντίον των βουλγαρικών σωμάτων παρά μόνο διευκολύνσεις προς τον Καπετάν Ακρίτα για την επιτυχή διεξαγωγή του αγώνα του.

Οι διχόνοιες μεταξύ των προκρίτων της Νάουσας μέρα με την ημέρα έκαμναν να φαίνεται ακόμα πιο επιτακτική η ανάγκη να αναλάβει τη διεύθυνση του Κέντρου ξένος. Μόνο ένας ξένος και μάλιστα λληνας Αξιωματικός θα μπορούσε να τους κάνει να ομονοήσουν και να υποταχθούν στις διαταγές και τις πρωτοβουλίες του. Και πάλι αναφέρει ο Καπετάν Ακρίτας ότι δεν υπήρχε καμιά ομοφωνία μεταξύ τους. Οι Τσίτσης Λόγγος Τουρπάλης Λαμνίδης είχαν σχηματίσει μια παράταξη που δεν εδέχετο να συνεργασθούν με τον Φλώρο τον κυριότερο αντιπρόσωπο του Καπετάν Ακρίτα, μέσα στην πόλη. Ζητούσαν να συνεργάζονται απ' ευθείας με τον Καπετάν Ακρίτα.

Οπως φαίνεται, το μίσος των εναντίον του Φλώρου ήταν πολύ μεγάλο. Διότι ο Καπετάν Ακρίτας υπογραμμίζει στο σημείωμά του ότι ο Φλώρος φοβάται και δολοφονία ακόμη. Αλλά ο Φλώρος ήταν τόσο χρήσιμος στη Νάουσα, ώστε κατά την ομολογία του ίδιου του Καπετάν Ακρίτα και αν οι συκοφαντίες εναντίον του ενείχαν κάποια αλήθεια δεν έπρεπε να εκτοπιστεί. Το σχέδιο του Καπετάν Ακρίτα ήταν η δημιουργία εφεδρικών σωμάτων στις πόλεις και στα χωριά. Οι πρόκριτοι Ναουσαίοι έδωσαν υποσχέσεις, ο δε οπλαρχηγός Κώτας Κουτσόγιωργος στρατολογούσε άνδρες από την κάτω τάξη και δημιουργούσε ρεύμα κατά των απροθύμων πολλές φορές προκρίτων.

Μετά από πολλές προσπάθειες ο Καπετάν Ακρίτας άρχισε να έχει προσωπική επαφή με σημαντικούς ρουμανίζοντες μεγαλοκεχαγιάδες και να τους επηρεάζει. Στην οικία του Λόγγου πραγματοποίησε μια αποτελεσματική συνάντηση με τον ρουμανόφωνο πρόκριτο Κώτα Σαμαρά. Ηταν απαραίτητη η προσέγγιση με τους ρουμανόφωνους διότι οι ρουμανίζοντες είχαν αρχίσει πάλι να σηκώνουν κεφάλι. Είχαν σχηματίσει την γνώμη ότι το ελληνικό σώμα διαλύθηκε, βλέποντας τους διερχόμενους λιποτάκτες του σώματος από τα καλύβια των. Ο Κώτας Σαμαράς ενθουσιάστηκε από τον Καπετάν Ακρίτα και υποσχέθηκε ότι θα τον βοηθούσε. Υποσχέθηκε να μεταβεί στη Σκοτίνα και στο Σέλι για να επηρεάσει τον μεγαλύτερο αντίπαλο των ελληνικών σωμάτων Μπατραλέξη.

Τις σχέσεις με τους Σαρακατσαναίους οι οποίοι εκ φόβου υπηρετούσαν τις βουλγαρικές συμμορίες, ανέλαβε να τις αποκαταστήσουν ο Κώτας Σαμαράς και ο Γιάννης Κεχαγιάς Καπούλας, ο οποίος από την αρχή της αφίξεώς του Καπετάν Ακρίτα είχε δείξει ευνοϊκές διαθέσεις προς το ελληνικό σώμα.

Η συνεργασία με τους Σαρακατσαναίους ήταν βασική για τον Καπετάν Ακρίτα. Μέσο του Κώτα Σαμαρά προσπάθησε να πάρει με το μέρος του τους σημαντικότερους προκρίτους

Γουλή, Φαρμάκη και άλλους. Αλλά οι Σαρακατσαναίοι κατατρομαγμένοι από τα βουλγαρικά σώματα δεν έδιναν ουδεμία υπόσχεση. Θα βοηθούσαν μόνο εάν βεβαιώνοντο ότι ο αριθμός των ανδρών φθάνει τους διακοσίους, οπότε το σώμα θα ήταν σε θέση να αντιμετωπίσει τα βουλγαρικά σώματα.

Η φήμη του σώματος του Καπετάν Ακρίτα ήταν μεγάλη μεταξύ των Τούρκων μπέηδων που κατείχαν εκτεταμένα κτήματα. Οι μπέηδες των τουρκικών χωριών Πόλιανη, σημερινή Πολυκάρπη και Οσλοβο, σημερινή Παναγίτσα, τον βοηθούν σημαντικά. Η συνεργασία και η βοήθειά των είναι απαραίτητη για το σώμα. Προσφέρουν γιατάκια - καταφύγια μέσα στα κτήματά τους και οδηγούς. Προπαντός ο μεγαλοκτηματίας Αλτίν Μπέης που κατείχε την σημερινή Πολυκάρπη, τον Αψαλο και τη Νέα Ζωή, όπως και ο σούμπασης επιστάτης της Τσερκόβιανης, έτρεφε μεγάλο μίσος κατά των Βουλγάρων. Την παράγραφο αυτή ο Καπετάν Ακρίτας κλείνει με τη φράση « που καταντήσαμε »! δηλαδή να περιμένουμε βοήθεια από τους Τούρκους μπέηδες.

Την φιλοξενία του ίδιου και των πέντε ανδρών του που του προσέφερε ο Τζώρτζης Λόγγος, ο οποίος φιλοξένησε 10 μέρες και τον έκτακτο απεσταλμένο το ελληνικού Προξενείου Γιοβάνη θέλει να την ξεπληρώσει με δώρα για την σύζυγο του Λόγγου και την αδελφή του, τα οποία ζητά να του αποσταλούν από την Θεσσαλονίκη. Τον Τζώρτζη Λόγγο τον θεωρεί χρησιμότατο και εργατικό, ασχέτως αν καμιά φορά συμπεριλαμβάνει και αυτόν στους φιλιππικούς του εναντίον των τζορμπατζήδων της Νάουσας.

Η κατώτερη τάξη της Νάουσας, στην οποία είχε επιβάλλον και επιρροή ο Κώτας Κουτσόγιωργος, άρχισε να δείχνει διαθέσεις συνεργασίας απ' ευθείας με τον Καπετάν Ακρίτα. Για την ασφάλεια των πολιτών από προδότες και απειθούντες εις τον Καπετάν Ακρίτα ζητούν να σχηματιστεί από ξένους και άγνωστους στην περιοχή πολιτοφυλακή.
Πιθανότατα ειρωνικά ο Καπετάν Ακρίτας αναφέρει να αποσταλούν «μόρτες» από την Θεσσαλονίκη προς τον σκοπό αυτόν.

Η πρώτη σελίδα (από τις 7) της επιστολής

18 Ιου[νίου}

από [Ε]δεσσα

Φίλτατε

Ευρίσκομαι ενταύθα από χθες προσκληθείς από τον Ομηρον προς συνεννόησιν , σήμερον δε εσπέρας ανέρχομαι πάλιν
Ιδού κατά σειράν τα της περιοδείας μου .
Μετέβην πρώτον παρά το Πότι όπου διέμεινα 2 ημέρας πλάκα διότι υπήρχε πεποίθηση παρά τω οδηγώ ότι θα διήρχοντο οι Βούλγαροι εκείθεν .
Εκείθεν διέταξα ομάδα εκ 10 να μεταβώσιν εις Μεσημέρι ενώ με το κύριον σώμα θα έμενεν εις 1 ώρας απόστασιν ίνα επιτεθεί κατά των σχισματικών μεταβαινόντων εις Μοναστήρι έξω Μεσημερίου. Οι 3 οδηγοί Μεσημεριώτες φοβηθέντες ηρνήθησαν κατ' αρχάς υπερβάλλοντες τα περί στρατού κ.τ.λ. τους εξεβίασα. Αυτοί όμως την νύκτα παρεπλάνησαν τους άνδρες μας δήθεν ότι έχασαν τον δρόμον και ούτως εματαιώθη η αποστολή . Μετέβην εις Γραμματίκοβο (ες Πότι προσκάλεσα τινές των προκρίτων η παρουσία όμως στρατού εκ Βοδενών τους ημπόδισε) εις Γραμματίκοβο εισείλθομεν τα μεσάνυκτ .
Εντός παρευρίσκετο ο Κεχαγιάς Στέργιος με τον Πίτο Μπούση (φανατικοί Ρουμούνοι) φιλοξενούμενοι παρά τω Μπέη. Είτα επεσκέφθησαν ημέτερον όν εγώ προσεκάλεσα και του επέβαλα να τους.....

Συνεχίζεται

Παρακαλούμε τους συνδρομητές μας εκτός Ναούσης να μεριμνήσουν για την ανανέωση της συνδρομής τους.

Η Μεταμόρφωση και «ο Πύργος του έρωτος»

του **Πέτρου Δεινόπουλου**

Η Μεταμόρφωση

Οταν στα μέσα της δεκαετίας του 1930 κτίστηκε ο νέος Ναός της Μεταμόρφωσης, που αντικατέστησε τον παλιό, θεωρήθηκε σπουδαίο γεγονός για τη Νάουσα, οι ενορίτες του ένοιωσαν υπερήφανοι, διότι ο Ναός τους ήταν ο πρώτος μεγάλος Ναός της Νάουσας Βυζαντινού ρυθμού, κατά το πρότυπο της Αγιάς Σοφιάς της πόλης, ενώ όλοι οι άλλοι ενοριακοί Ναοί μας ήταν ρυθμού «βασιλικής».

Βεβαίως, μετά την πάροδο έξι και πλέον δεκαετιών φάνηκε ότι ο αρχικός ενθουσιασμός δεν ήταν και τόσο δικαιολογημένος, αφού ο νέος Ναός δεν περιέχει κανένα στοιχείο ιδιαιτέρου ενδιαφέροντος, από άποψη αρχιτεκτονική.

Σύμφωνα με μια πληροφορία, που δεν μπόρεσα να επαληθεύσω από άλλες πηγές, κτίστηκε με βάση τα στοιχεία ενός Ρώσου μηχανικού και αρχιτέκτονα, από εκείνους τους εμιγκρέδες, που είχαν καταφύγει στη Ελλάδα μετά τους διωγμούς τους από τους μπολσεβίκους. Ποιο κοντά στην αλήθεια είναι η πληροφορία ότι σε Ρώσο αγιογράφο οφείλεται η τοιχογραφία της Πλατυτέρας και των τεσσάρων Ευαγγελιστών στον τρούλο του Ναού, έχουν πολλά κοινά σημεία με τις εικόνες της «ρώσικης σχολής». Τότε είχαν κάνει μεγάλη εντύπωση και προκάλεσαν την «ζήλεια» και των επιτρόπων του Ναού του Αγίου Γεωργίου.

Οταν ο Ναός αυτός ύστερα από 12 περίπου χρόνια απέκτησε τρούλο, οι επίτροποί του κάλεσαν έναν αγιογράφο - τον μακαρίτη τον Τάκη Χασιούρα- να ζωγραφίσει τους 4 Ευαγγελιστές αντιγράφοντας εκείνους της Μεταμόρφωσης. Κανένας δεν σκέφτηκε ότι ο βυζαντινός τρούλος με τη ρωσική αγιογράφηση στον παλιό «βασιλικό» Ναό του Αγίου Γεωργίου ήταν χτυπητή ανορθογραφία. Τέτοιες αλλά και άλλες λεπτομέρειες δεν τις πρόσεχαν τότε οι επίτροποι - λίγοι τις προσέχουν και σήμερα - οι οποίοι ενδιαφέρονται κυρίως να προβάλλουν τα έργα που έγιναν «επί των ημερών τους».

Και στο σημείο αυτό, όμως υστέρησαν, οι τότε επίτροποι της Μεταμόρφωσης. Δεν φρόντισαν ν' αφήσουν κάποιο στοιχείο που να διαλαλεί τη συμβολή τους, όπως κάνουν οι άνθρωποι που φροντίζουν για την υστεροφημία τους, ακόμα κι' αυτοί που δεν προσέφεραν σπουδαία πράγματα.

Στο υπέρθυρο του Ναού υπάρχουν μόνο δύο μαρμάρινες πλάκες. Η μια αναγράφει το όνομα του μακαρίτη Επαμ. Γκαρνέτα, ως μεγάλου ευεργέτη του Ναού, η άλλη αναφέρει τον σύλλογο «Αγιος Δημήτριος» των Ναουσαίων της Βοστόνης.

Κανένα στοιχείο ότι «ο τρούλος εζωγραφίσθη δαπάναις του», για άλλους ευεργέτες ή για την ταυτότητα των αγιογράφων που φιλοτέχνησαν τις μεγάλες εικόνες του Τέμπλου. Σε όλες υπάρχει μόνο μία χρονολογία «1842» στην κάτω αριστερή γωνία, ενώ στη κάτω δεξιά αναγράφεται «Ανεκαινίσθη 1-12-1847». Καμία άλλη ένδειξη, για την ταυτότητα του ανακαινίσαντος. Μόνο στις αντίστοιχες μικρές εικόνες υπάρχουν τα αρχικά Δ.Χ. που επιτρέπουν να συμπεράνουμε ότι πρόκειται για τον Τάκη (Δημήτριο) Χασιούρα, τον οποίο συναντούμε σε πολλές «ανακαινίσεις», εργασία την οποία συνέχισε αργότερα ο γιος του Απόστολος. Με τις εικόνες της εκκλησίας αυτής είχε ασχοληθεί εκτενώς σε προηγούμενο τεύχος της ΝΙΑΟΥΣΤΑΣ ο κ. Θωμάς Γαβριηλίδης.

Ο «Πύργος του Ερωτος»

Το όνομα του Επαμ. Γκαρνέτα, το βρίσκουμε και στην εντοιχισμένη πλάκα στο καμπαναριό της Μεταμόρφωσης, που έχει τη δική του ενδιαφέρουσα ιστορία, όπως την έγραψε με χιούμορ σ' ένα χρονογράφημά του ο Σταμ. Σταμ. Ο περίφημος ευθυμογράφος είχε διατελέσει προπολεμικά νομάρχης στην Εδεσσα, έρχονταν στη Νάουσα, επειδή η γυναίκα του είχε συγγενικούς δεσμούς με την πόλη μας. Ηταν φυσικό λοιπόν, να μαθαίνει ορισμένα περίεργα συμβάντα και να τα περιλαμβάνει στα χρονογραφήματά του σε περιοδικά και εφημερίδες. Ενα από αυτά με τον τίτλο «Ο πύργος του Ερωτος» αναφέρεται στο καμπαναριό της Μεταμόρφωσης.

Υπηρετούσε μια πολύ όμορφη δασκάλα, την οποία ερωτεύτηκε ο Γκαρνέτας. Για να κινήσει δε το ενδιαφέρον της και τον θαυμασμό της, ο νεαρός ερωτευμένος, πήγαινε πρωί - πρωί στο εργοτάξιο, ξαμπρατσώνονταν και μετέφερε τις μεγάλες πουρόπετρες, ενώ τα μάτια του στρέφονταν προς τα παράθυρα του σχολείου για να δει αν τον παρακολουθούσε η δασκάλα. Φαίνεται ότι η δασκάλα δεν έδινε σημασία στον ερωτευμένο Νώντα, ο οποίος ικανοποίησε τον εγωισμό του με την τοποθέτηση μιας πλάκας με το όνομά του στο καμπαναριό.

Ετσι θα εξασφάλιζε την υστεροφημία του, όπως επεδίωξε και με άλλες εκδηλώσεις του και όπως τελικά τα κατάφερε, διότι και ως Μακεδονομάχος αναγνωρίστηκε, και δρόμο απέκτησε. Μόνο ένας από τους Ναουσαίους που έστειλαν χρήματα από την Αμερική, για να κτιστεί το καμπαναριό, ο μακαρίτης Προκόπης Πατσιάς, αντέδρασε εμπράκτως.

Οταν γύρισε από την Αμερική και είδε ότι στην πλάκα αναγραφόταν μόνο το όνομα του Γκαρνέτα, πήρε το όπλο του και την πυροβόλησε. Ε τσι «πληγωμένη» βρίσκεται μέχρι σήμερα .
Οι επίτροποι της εκκλησίας δεν ενδιαφέρθηκαν να την αποκαταστήσουν, ίσως διότι φοβήθηκαν μήπως στραφεί εναντίον τους η οργή των ελληνοαμερικανών, ίσως διότι ήθελαν να υπάρχει κάποιο μυστήριο γύρω από τον «Πύργο του Ερωτος».

ΓΕΝΙΚΟ ΝΟΜΑΡΧΙΑΚΟ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΟ ΝΑΟΥΣΑΣ
Πορεία μισού και πλέον αιώνα

παρουσίαση από την σύνταξη της "Νιάουστας"

Το Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Νάουσας άρχισε να κτίζεται το 1937 με δαπάνες των Βιομηχάνων Αδελφών Χριστοδούλου Λαναρά και Φωκίωνος Πεχλιβάνου, σε οικόπεδο που παραχωρήθηκε από την Αφροδίτη Λαναρά, Μαρία Πιπιλή και το Δήμο Νάουσας.

Το 1998, συμπληρώθηκαν 53 χρόνια λειτουργίας του ως Κρατικό Νοσηλευτικό ίδρυμα (1045-1998).

Επί πέντε χρόνια πρόσφερε υπηρεσίες ως Στρατιωτικό Νοσοκομείο, στην διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου υπό την κατοχή των Γερμανικών στρατευμάτων (1940-1945). Με τη λήξη του πολέμου άρχισε να λειτουργεί ως Κρατικό Νοσηλευτικό ίδρυμα με την επωνυμία Γενικό Νοσοκομείο Νάουσας "η Χριστιανική Αγάπη".

Αναμφισβήτητα η προσφορά των ευεργετών στην πόλη της Νάουσας, αλλά και στην ευρύτερη περιοχή είναι τεράστια. Η ύπαρξη και λειτουργία του Νοσοκομείου συνέβαλε ανάλογα στη διαμόρφωση του επιπέδου υγείας των κατοίκων. Ιδιαίτερα, στις δύσκολες περιόδους, τόσο της κατοχής των Γερμανικών στρατευμάτων, στην διάρκεια του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου, όσο και του εμφύλιου πολέμου, η παροχή των υπηρεσιών του υπήρξε πολύτιμη.

Σήμερα...

Σήμερα μετά 50 χρόνια λειτουργεί με την επωνυμία «Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο Νάουσας» στα πλαίσια του Εθνικού συστήματος υγείας (Ε.Σ.Υ.) και παρέχει πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια υγειονομική περίθαλψη ισότιμα σε κάθε πολίτη, ανεξάρτητα από την οικονομική, κοινωνική και επαγγελματική του κατάσταση.
Διαθέτει 120 προβλεπόμενα κρεβάτια που κατανέμονται σε δύο τομείς - τον Παθολογικό και τον Χειρουργικό Τομέα.

Η όλη λειτουργία του υποστηρίζεται από εκπαιδευμένο Ιατρικό, Νοσηλευτικό και Διοικητικό προσωπικό που στελεχώνει τις τρεις (3) υπηρεσίες του-Ιατρική - Νοσηλευτική - Διοικητική, που συλλειτουργούν άριστα.

Πέρασαν 60 ολόκληρα χρόνια από τότε που το Νοσοκομείο Νάουσας λειτουργεί ως Νοσηλευτικό δρυμα, δίνει τη ψυχή του για την υγεία μας και για τη βελτίωση των παροχών του προς τους ασθενείς. Αν εξαιρέσουμε τους δεκάκλινους θαλάμους του, οι οποίοι σε λίγο θα αποτελούν παρελθόν, τίποτε πλέον δεν θα θυμίζει τις δεκαετίες που πέρασαν.

Παλιά μηχανήματα -Ιατρικά και μη παροπλίσθηκαν στις αποθήκες. Ιατρικά εργαλεία αντικαταστάθηκαν, ενώ παλιά έγγραφα που κατέγραψαν κάποτε και μαρτυρούν σήμερα την ιστορία του φυλάσσονται ερμητικά κλεισμένα στα ανήλια και υγρά αρχεία του. Θα ήταν κρίμα μια ιστορία 50 χρόνων που αποτυπώνει τους μόχθους, τις αγωνίες και τα επιτεύγματα των ανθρώπων που πέρασαν, εργάστηκαν και αγάπησαν αυτό το Νοσοκομείο να μην αναδυθεί στην επιφάνεια και να γίνει θέαμα στα μάτια των επισκεπτών του.

Γι' αυτό με την ευκαιρία τη συμπλήρωση 60 ολόκληρων χρόνων από την λειτουργία του Νοσοκομείου Νάουσας ως Κρατικού Νοσηλευτικού Ιδρύματος, η διευθύντρια εισηγήθηκε την ίδρυση Μουσείου Ιατρικών και μη μηχανημάτων, εργαλείων, εγγράφων και γενικά υλικών που θα μαρτυρούν την ιστορία του, και δεν θα είναι υπερβολή αν λέγαμε ότι, θα είναι η ίδρυση του πρώτου Νοσοκομειακού Μουσείου στην Ελλάδα και θα αποτελέσει και αυτό ιστορία. Κατάλληλος

χώρος για το σκοπό αυτό θεωρείται το σαλόνι των εξωτερικών Ιατρείων αφ' ενός μεν γιατί είναι κυριολεκτικά άδειο και ανεκμετάλλευτο, αφ' ετέρου γιατί είναι ο πλέον προσιτός χώρος για τους επισκέπτες.

Η ιδέα ενός ανασχηματισμού του υγειονομικού χάρτη της χώρας, ανάλογα με τις υγειονομικές ανάγκες των περιοχών, την γεωγραφική, πληθυσμιακή και συγκοινωνιακοί κατάστασή των, με την δημιουργία ευρύτερων υγειονομικών περιφερειών, όπου τα νοσοκομεία αυτών θα λειτουργούν συμπληρωματικά μεταξύ τους ικανά να ανταποκριθούν πλήρως στην ζήτηση υπηρεσιών υγείας όλων σχεδόν των ειδικοτήτων, να μην αποτελεί ουτοπία.

Αν μάλιστα η παραπάνω εφαρμογή συνδυασθεί με την ευαισθησία ανάπτυξης της επαρχίας με την δημιουργία εξειδικευμένων Ιατρικών Κέντρων (έχει προταθεί η δημιουργία Κέντρου Φυσικής Ιατρικής - Φυσιολογίας στο Νοσοκομείο Νάουσας, σε συνδυασμό με το γεγονός ότι, η πόλη της Νάουσας έχει εξελιχθεί σε Αθλητικό Κέντρο προτιμώμενη από τις μεγαλύτερες αθλητικές ομάδες της χώρας, στοχεύοντας στην αποκέντρωση των μεγάλων πόλεων (υγειονομικά, συγκοινωνιακά, πληθυσμιακά, εργασιακά), ίσως αποδειχθεί μελλοντικά αναγκαία.

Το Νοσοκομείο Νάουσας το 1993 πέρασε χρονιά οικονομικής και νοσηλευτικής κρίσης με ανεξόφλητες υποχρεώσεις που μεταφέρθηκαν και επιβάρυναν την οικονομική χρήση του 1994 ενώ η κάλυψη των κλινών μόλις έφτασε το 41,6 %, με μέσο όρο νοσηλείας 4,5 ημέρες και ημερήσιο κόστος νοσηλείας 36.078 δραχμές ανά ασθενή.

Για το 1994 άμεσος στόχος του τέθηκε η οικονομική και νοσηλευτική του ανάκαμψη. Στόχος που πραγματοποιήθηκε με τη λήψη βραχυπρόθεσμων και μεσοπρόθεσμων οικονομικών μέτρων όπως, προμήθειες απόλυτα αναγκαίες και αιτιολογημένες, μείωση των αποθεμάτων σε όριο ασφαλείας, με ανάλογη ρευστοποίηση κεφαλαίων, αύξηση της διαπραγματευτικής ικανότητας στην αγορά, με αποτέλεσμα την επίτευξη καλύτερων τιμών και εκπτώσεων, επιτάχυνση της διαδικασίας είσπραξης εσόδων, εφαρμογή εισιτηρίου νοσηλείας στον θάλαμο ημερησίας παρακολούθησης, έρευνα για νέες πηγές χρηματοδότησης και είσπραξη εσόδων, έλεγχος και περιορισμός διαφυγόντων εσόδων, αύξηση της παραγωγικότητας του προσωπικού, νέες προσλήψεις σε οριακά μόνο επίπεδα κ.λ.π.

Εδώ συνέβαλε ψυχή τε και σώματι όλο το προσωπικό όλων των βαθμίδων.

Ευαισθητοποιήθηκε και κινητοποιήθηκε προς αυτή την κατεύθυνση, της ανύψωσης του Ιδρύματος στη θέση που του άξιζε. Ετσι, η διαχείριση του 1944 υπερκάλυψε το χρέος του 1993, και έκλεισε θετικά, ενώ η κάλυψη των κλινών έφτασε σε ποσοστό 64,6 % με μέσο όρο νοσηλείας 5,1 ημέρες και ημερήσιο κόστος νοσηλείας ανά ασθενή 31.210 δραχμές.

Το 1995 η απόδοση των ληφθέντων μέτρων λειτούργησε προσθετικά με αποτέλεσμα η διαχείριση να εμφανίζει στο τέλος της οικονομικής χρήσης το φανταστικό πλεόνασμα των 245.000.000 δραχμών, παρ' όλο που το 1995 λόγω της βελτιωμένης οικονομικής κατάστασης του νοσοκομείου πραγματοποιήθηκαν πολλές προμήθειες αναγκαίου ιατροτεχνολογικού και ξενοδοχειακού εξοπλισμού (πλήρης ξενοδοχειακός εξοπλισμός της νέας πτέρυγας των ιατρικών εργαστηρίων) καθώς και σημαντικές επισκευές και βελτιώσεις στις κτιριολογικές και μηχανολογικές εγκαταστάσεις.

Η κάλυψη των κλινών συνέχισε και αυτή τη χρονιά να έχει ανοδική τάση φθάνοντας το ποσοστό 66,6 % με μέσο όρο νοσηλείας 5 ημέρες και ημερήσιο κόστος νοσηλείας ανά ασθενή δραχμές 37.884.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το Σεπτέμβρη του 1995 τοποθετήθηκε στο Νοσοκομείο υπερσύγχρονος Αξονικός Τομογράφος με δαπάνες του Υπουργείου Υγείας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, που ήταν σωτηρία για όλους τους κατοίκους των γύρω Νομών που έτρεχαν στις μεγαλουπόλεις, στα ιδιωτικά κέντρα.

Το 1996, υπήρξε χρονιά επίσης πολύ θετική. Τα νοσηλευτικά και οικονομικά αποτελέσματα επιβεβαίωσαν πως η καλή πορεία του Νοσοκομείου Νάουσας δεν είναι τυχαία και συμπτωματική. Το 1996 η οικονομική διαχείριση έκλεισε με πλεόνασμα 378.255.000 δραχμών, γεγονός που αποδεικνύει ότι, τα οικονομικά και διοικητικά μέτρα που πάρθηκαν, σε συνδυασμό με τη συνεχή παρακολούθηση και βελτίωση των δεδομένων συνέχισαν να αποδίδουν και να λειτουργούν προσθετικά. Επίσης συνεχίστηκαν οι επενδύσεις κεφαλαίων προερχομένων εξ ολοκλήρου από ίδια έσοδα για την προμήθεια ιατροτεχνολογικού και λοιπού εξοπλισμού και για εργασίες επισκευών και βελτιώσεων στις κτιριακές εγκαταστάσεις του Νοσοκομείου. Την νοσηλευτική κίνηση η κάλυψη των κλινών διαμορφώθηκε στο 66 %, με μέσο όρο νοσηλείας 5 ημέρες και ημερήσιο κόστος νοσηλείας ανά ασθενή 36.860 δραχμές.

Το 1997 προβλέπεται, από την διεύθυνση, να είναι επίσης πολύ θετική χρονιά. Υπάρχουν δυνατότητες ακόμη μεγαλύτερης βελτίωσης της οικονομικότητας και αποδοτικότητας του Νοσοκομείου. Βασικοί στόχοι θα είναι η βελτίωση της κτιριακής, μηχανολογικής και ξενοδοχειακής υποδομής του παλιού κτιρίου (με δίκλινα δωμάτια που κτίστηκε το 1938) καθώς και η μηχανογράφηση των υπηρεσιών βασικός παράγοντας για την παρακολούθηση και έλεγχο όλων των οικονομικών παραμέτρων.

Γενικά οι προοπτικές του Νοσοκομείου Νάουσας διαγράφονται πάρα πολύ ευοίωνες τόσο γι' αυτό το ίδιο όσο και για την πόλη της Νάουσας αφού, από οικονομικής πλευράς, είναι σε θέση να σηκώσει το κόστος της δημιουργίας και λειτουργίας νέων τμημάτων ή μονάδων (μονάδα εμφραγμάτων, πνευμονιολογικό τμήμα, τμήμα φυσικής ιατρικής - φυσιολογίας).

Και όλα αυτά κατορθώθηκαν το υπογραμμίζουμε την συνεισφορά όλου του προσωπικού του Νοσοκομείου στην προσπάθειά του για την βελτίωση των οικονομικών και της παροχής καλύτερων υπηρεσιών υγείας. Το περιοδικό «Επιθεώρηση Υγείας» σε δημοσίευμά του ονόμασε «θαύματα» τα επιτεύγματα των τελευταίων ετών του Νοσοκομείου Νάουσας.

Η σύνταξη του περιοδικού «ΝΙΑΟΥΣΤΑ» ευχαριστεί την κ. Αντιγόνη Ποζουκίδου διοικητική διευθύντρια του Νοσοκομείου, για τις τόσο ενδιαφέρουσες πληροφορίες, τον αντιπρόεδρο του Δ.Σ. κ. Ανέστη Ανδρεάδη και τον κ. Τάκη Αθανασούλη προϊστάμενο του Γραφείου Επιστασίας για τις πολύτιμες πληροφορίες τους σε ότι αφορά το Νοσοκομείο.

Από τις αναμνήσεις ενός εργάτη του μεσοπολέμου σε εργοστάσια της Νάουσας

της **Ελένης Μήτσιαλα - Ζεγκίνη**

Η Νάουσα, ως γνωστόν, από τα τέλη του περασμένου αιώνα μέχρι σήμερα, με μικρά διαστήματα ύφεσης, θεωρείται μια κατ΄ εξοχήν βιομηχανική πόλη. Για τη βιομηχανία και τους βιομηχάνους της έχουν γραφεί πολλά κείμενα και επιστημονικές εργασίες από αξιόλογους μελετητές, δεν έχει ακουστεί όμως η φωνή ενός απλού εργάτη, από τους χιλιάδες που εργάστηκαν στα εργοστάσια της Νάουσας. Σήμερα καταγράφουμε τις αναμνήσεις του Δημητρίου Μήτσιαλα, ενός από τους λίγους επιζώντες εργάτες του εργοστασίου «Λαναρά - Κύρτση» της πρώτης δεκαετίας της λειτουργίας του.

Για ένα χρόνο, το 1925, εργάστηκε στα «ΕΡΙΑ» σε ηλικία 14 ετών, όπως και πολλά άλλα παιδιά της ηλικίας του, με ημερομίσθιο 12 δραχμών. Τη χρονιά εκείνη τα σκοτεινά χειμωνιάτικα πρωινά - δεν είχαν ηλεκτροφωτισθεί ακόμη οι δρόμοι της πόλης - με ένα φαναράκι του εργοστασίου στο χέρι μάζευε τις εργάτριες της γειτονιάς και όλοι μαζί πήγαιναν να πιάσουν δουλειά, διασχίζοντας πολλές φορές το παχύ χιόνι.

Το 1927 άρχισε να εργάζεται στο εργοστάσιο «Λαναρά - Κύρτση» με ημερομίσθιο 18 δραχμών. Στις 7 π.μ. άρχιζε η δουλειά με ένα ωράριο εξουθενωτικό. Το μεροκάματο αντιστοιχούσε σε 10 ώρες εργασίας από τις 7 π.μ. μέχρι τις 6 μ.μ. με μια ώρα διακοπής το μεσημέρι, αλλά όλοι οι εργάτες υποχρεώνονταν να καθίσουν και 3 ώρες νυχτέρι, δηλαδή μέχρι τις 9 μ.μ. Για να φύγει κάποιος στην κανονική ώρα, στις 6 μ.μ., έπρεπε να υπάρχει πολύ σοβαρός λόγος και να δώσει ειδική άδεια ο διευθυντής του εργοστασίου. Τις 3 αυτές ώρες τις πληρώνονταν με προσαύξηση 50%, η μία ώρα μιάμιση όπως έλεγαν. Με τον τρόπο αυτό ενισχύονταν κάπως τα έσοδα του εργαζομένου και το ημερομίσθιο που μετά το 1930 ήταν 28 - 32 δραχμές έφθανε στις 42 - 46 δρχ.

Για τους φτωχούς Ναουσαίους και τους πρόσφυγες που μόλις είχαν έρθει ξεριζωμένοι από τις πατρίδες τους το καθημερινό μεροκάματο ήταν πραγματικά ευεργετικό, αλλά και οι συνθήκες δουλειάς πολύ σκληρές χωρίς καθόλου ελεύθερο χρόνο για προσωπική ζωή. Προφανώς οι ίδιοι κανόνες εργασίας ίσχυαν για όλες τις βιομηχανίες της εποχής. Το ωράριο αυτό συνεχίστηκε μέχρι το 1935, οπότε η κυβέρνηση Μεταξά καθιέρωσε το οκτάωρο. Τις παρουσίες κατέγραφε κάθε μέρα ο Γιώργος ο Τζιαμάλης, ο ίδιος υπολόγιζε και τα μεροκάματα που πληρώνονταν κάθε 15 μέρες με επιταγή. Την επιταγή εξαργύρωναν συνήθως στο μπακάλη, που κρατούσε πρώτα τα βερεσέδια του δεκαπενθημέρου.

Ημέρες άδειας δεν είχαν καθιερωθεί ακόμη, και το προσωπικό δούλευε συνέχεια όλο το χρόνο. Αργίες ήταν οι μεγάλες θρησκευτικές γιορτές χωρίς όμως να πληρώνεται ημερομίσθιο γι΄ αυτές τις μέρες. Μια καινοτομία που καθιέρωσαν οι Λαναρά-δες ήταν να δίνουν κάθε χρόνο την Πρωτοχρονιά δώρο στους εργάτες ύφασμα για ρούχα και στις εργάτριες που παντρεύονταν ένα σημαντικό χρηματικό ποσό. Μια άλλη κοινωνική παροχή ήταν η δωρεάν ιατροφαρμακευτική περίθαλψη. Αν κάποιος από τους εργαζόμενους αρρώσταινε πήγαινε στο γιατρό τον Κων. Χ΄΄Γρηγοριάδη (Χ΄΄Γιαννούση) ή τον καλούσε στο σπίτι χωρίς να πληρώσει γιατί αυτός πληρωνόταν από το εργοστάσιο, επίσης και τα φάρμακα που χρειαζόταν τα έπαιρνε δωρεάν από το

φαρμακείο με απόδειξη του γιατρού.

Στα πρώτα χρόνια της λειτουργίας του εργοστασίου οι εργάτες έπαιρναν το φαγητό τους από το σπίτι. Εβαζαν στο γιαμάκι τα φασόλια, τις μελιτζάνες και τις ντομάτες τις τηγανιτές, το μπάτσιο και τις ελιές, το δε ψωμί το τύλιγαν στο μαντίλι ή σε χαρτί που το έβγαζαν από το στημόνι. Στις 12 σφύριζε η σφυρίχτρα για τη μεσημεριανή διακοπή και τα μηχανήματα σταματούσαν. Οι εργάτες καθόταν πάνω στις κάσες από τα μασούρια για να φαν. Τις κρύες μέρες του χειμώνα συγκεντρώνονταν γύρω από τις σόμπες πού έκαιγαν για συμπληρωματική θέρμανση και παρζιάλιζαν το ψωμί τους, ενώ όταν ζέσταινε ο καιρός έβγαιναν έξω από το κτίριο και καθόταν για φαγητό κάτω από τις κουτσουπιές στις όχθες της Αράπιτσας. Απ΄ αυτές τις κουτσουπιές έκοβαν ανθισμένα κλαδιά την Πρωτομαγιά, πολύ πριν καθιερωθεί σαν εργατική, και τα έβαζαν στον αργαλειό τους. Οταν περίσσευε λίγη ώρα μέχρι την επόμενη σφυρίχτρα, στις 1 μ.μ., έγερναν λίγο το κεφάλι τους πάνω στον αργαλειό για να ξεκουραστούν, γιατί τους περίμενε πολύ δουλειά ακόμη μέχρι το βράδυ.

Πριν από το μεσημεριανό κρατούσε για προσφάι δίπλα στο μηχάνημά του ο εργάτης ένα κομμάτι ψωμί, το ίδιο έκανε και για δειλινό. Την ώρα της μεσημεριανής διακοπής συγκεντρώνονταν έξω από το εργοστάσιο διάφοροι μικροπωλητές που πωλούσαν χαλβά και διάφορα άλλα ζαχαρωτά, ως πρόδρομοι των σημερινών κυλικείων η καντινών. Κάποια εποχή, όπως θυμάται ο Δ. Μήτσιαλας, που είχε ενσκήψει επιδημία τύφου, για προληπτικούς λόγους δεν τους άφηναν να φέρουν φαγητό από το σπίτι παρά τους μοίραζαν ψωμί που έφερναν από τους φούρνους και έτσι περνούσαν όλη τη μέρα με σκέτο ψωμί.

Το 19(;) άρχισε να λειτουργεί συσσίτιο για τους εργαζομένους που διατηρήθηκε μέχρι την εποχή του πολέμου. Και μετά την καθιέρωση του 8ώρου οι εργάτες της πρωινής βάρδιας αφού σχολνούσαν παρέμεναν για φαγητό, ενώ οι της απογευματινής βάρδιας έρχονταν νωρίτερα για τον ίδιο λόγο. Το ισόγειο του εργοστασίου διαμορφώθηκε σε τραπεζαρία με μεγάλα τραπέζια και καρέκλες ενώ έξω στην αυλή κτίσθηκαν μαγειρεία. Αρχιμάγειρας ήταν ο Πατσιάς, ενώ βοηθοί ο Παπασαράτσης (ο μετέπειτα ιερέας), ο Μαργ. Χωροπανίτης και ο Οσλιανίτης. Το φαγητό ήταν άριστο. Δυο φορές την εβδομάδα μαγείρευαν κρέας και τις υπόλοιπες όσπρια, ζυμαρικά ή λαχανικά. Στην αρχή η σίτιση ήταν δωρεάν, αργότερα όμως κρατούσαν 2 δρχ. την ημέρα από το ημερομίσθιο.

Το εργοστάσιο «Λαναρά - Κύρτση» πριν γίνουν τα Εριοκλωστήρια, το 1929, παρήγαγε σαγιάκια, χακί, κουβέρτα και υποσάγματα για τον ελληνικό στρατό, χρησιμοποιώντας εγχώρια μαλλιά. Αργότερα τα Εριοκλωστήρια χρησιμοποιούσαν μαλλιά Ν. Ζηλανδίας για υφάσματα καλύτερης ποιότητας, καρντέ. Το μαλλί περνούσε όλα τα στάδια επεξεργασίας. Πρώτα πλυνόταν με ζεστό νερό και στη συνέχεια χωρίζονταν σε ποιότητες. Στο «λύκο» κόβονταν η προβιά σε κομμάτια και στο χαρμάνι ανακατεύονταν όλα τα μαλλιά της ίδιας ποιότητας. Στα «λανάρια» γινόταν το φιτίλι και στους «πάγκους» στριβόταν το φιτίλι σε κλωστή. Το καλύτερο μαλλί χρησιμοποιούνταν για στημόνι και το κατώτερο για υφάδι. Τα μασούρια για το στημόνι τυλίγονταν σε κουβαρίστρες και στην ιδιάστρα γίνονταν τα ρολά του στημονιού. Τέλος οι εργάτριες έκαναν το μίτωμα όπου περνούσαν τις κλωστές από τα μιτάρια και το χτένι. Κάθε ρολό είχε 250 μέτρα στημόνι και απ΄ αυτό ύφαιναν 5 κομμάτια των 50 μέτρων ύφασμα. Στα σαγιάκια και τις κουβέρτες το στημόνι είχε λιγότερα μέτρα. Τα χοντρά υφάσματα υφαίνονταν στα μεγάλα «αργαλειά». Αργότερα εγκαταστάθηκαν και μικρά αργαλειά για λεπτά υφάσματα, αλλά και βαμβακερά. Το ύφασμα είχε τη δική του επεξεργασία στο πλυντήριο, βαφείο, μπατάνια, στεγνωτήριο, φινιριστήριο, σιδερωτήριο μέχρι να γίνει το τόπι για το εμπόριο.

Το περισσότερο προσωπικό, άνδρες και γυναίκες, δούλευε στους αργαλειούς. Κάθε εργάτης χειριζόταν ένα αργαλειό, όπου άλλαζε τη σαΐτα και πρόσεχε να μη κοπεί το στημόνι. Στην παραγωγή του υφάσματος

γινόταν έλεγχος, αν δεν παρήγαγε τα μέτρα που προβλέπονταν ημερησίως του γινόταν παρατήρηση. Στο σαγιάκι ήταν πιο ελαστικοί γιατί τα νήματα κόβονταν συχνά και η παραγωγή ήταν μικρή.

Με την εφαρμογή του 8/ώρου και της βάρδιας άλλαξε το σύστημα εργασίας. Καθιερώθηκε το «κουτουρού», δηλαδή πληρωμή του εργάτη σύμφωνα με την παραγωγή του. Και ήταν πολλές οι περιπτώσεις που ο εργάτης δεν έφτανε το όριο του ημερομισθίου. Μάλιστα για να μην είναι η ποσότητα της παραγωγής εις βάρος της ποιότητας καθιερώθηκαν και ρήτρες. Στην τελειοποίηση όπου γινόταν και έλεγχος του υφάσματος κάθε εργάτη - έγραφε το όνομά του στο τόπι - αν διαπιστωνόταν ελάττωμα επιβαλλόταν πρόστιμο ανάλογο της ζημιάς. Η επιτήρηση της εργασίας ήταν αυστηρή, ενώ περιθώρια για διαμαρτυρία δεν υπήρχαν. Παράλληλα μεταξύ του προσωπικού υπήρχαν άτομα που τύχαιναν ευνοϊκότερης μεταχείρισης ανάλογα με τις πολιτικές ή θρησκευτικές τους πεποιθήσεις.

Άφησα για το τέλος μια ευχάριστη ανάμνηση του πατέρα μου από την εργατική του ζωή που ήταν η λειτουργία και το γλέντι που γινόταν κάθε χρόνο στον Άγιο Νικόλαο από τους Λαναράδες την ημέρα της Αναλήψεως. Εκεί ο Πατσιάς ετοίμαζε φαγητό για όλο το προσωπικό που γλεντώντας ξεχνούσε τα βάσανά του. Η γιορτή αυτή απέκτησε μεγαλύτερη αίγλη όταν, μετά τη μεταφορά των δραστηριοτήτων των βιομηχάνων στην Αθήνα, ερχόταν την ημέρα αυτή με τη φροντίδα του εργοστασίου το προσωπικό των Αθηνών και έσμιγε στον Άγιο Νικόλα με τους συμπατριώτες συναδέλφους.

"Βαβυλωνία"

υπέρ ανεγέρσεως των Λουτρών

Μια θεατρική αναδρομή στο παρελθόν
Από την εφημερίδα "Λαός της Ναούσης"
Κυριακή 31 -3 - 1929

Μετά μεγάλης επιτυχίας εγένετο η θεατρική παράστασις των μελών των εξ Αμερικής Ναουσαίων Συνδέσμου η «η Νάουσα» εις την αίθουσαν της «Ομονοίας» υπέρ ανεγέρσεως λουτρού εν Ναούση ένθα επαίχθη θαυμάσια η ξεκαρδιστική κωμωδία «Βαβυλωνία».

Ο κ. Νικ. Λίγκας ήτο αμίμητος έπαιξε δε τον ρόλον του σαν ένας τέλειος ηθοποιός και πραγματικός Ανατολίτης επίσης ο κ. Θεοχάρης Γρέζιοφή Κάλης ως λογιώτατος έπαιξε το μέρος του θαυμάσια. Ο κ. Γρηγ. Αρίντζης ως Αστυνόμος, ο κ. Θ. Τσουκαλάς ως Κρής ο κ. Ζούπος ως σερβιτόρος, και οι κ.κ. Σπύρος Καραγιοβάνος Χιώτης, Γρηγ. Μήτος Πελοπονήσιος, , Δ. Αθανασούλης αντιπροσωπεύοντες τους διαφόρους τύπους των επαρχιών μας με τας ιδιαιτέρας αυτών διαλέκτους ήσαν υπέροχοι.

Εις την εν λόγω παράστασιν πλην των αρχών της Ναούσης διεκρίναμεν και τους κ.κ. Θωμάν Αρνήν μετά της κυρίας του, Κωνσταντίνον Α.Οικονόμου μετά της κυρίας του, Θεόδωρον Χ΄΄ Δημητρίου, Δημήτριον Δούδον Βασίλειον Χριστίδην Δ. Οικονόμου, όλα τα μέλη του Ελληνοαμερικανικού Συνδέσμου και πολλοί άλλοι ών τα ονόματα μας διαφεύγουν.

Εν μέγα εύγε εις τα καλά αυτά παιδιά διότι κατενόησαν την αξίαν των Λουτρών και παντί σθένει προσπαθούν όπως περισυλλέξουν το απαιτούμενον ποσόν δια την ανέγερσίν των τυγχάνουν δε άξια πάσης υποστηρίξεως εκ μέρους των απανταχού Ναουσαίων.

Η Καληνύτσα

Εθιμικό δρώμενο του Στενημάχου, που γιορτάζεται στις 24 Ιουνίου - Γενέθλια Ιωάννου του Προδρόμου

του **Κων/νου Γκλαβένου**
Φιλολόγου

Ο άνθρωπος του λαού πιστεύει ότι η 24η Ιουνίου, η ημέρα του ηλιοστασίου, από την οποία αρχίζει νέα περίοδος του έτους, ασκεί εξαιρετική επίδραση. Πλήθος οι δοξασίες και ποικίλες οι εκδηλώσεις που πλαισιώνουν τον εθιμικό χαρακτήρα του.

Οι πιο γνωστές είναι οι φωτιές τ' Αι-Γιαννιού και η γιορτή του Κλήδονα. Πολλοί πιστεύουν, επίσης, πως τη μέρα αυτή, καθετή που μαζεύεται πριν την ανατολή του ήλιου και μεταφέρεται στο σπίτι ασκεί μαγική επίδραση στην υγεία του ανθρώπου, των ζώων και συντελεί στην καρποφορία των δέντρων.

Ο Αι - Γιάννης ο Κλήδονας είναι πανελλήνια γιορτή. Ειδωλολατρικότατη, γιομάτη μάγια και μαντέματα, φωτιές κι' αμίλητα νερά, ξεσηκώνει παντού, μέσα στο λιοπύρι του καλοκαιριού, τον γυναικόκοσμο και τον στέλνει να μιλήσει με τα στοιχειά. Ο φόβος της Μοίρας, η προσπάθεια να μαντευτή το Ριζικό, ν' αλλάξει η Τύχη, η λαχτάρα του κοριτσιού για το γάμο, η αγωνία να προμανρεύσει το μέλλον, μαζεύει κάθε τέτοια μέρα κάτω από τον ίσκιο της τριανταφυλλιάς, ολόκληρη τη γειτονιά, που σκυμμένη πάνω από το αμίλητο νερό, κοιτάει για τη Μοίρα της με αφέλεια συγκινητική, ενώ κάθε κορίτσι πλάθει όνειρα για το Μέλλον και για τον ποθητό της.

«Ανοίξατε τον κλήδονα με τ' Αι-Γιαννιού τη χάρη
κι' όποια ' ναι καλορίζικη τον π' αγαπά να πάρει»

Ετσι γίνεται παντού. Μα στον Στενήμαχο όλα αυτά έχουνε μια χαριτωμένη παραπανίσια λεπτομέρεια, **την Καληνύτσα.** Η λέξη προήλθε πιθανόν από το «καλή νυφίτσα» δηλαδή καλή νυφούλα. Η Καληνύτσα είναι το κοριτσάκι που θα τραβήξει τα σημάδια της κάθε μιας μέσα από τ' αμίλητο νερό και θα πει την Τύχη τους. Είναι η μικρή Πυθία, δώδεκα χρονών κορίτσι, απάρθενο κι' αγνό όμορφο και ντυμένο στα νυφιάτικα. Κάτασπρη και στολισμένη με λουλούδια, με το νυφικό πέπλο στο κεφάλι της, με τα μαγουλάκια της κοκκινισμένα από τις πρώτες συγκινήσεις της φιλαρέσκειας, με νεανική χάρη αλλά και ευγενική συστολή, είναι το πρόσωπο που πρωταγωνιστεί και συγκεντρώνει το θαυμασμό και τα βλέμματα όλων των ανθρώπων.

Την ορίζουν από μέρες οι συνομήλικες της, να είναι τυχερή και να έχει τους γονιούς της ζωντανούς και πρωτοστέφανους. Αναμφίβολα η αντίληψη αυτή έχει τις καταβολές της στην αρχαιότητα, όπου το παιδάκι που θα έκανε ποδαρικό σε κάποιο σπίτι για τον καινούργιο χρόνο έπρεπες να είναι «παις αμφιθαλής». Κι' η μάνα καμαρώνει και τ' όχει σε καλό που θα γίνει η κόρη της Καληνύτσα.

Από μέρες γίνεται η ετοιμασία. Κάθε γειτονιά, κάθε μαχαλάς έχει τη δική του Καληνύτσα. Την παραμονή, το απόγευμα, μαζεύονται στο σπίτι της Καληνύτσας τα κορίτσια που θα συνεορτάσουν και θα τη πλαισιώσουν. Η Καληνύτσα, σοβαρή και αμίλητη, παίρνει ένα δοχείο, συνήθως χάλκινο ευρύχωρο, μερικές φορές και στάμνα, και φέρνει νερό από πηγάδι ή από πηγή έξω από το χωριό. Μέσα στο δοχείο κάθε κορίτσι θα ρίξει ένα σημάδι, δαχτυλίδι, σκουλαρίκι,

κουμπί ή άλλο αντικείμενο. στερα το σκεπάζει με κόκκινο πανί και το βγάζει έξω στο ύπαιθρο ή στα κεραμίδια του σπιτιού, για να δεχτεί όλη τη νύχτα τη μαγική επίδραση των άστρων .

Το πρωί της επόμενης μέρας, της 24ης Ιουνίου μαζεύονται πάλι τα κορίτσια με το γλυκοχάραμα στο σπίτι της Καληνύτσας. Την ντύνουν και τη στολίζουν νυφούλα με γέλια και χαρές. Επικρατεί χαρούμενη φασαρία. Τα αγόρια δεν μπαίνουν μέσα. Τριγυρνούν στον κήπο. ταν η Καληνύτσα ετοιμαστεί, βγαίνει επίσημα στον κήπο και παίρνει το δοχείο με τα σημάδια (ριζικάρια. στερα επιστρέφει πάλι μέσα. ξεσκεπάζει το δοχείο και σαν μικρή Πυθία, ανασύρει έναν- ένα τα σημάδια, παραδίδει το καθένα στην κάτοχό του και κάνει προγνώσεις για την Τύχη τους. Κυρίως μαντεύουν οι κοπέλες για τον μέλλοντα άντρα τους. Η επιθυμία αλλά και η σάτιρα δεν σπανίζουν την ώρα αυτή. Παραδίδει το σημάδι η Καληνύτσα και εκφωνεί ένα αυτοσχέδιο δίστιχο: π.χ.

Εσύ θα πάρεις έναν τεμπέλη
που αφήνει αδούλευτο τ' αμπέλι.

Οταν τελειώσει το τελετουργικό μέρος με τα σημάδια, αρχίζει το σεργιάνισμα της Καληνύτσας στους δρόμους του χωριού.

Η Καληνύτσα χαμηλοβλεπούσα, υποβασταζόμενη δεξιά και αριστερά από δύο κοπέλες, προχωρεί αργά, σεμνά, με συστολή. Στα χέρια της κρατάει ένα μπουκέτο με ολόδροσα λουλούδια. Πίσω της ακολουθεί μια κοπέλα που κρατάει ανοικτή ομπρέλα για να μην την κάψει ο ήλιος. Λίγα βήματα πιο πίσω έρχονται δύο αγόρια - συνοδοί που κρατούν ραβδιά και τα χτυπούν ρυθμικά στο χώμα, τάχατες φυλάγουν την Καληνύτσα. Απέναντί της σε απόσταση 4 μέτρων περίπου όλος ο όμιλος των κοριτσιών σε μια ευθεία. πιασμένα αγκαζέ, περπατούν ανάποδα, βλέποντας την Καληνύτσα. Στα χέρια τους κρατούν βεντάλιες που τις κουνούν ρυθμικά πάνω - κάτω, ότι δήθεν δροσίζουν υην Καληνύτσα και όλες μαζί τραγουδούν το τραγούδι:

Καληνύτσα στολισμένη, Γιάνιο μ'
δώδεκα χρονών.
με δώδεκα χρονών την πήρε ο Γιάννιος
κι ο Γιαννίτσαρος
να πάν να μάσουνε λουλούδια, Γιάννιο μ'
κι' αγροστέφανα
να στεφανώσουνε τον Γιάννιο και τη Μαριγώ.
στα μάρμαρα αν πατούσες Γιάννιο μ' - Γιάννιο μ'
έβγαζες φωτιές ,
στα σύννεφα αν πατούσες Γιάννιο μ' - Γιάννιο μ'
και κορνιάχτιζες. (έβγαζες κουρνιαχτό = σκόνη)

Το τραγούδι αυτό επαναλαμβάνεται συνεχώς από τα κορίτσια της συνοδείας. Είναι πρόδηλο ότι ο Γιάννιος είναι συμβολικό πρόσωπο και αναμφίβολα η αναφορά του ονόματός του έχει σχέση με την εορτή του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου. Τον Γιάννιο τον οραματίζονται οι κοπέλες με υπερφυσικές ιδιότητες, κάτι ανάλογο που θέλει η ακριτική ποίηση για τον Βασίλειο Διγενή Ακρίτα.

Η πομπή της Καληνύτσας με τη χαρούμενη συνοδεία της, αφού διασχίσει τους κεντρικούς δρόμους του χωριού, καταλήγει στην εκκλησία

των Αγίων Αναργύρων. Σ' όλη τη διαδρομή άνθρωποι κάθε ηλικίας, χαρούμενοι και συγχρόνως συγκινημένοι, ραίνουν με ροδοπέταλα την Καληνύτσα. Στο προαύλιο της εκκλησίας, στο χοροστάσι όλες οι Καληνύτσες με τη συνοδεία τους θα χορέψουν παραδοσιακούς χορούς. στερα η μητέρα της Καληνύτσας φιλεύει τα παιδιά όλα με την αράδα, σαν πεθερά. Καθιερωμένο φαγητό και επικρατέστερο είναι τα γιαπράκια (ντολμάδες με αμπελόφυλλα)

Οι συγκεντρώσεις αυτές στο σπίτι, την παραμονή, και τα δίστιχα του κλήδονα είναι πανελλήνια γνωστές και συνηθισμένες. Εκείνο που ξεχωρίζει στο Στενήμαχο είναι το νυφικό ντύσιμο και η πομπή μικρούλας, που με τελετουργικές διατυπώσεις προετοιμάζεται για τον μεγάλο ρόλο της ιέρειας της Τύχης.

Χαριτωμένη συνήθεια και συγκινητική μαζί. Το νυφιάτικο ντύσιμο της Καληνύτσας είναι το σύμβολο της λαχτάρας του κάθε κοριτσιού για το γάμο. Γι' αυτό και μένει αταίριαστη νυφούλα, δίχως γαμπρό στο πλάι της. Προσωποποίηση της νυφικής ιδιότητας γενικά. Το ταίρι θα το στήσει δίπλα της η Τύχη. Το σεργιάνισμα της στη γειτονιά σκορπίζει ελπίδες στα μεγάλα κορίτσια, που γεμάτα όνειρα τη βλέπουν από τα παράθυρα και τη χαιρετούν. Το παρθενικό χεράκι της, που ανασύρει μέσα από τ' αμίλητο νερό το ριζικάρι, θα τους; φέρει, μαζί με το γαμπρό, την τύχη γενικά, την αποκατάσταση και κάθε χαρά της ζωής, που τόσο έχουν δικαίωμα να γνωρίσουν. Και η πομπή των κορασίδων με τα τραγούδια τους θα γίνει γρήγορα γαμήλια συνοδεία, ως το κατώφλι της καθεμιάς, γιομάτη κέφι και ευοίωνη προσδοκία.

Το έθιμο της Καληνύτσας το έφεραν στο χωριό μας οι γονείς μας από το Στενήμαχο Ανατολικής Ρωμυλίας, μοια και απαράλλαχτα τελούνταν και εκεί με ιδιαίτερη λαμπρότητα. Την ίδια άφατη χαρά, συγκίνηση, και το ίδιο καμάρι ένιωθαν και κείνοι σαν έβλεπαν την Καληνύτσα κάθε χρόνο να περνοδιαβαίνει στις γειτονιές . τσι κληρονομήθηκε σε μας. Οι απαρχές του εθίμου του κλήδονα χάνεται βέβαια στα βυζαντινά χρόνια. Το είχαν και οι Βυζαντινοί. Αυτό τ ο πληροφορούμαστε από τον Μιχαήλ Ψελλό (11ος αι.), από τους ερμηνευτές των ιερών κανόνων Θεόδωρο Βαλσαμών και Ιωάννη Ζωναρά (12ος αι.) και από τον Ιωσήφ Βρυέννιο (15ος αι.)

Η λέξη κλήδονας προέρχεται από την αρχαία λέξη κληδών (ή κλεηδών Ιονιστεί και Κληηδών επικώς) Δε σημαίνει μόνο φήμη, αλλά όπως λέγει ο Ι. Ζωναράς *«το δια τινων σημείων ζητείν γνώναι ει τις μέλλοι ευπραγήσαι ή δυσπραγήσαι»*.

Η Θράκη παρουσίασε πάντα, από τ' αρχαία χρόνια, μια πλούσια λαογραφία. Εθιμα και τελετουργικές εκδηλώσεις όπως το κουρμπάνι, η Καληνύτσα, τα αναστενάρια, η σούρβα, η γυναικοκρατία και τόσα ,άλλα έθιμα λιγότερο γνωστά έχουν την προέλευση και τις ρίζες τους στη Βόρεια Θράκη. Τα μαγικά δρώμενα των Θρακών έχουν μπολιαστεί βαθιά στην ελληνική λαϊκή ψυχή. Γι' αυτό κατάφεραν να επιβιώσουν μέχρι σήμερα χωρίς να ξεχαστούν ή να παραμεληθούν. Αντίθετα συναρπάζουν και εμπνέουν, γιατί είναι γερά υφασμένα στο στημόνι του χρόνου και η αναπόλησή τους και η προσμονή τους είναι το πιο ελκυστικό βίωμα για τον καθένα μας.

Δημήτριος Κατσιάμπας

Ο τελευταίος της γενιάς των παρανόμων στο Ρουμλούκι

του **Δημήτρη Πανταζόπουλου**
Ερευνητή-Λαογράφου

Εισαγωγή

Μία από τις πιο γνωστές πτυχές της ιστορίας του Ρουμλουκιού κατά την περίοδο της Τουρκοκρατίας είναι η δράση στην περιοχή διαφόρων παρανόμων, που δρούσαν είτε μόνοι τους είτε οργανωμένοι σε ολιγομελείς ομάδες. Οι παράνομοι αυτοί ήταν γηγενείς στην καταγωγή χωρικοί, οι οποίοι για διαφόρους λόγους εγκατέλειπαν τον φιλήσυχο βίο του γερατζή (κολήγος) και διαβιούσαν σε καθεστώς παρανομίας σε σχέση με τις Τουρκικές αρχές.

Η αφορμή που συνήθως τους ωθούσε στην παρανομία ήταν ἡ διαμαρτυρία και η αντίστασή τους στις αυθαιρεσίες των πανίσχυρων Οθωμανών μπέηδων, ιδιοκτητών της γης στο Ρουμλούκι και των Αλβανών Γκέκηδων (νομάδων), που ξεχείμαζαν τα κοπάδια τους στην περιοχή, ή ο φόνος κάποιου μουσουλμάνου στο θρήσκευμα. Εγκαταλείποντας τα χωριά τους και καταδιωκόμενοι από τις Τουρκικές αρχές, έβρισκαν καταφύγιο στις πολλές φυσικές κρυψώνες που υπήρχαν στην περιοχή, λόγω της γειτνίασης με τα βόρεια υψίπεδα των Πιερίων και τον Βάλτο, αλλά και των απέρντων εκτάσεων στον κάμπο, που καλύπτονταν από πυκνά δάση, εναλλασσόμενα με παραποτάμιες διακλαδώσεις και έλη.

Για την επιβίωσή τους επιδίδονταν σε κάθε είδους ληστείες κυρίως σε βάρος των Τούρκων και συνδράμονταν από το σύνολο σχεδόν του ντόπιου Χριστιανικού πληθυσμού. Με την πάροδο του χρόνου εξελίχθηκαν στη μοναδική εστία ένοπλης αντίστασης κατά των Τούρκων κατακτητών και στη συνείδηση των Χριστιανών ως πατριώτες. Όταν μάλιστα ξεσπούσε και κάποιο καινούργιο επαναστατικό κίνημα, έσπευδαν να το ενισχύσουν, προσφέροντας πολύτιμες υπηρεσίες.

Μαρτυρίες για την ύπαρξη τέτοιου είδους παρανόμων στο Ρουμλούκι υπάρχουν ήδη από τον 18ο αιώνα, όπως φαίνεται από τα έγγραφα του Τουρκικού Αρχείου της Βέροιας και της Νάουσας, και η δράση τους συνεχίστηκε έως και τα τελευταία χρόνια πριν την απελευθέρωση του 1912. Ο τελευταίος επώνυμος και πλέον γνωστός στη λαϊκή μνήμη παράνομος στο Ρουμλούκι ήταν ο Δημήτριος Κατσιάμπας από το χωριό Ραψομανίκι. Τον βίο και την προσωπικότητα του Δημητρίου Κατσιάμπα θα προσπαθήσω να παρουσιάσω στηριζόμενος στις μαρτυρίες πολλών υπερηλίκων Ρουμουκιωτών, οι οποίοι τον γνώρισαν οι ίδιοι, και στις ελάχιστες, αλλά σημαντικές γραπτές αναφορές που διασώζονται κυρίως από την εποχή του Μακεδονικού Αγώνα.

Ο Δημήτριος Κατσιάμπας

Ο Δημήτριος Κατσιάμπας γεννήθηκε γύρω στα 1865 στο Ραψομανίκι, ένα μικρό χωριό στην πεδιάδα του Ρουμλουκιού. Η μητέρα του Κυράννα Ποζιαρίτη, μία αρκετά δυναμική γυναίκα, χήρα, μετακόμισε με τα άλλα δύο της παιδιά τον Πρόδρομο Ποζιαρίτη (Σκοτίδας) και τη Δροσιά (σύζυγο μετέπειτα Αργυρίου Παπαϊωάννου), από τους Ποζαρίτες (Κεφαλοχώρι) στο Ραψομανίκι, όπου παντρεύτηκε τον πατέρα του Δημητρίου. Ο Δημήτριος μεγάλωσε όπως όλα τα παιδιά της

εποχής του, εργαζόμενος σκληρά στις γεωργοκτηνοτροφικές εργασίες στο πατρικό του σπίτι και βιώνοντας από μικρός τη σκληρότητα των Οθωμανικών ιδιοκτητών της γης. Με τα χρόνια εξελίσσονταν σε ένα αρκετά εύσωμο και ρωμαλαίο έφηβο.

Ο Χατζή μπέης όμως του Ραψομανικιού, βλέποντας τις σωματικές ικανότητες και το ανήσυχο του χαρακτήρα του, τον προκαλούσε διαρκώς να συμμετάσχει σε αγώνα πάλης με αντίπαλο το γιό του Ρεφ μπέη, που ήταν επαγγελματίας παλαιστής (Πεχλιβάνος). Ο Κατσιάμπας απεύφευγε τις προκλήσεις του Χατζή μπέη, μέχρι που κάποια στιγμή υποχρεώθηκε να αγωνιστεί με τον Ρεφ μπέη, παρουσία όλων των συγχωριανών του και αρκετών μπέηδων από τα γειτονικά χωριά. Κατά τη διάρκεια του αγώνα ο Ρεφ μπέης παραπάτησε και έπεσε στο έδαφος από τις σκάλες του διώροφου κονακιού , μένοντας αναίσθητος. Τότε ο Κατσιάμπας νομίζοντας ότι σκοτώθηκε, κατέφυγε στο γειτονικό βάλτο. Ο Χατζή μπέης προς ανακάλυψη και σύλληψή του κάλεσε την Τουρκική χωροφυλακή από τη Βέροια και το απόσπασμα διενεργούσε ελέγχους στα γύρω χωριά. Μάλιστα συνέλαβαν και το σύζυγο της αδελφής του Κατσιάμπα, τον Αργύριο Παπαϊωάννου και τον ξυλοκοπούσαν επί 8 ημέρες στο κονάκι του Χατζή μπέη, ανακρίνοντάς τον για να τους αποκαλύψει το κρησφύγετο του Κατσιάμπα, χωρίς βέβαια αποτέλεσμα.

Η φωτογραφία προέρχεται από τις εκδηλώσεις του εορτασμού του Συντάγματος των Νεοτούρκων (Χουριέτ) 1908 στην Βέροια. Μεταξύ άλλων εικονίζονται ο Ναουσαίος Σημανίκας, ο Κατσιάμπας Δημήτριος, ο τούρκος λοχαγός Σεραφετίν και ο Σκοτίδας Πρόδρομος

Ο Κατσιάμπας μόλις πληροφορήθηκε τη σύλληψη του γαμπρού του, σκότωσε ως αντίποινα 30 αγελάδες του Χατζή μπέη και πυρπόλησε τις θυμωνιές και το κονάκι του μπέη του χωριού Μέση, αξιώνοντας ταυτόχρονα με γραπτό μήνυμά του την απελευθέρωση του Παπαϊωάννου, διότι διαφορετικά θα πυρπολούσε και το κονάκι του Χατζή μπέη με όλους τους παρευρισκόμενους. Οι Τούρκοι, τρομοκρατημένοι απελευθέρωσαν τον Παπαϊωάννου, μισοπεθαμένο όμως από τα βασανιστήρια που υπέστη. Χρειάστηκε τότε να σφαχτούν αρκετά πρόβατα, για να τον τυλίξουν με τα τομάρια τους μέχρι να τον συνεφέρουν. Αργότερα βέβαια ο Κατσιάμπας σκότωσε μετά από αγώνα τον Ρεφ μπέη κοντά στο Ραψομανίκι, στη σημερινή τοποθεσία «70».

Ο Κατσιάμπας πλέον ήταν παράνομος και δεν θα ξαναζούσε ποτέ πια ως φιλήσυχος κολήγος (γερατζής). Αντίθετα τον είχαν κερδίσει τα γειτονικά δάση, ο Βάλτος και τα Πιέρια. Περιφερόταν διαρκώς στο Ρουμλιουκιώτικο κάμπο και έβρισκε καταφύγιο στις φυσικές κρυψώνες του. Εγκαταλείποντας τα ρούχα του χωρικού, φόρεσε φουστανέλλα, φαρδύ πουκάμισο, γιλέκο και ζωνάρι, όλα μαύρου χρώματος και ως κάλυμα της κεφαλής έφερε μαύρο καλπάκι ή έδενε μαύρο μαντήλι. Ως επανωφόρι χρησιμοποιούσε μία τσοπάνικη κάπα, κάτω από την οποία έκρυβε πάντοτε τα όπλα του. Άφησε μάλιστα και μακρυά γενειάδα, κύριο γνώρισμα των ανταρτών και των παρανόμων της εποχής.

Με τα χρόνια εγκατέλειψε τις μικροληστείες και εξελίχθηκε σε υπερασπιστή των φτωχών ραγιάδων αναπτύσσοντας ταυτόχρονα και έντονη εθνική συνείδηση για το έργο του. Όπου τον προσκαλούσαν ή πληροφορούνταν

ότι καταδυναστεύονται οι Χριστιανοί ήταν παρών. Οι μπέηδες, οι σουμπασήδες (τουρκαλβανοί επιστάτες στα τσιφλίκια) και οι Αλβανοί γκέκηδες (νομάδες) άρχισαν να τον υπολογίζουν. Τόση ήταν η δύναμή του, που οι πιο πάνω από νωρίς, βασιλεύοντας ήδη ο ήλιος, κλειδώνονταν στους οντάδες των κονακιών τους για ασφάλεια. Ο Κατσιάμπας όμως πάντοτε τους έδινε μία ευκαιρία να συνεχίσουν και να φέρονται πιο ανθρώπινα στους Χριστιανούς της περιοχής. Αν δεν το έπρατταν, τότε τους έστηνε ενέδρα και τους σκότωνε. Προσφιλής του δε συνήθεια ήταν να στήνει ενέδρα ανεβασμένος επάνω σε κάποιο μεγάλο δέντρο, ενώ παρά τα αυξημένα μέτρα ασφαλείας από τους μπέηδες, έβρισκε συνήθως τρόπο να μπαίνει στα κονάκια τους κρίως μεταμφιεσμένος σε ιερέα, σε ζητιάνο ή γυναίκα. Συχνά συνελάμβανε τους μπέηδες και τους απελευθέρωνε μετά την καταβολή λύτρων από τους συγγενείς τους, τα οποία προσέφερε σε φτωχές οικογένειες, σε χήρες και ορφανά ή ως προίκα σε άπορες κοπέλες.

Οι μπέηδες τρομοκρατημένοι ζητούσαν την προστασία της Τουρκικής Χωροφυλακής, που διενεργούσε διαρκώς ελέγχους και περιπολίες στα χωριά. Συχνά τα αποσπάσματά της περικύκλωναν κάποιο χωριό τη νύχτα, έχοντας την πληροφορία ότι κατέλυε σ΄ αυτό ο Κατσιάμπας ή ότι του παρείχαν βοήθεια οι κάτοικοί του και καλούσαν στο σπίτι του μουχτάρη (Πρόεδρο του χωριού) τη δημογεροντία, τους ηλικιωμένους δηλαδή επιφανείς κατοίκους, τους οποίους και ανέκριναν εξαντλητικά ή τους ξυλοφόρτωναν, προκειμένου να αποσπάσουν οποιαδήποτε πληροφορία σχετική με τον Κατσιάμπα. Ο Κατσιάμπας όμως, όντας καλός γνώστης της περιοχής, πάντοτε τους ξέφευγε και έβρισκε καταφύγιο στις ψαράδικες καλύβες του Βάλτου, στο δάσος και πιο συγκεκριμένα σε μία πολύ μεγάλη συστάδα βάτων έξω από το χωριό Σκυλίτσι, στην Κρασοπουλιά στη Μελίκη, στο Μοναστήρι των Αγίων Πάντων στα Πιέρια και στο χωριό Καλύβια, που ήταν βακούφι της Μονής του Αγίου Αθανασίου της Σφήνιτσας.

Οι Αλβανοί γκέκηδες που φέρονταν πολύ σκληρά στους Ρουμλουκιώτες, που καταπατούσαν με τα κοπάδια τους τις καλλιέργειες των Χριστιανών ή που παρενοχλούσαν σεξουαλικά τις ελεύθερες κοπέλες, είχαν πολλές απώλειες τόσο στα μέλη των οικογενειών τους όσο και στα ζώα τους. Η παρουσία του ήταν αισθητή παντού και πάντα δίπλα σε κάθε θύμα του άφηνε ένα κομμάτι χαρτί που έγραφε το όνομά του «Μήτρης Κατσιάμπας» προς εκφοβισμό των υπολοίπων Οθωμανών. Ακόμη δε και οι Τούρκοι χωροφύλακες τον έτρεμαν, γι΄ αυτό και στους ελέγχους τους συμμετείχε όλη η δύναμη της Χωροφυλακής της Μελίκης του Λιανοβεργίου και της Τριχοβίστας (Καμποχώρι). Αποτέλεσμα της όλης του παρουσίας ήταν να βασιλεύει μία σχετική ηρεμία στο Ρουμλούκι και οι Έλληνες χωρικοί να έχουν βελτιώσει τις συνθήκες διαβίωσής τους.

Στον Μακεδονικό Αγώνα

Οταν άρχισε η ένοπλη φάση του Μακεδονικού Αγώνα, το Ελληνικό Προξενείο της Θεσ/νίκης προσπάθησε να σταματήσει τη δράση όλων των Χριστιανών παρανόμων και ανταρτών. Όσοι δρούσαν ως ληστρική συμμορία και εις βάρος των Ελλήνων εξοντώθηκαν, ενώ οι υπόλοιποι κρίθηκε σκόπιμο να ενσωματωθούν στα οργανωμένα πλέον Σώματα των Μακεδονομάχων, αφού ήσαν αρκετά χρήσιμοι, λόγω των δεινών τους ικανοτήτων και της πολύτιμης πείρας που είχαν αποκτήσει ζώντας στον παράνομο τρόπο ζωής και στις συνθήκες διαβίωσης των ανταρτών και ήσαν επίσης γνώστες των περιοχών τους και των προσώπων τους όντας γηγενείς κάτοικοι.

Μεταξύ αυτών των παρανόμων που στρατολογήθηκαν ήταν και ο Δημήτριος Κατσιάμπας, στην αρχή πλαισιωμένος από 2-3 παλιούς συντρόφους του, όπως τον αδελφό του Πρόδρομο Σκοτίδη και τους καταγόμενους από του Γκριτζιάλι (Αγκαθιά) Θωμά Παλούκα, Αργύριο Κουκουλή και Ντάκο. Αργότερα εντάχθηκε μαζί με τον Σκοτίδη στο Σώμα του καπετάν Κόρακα (Βασίλειος Σταυρόπουλος) και εξελίχθηκε στο καλύτερο εκτελεστικό του όργανο, λόγω της μεγάλης μυϊκής του δύναμης, της

ευστροφίας, της πειθαρχίας και της γενναιότητας που επέδειξε, αναλαμβάνοντας σχεδόν πάντοτε με επιτυχία την εξόντωση αρκετών οργάνων και προπαγανδιστών του Βουλγαρικού και Ρουμανικού κομιτάτου.

Την εποχή εκείνη κατοικούσε στη Μελίκη ο Ρουμανόβλαχος Τούσιας (Δημήτριος) Κεχαγιάς, που ήταν όργανο του Ρουμανικού Κομιτάτου και πληροφοριοδότης της Τουρκικής Χωροφυλακής για τις κινήσεις των Μακεδονομάχων. Καθημερινώς απειλούσε τους αμιγώς Ελληνικούς πληθυσμούς της Μελίκης και του Προδρόμου, οι οποίοι έσπευσαν να ζητήσουν τη συνδρομή του Κατσιάμπα για την εξόντωσή του. Έτσι ένα βράδυ ο Κατσιάμπας συνοδευόμενος από 3 άντρες του περικύκλωσε το σπίτι του Τούσια μέσα στη Μελίκη και έπειτα από σύντομη ανταλλαγή πυροβολισμών μαζί του, τον σκότωσαν, κατορθώνοντας να διαφύγουν σώοι, αφού το Καρακόλι εμφανίστηκε αρκετά καθυστερημένα κατά την προσφυλή του τακτική.

Στη Βέροια σκότωσε το όργανο του Ρουμανικού Κομιτάτου Καραγιάννη στο καφενείο «Αλτ», μαχαιρώνοντάς τον μέρα μεσημέρι και καταφεύγοντας κατόπιν σε ένα ελληνικό σπίτι, για να τον φυγαδέψουν οι Βεργιώτες από τις απάνξεις (παραπόρτια των Βεργιώτικων σπιτιών). Στο σπίτι δε του Δ. Κατνά έλαβε μέρος μαζί με τους Αργύριο Τσικερδάνο, Γιάνκο Τόλιο, Μαρμαρά και τσο, στην παγίδα που έστησαν στον Ρακίπ Αγά, έναν Αλβανό που κατοικούσε στο Γιολά Κελντί και ήταν φοβερός διώκτης των Ελλήνων της πόλεως και τον φόνευσε ο ίδιος σφάζοντάς τον με μαχαίρι.

Συμμετείχε επίσης μαζί με τον αδελφό του Σκοτίδα και υπό την αρχηγία του καπετάν Κόρακα στην αποστολή εκτελέσεως μέσα στη Βέροια του Παπαγιώργη, ενός Έλληνα ιερέα που αποσκίρτησε και έγινε όργανο της Ρουμανικής προπαγάνδας και ιερέας των Ρουμανοβλάχων. Ήταν τότε που οι τελευταίοι πήραν τα κλειδιά της εκκλησίας της Κάτω Παναγιάς και λειτουργούσαν στη Ρουμανική. Κάποια μέρα με τη συνοδεία του Τουρκικού στρατού και επικεφαλής του Παπαγιώργη έφευγαν από την εκκλησία και έκαναν πομπή μέχρι την συνοικία τους τραγουδώντας Ρουμανοβλάχικα τραγούδια. Ο Κόρακας όμως μαζί με τον Κατσιάμπα και τον Σκοτίδα παραφύλαγαν στο δρόμο που θα περνούσε η λιτανεία και με την υπόδειξη του Βεροιώτη Καρανάσιου σκότωσαν τον Παπαγιώργη, δίνοντας ένα σοβαρό πλήγμα στη δράση των Ρουμανόβλαχων στη Βέροια. Ο Κατσιάμπας τέλος έλαβε μέρος και στις περισσότερες μάχες που έδωσε το Σώμα του Κόρακα στο Βάλτο και στο Βέρμιο ενώ συμμετείχε και στην πυρπόληση του χωριού Δόλιανη υπό την αρχηγία του Κόρακα.

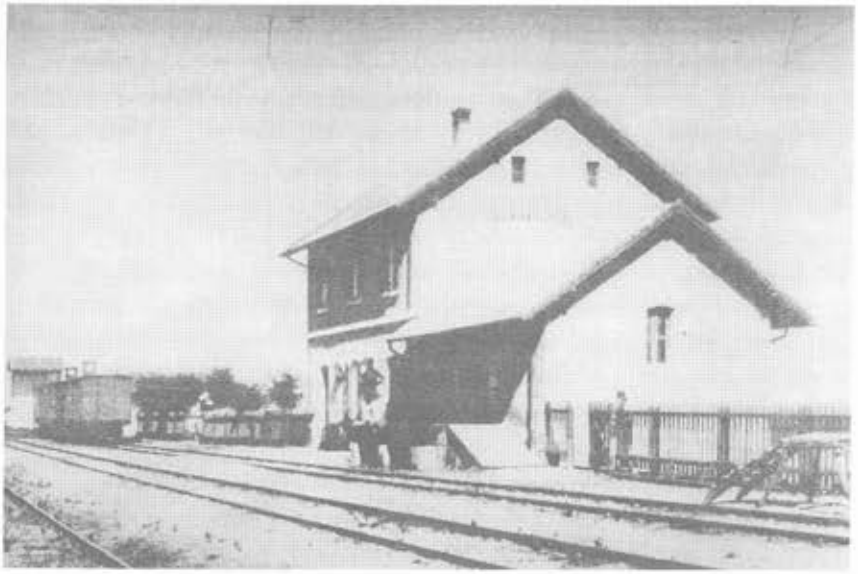

Ο Σιδηροδρομικός Σταθμός του Γιδά κατά τα τελευταία έτη της Τουρκοκρατίας.

Το 1908 μετά την ανακήρυξη του Συντάγματος των Νεότουρκων (Χουριέτ) και της γενικής αμνηστίας που δόθηκε σε όλα τα ανταρτικά Σώματα, ο Κατσιάμπας παρά την αρχική συμμετοχή του στις εορταστικές εκδηλώσεις του λαού και των τουρκικών αρχών στη Βέροια, ακολούθησε και πάλι το δρόμο του πρότερου βίου του, την παρανομία. Οι συνθήκες διαβίωσης στο

Ρουμλούκι για τους κατοίκους του ήταν και πάλι άσχημες. Οι μπέηδες και οι Αλβανοί Γκέκηδες ξεθάρρεψαν από την απουσία των Ελληνικών Σωμάτων και άρχισαν να κακομεταχειρίζονται και πάλι τους κολήγους τους. Επιπλέον ο Τουρκικός στρατός και η χωροφυλακή διενεργούσε καθημερινώς ελέγχους στα χωριά για την ανακάλυψη των κρυμμένων όπλων των Μακεδονομάχων. Ο ξυλοδαρμός, οι συλλήψεις και οι εκτοπισμοί ήταν καθημερινό φαινόμενο για τους Ρουμλιουκιώτες. Οι γηγενείς οπλίτες στα Σώματα των Μακεδονομάχων είχαν ήδη καταφύγει στην Παλαιά Ελλάδα ή μετανάστευσαν στην Αμερική. Οι χωρικοί έμειναν εντελώς απροστάτευτοι στους Οθωμανούς κατακτητές. Ο μόνος συμπαραστάτης τους στάθηκε για μια ακόμη φορά ο Κατσιάμπας.

Ο ιερέας Τριαντάφυλλος Γιαννόπουλος από το χωριό Νησέλι, ο οποίος αναγνώρισε τον Δημήτρη Κατσιάμπα στον Σιδηροδρομικό Σταθμό του Γιδά και απέτρεψε την δολοφονία του Σουλτάνου Ρεσάτ.

Με τη δράση του άρχισαν και πάλι να τον φοβούνται οι μπέηδες, ενώ δε δίσταζε να έρχεται αντιμέτωπος ακόμη και με ισχυρούς γαιοκτήμοντες ελληνικής καταγωγής, που εκμεταλλεύονταν σκληρά τους κολήγους τους και τους φέρονταν απάνθρωπα. Μάλιστα είχε ξεκινήσει προσωπική βεντέτα με τον Ιωάννη Χατζίκα, ιδιοκτήτη του μεγαλύτερου τμήματος του τσιφλικιού της Μελίκης και του Γκριτζιαλίου (Αγκαθιά). Αποτέλεσμα αυτής της διαμάχης ήταν να πυρπολήσει όλες τις θυμωνιές και τα κονάκια του στη Μελίκη και στο Γκριτζιάλι στις 29 Ιουνίου 1910, ενώ επάνω σε μια αψιμαχία σκότωσε και τον αδελφό του πιο πάνω γαιοκτήμονα Δημήτριο Χατζήκο.

Απόπειρα κατά του Σουλτάνου

Το 1910 επίσης ο Σουλτάνος Μωχάμετ Ρεσάτ ταξίδεψε σιδηροδρομικώς για το Μοναστήρι (Μπιτόλια), όπου θα πραγματοποιούσε επιθεώρηση. Το τραίνο που τον μετέφερε στάθμευσε στον Γιδά (Αλεξάνδρεια). Για να απευθύνει χαιρετισμό στους κατοίκους της περιοχής ο Σουλτάνος. Στο σταθμό ήταν συγκεντρωμένο πλήθος χωρικών από το Γιδά και τα γύρω χωριά και μεγάλη δύναμη της τουρκικής χωροφυλακής και του στρατού. Μέσα στο πλήθος όμως βρισκόταν και ο Δημήτρης Κατσιάμπας μεταμφιεσμένος σε ιερέα και έχοντας το όπλο του καλυμμένο με το ράσο είχε σκοπό να σκοτώσει το Σουλτάνο. Όταν ο Ρεσάτ πρόβαλε έξω από το παράθυρο του βαγονιού του και η μπάντα που αποτελούνταν από 5 ζυγιές ντα ούλια και ζουρνάδες άρχισε να παίζει κάποιο εμβατήριο, ο Κατσιάμπας έβγαλε το όπλο του για να τον σημαδέψει. Την τελευταία στιγμή όμως τον αναγνώρισε ο ιερέας Γιαννόπουλος Τριαντάφυλλος από το Νησέλι και μαζί με άλλους Γιδιώτες τον απέτρεψαν από το παράτολμο σχέδιό του, τονίζοντας ότι αν το επιχειρούσε, τότε οι Τούρκοι θα έσφαζαν όλο το συγκεντρωμένο πλήθος των Χριστιανών, που άλλωστε υποχρεώθηκε να παραβρεθεί και τη μήνι τους θα τη δοκίμαζε όλο το Ρουμλούκι. Ο Κατασιάμπας συνειδητοποίησε το άστοχο και το επιπόλαιο του σχεδίου του και έφυγε αθόρυβα, όπως ακριβώς και εισήλθε στο πλήθος. Μάλιστα μνηνομεύεται ότι την όλη σκηνή την παρακολουθούσε και ένας Τούρκος αξιωματικός (Τσαούσης), που όμως δεν αντέδρασε, ούτε και την αποκάλυψε στους συναδέλφους του.

Προδοσία και θάνατος του

Κατσιάμπα

Η έντονη επαναδραστηριοποίηση του Κατσιάμπα ώθησε τους μπέηδες στο να τον επικηρύξουν και να προσφέρουν σε όποιον θα τους τον παρέδιδε νεκρό 3.000 χρυσές λίρες και 600 στρέμματα καλλιεργήσιμης γης. Το ρόλο αυτό ανέλαβε ο Αντώνιος Αντωνόπουλος και η σύζυγός του Δέσπω με τους οποίους ο Κατσιάμπας διατηρούσε φιλικές σχέσεις. Κάποια μέρα λοιπόν ο Αντωνόπουλος τον προσκάλεσε για επίσκεψη στο σπίτι του στη Μελίκη και του προσέφερε καφέ μέσα στον οποίο η Δέσπω είχε ρίξει το μπαρούτι που αφαίρεσε από ένα ολόκληρο κουτί σπίρτα. Ο Κατσιάμπας αμέσως μόλις ήπιε τον καφέ άρχισε να χάνει τις αισθήσεις του και παίρνοντας στο χέρι το όπλο του βγήκε με δυσκολία στην αυλή για να αναπνεύσει καθαρό αέρα. Ακουμπώντας για να στηριχθεί σε ένα δέντρο άφησε την τελευταία του πνοή.

Ο Αντωνόπουλος ειδοποίησε την τουρκική χωροφυλακή της Μελίκης και οι αρχές της Βέροις εξέδωσαν διαταγή να μεταφερθεί η σωρός του στην πόλη. Για το σκοπό αυτό μάλιστα έστειλαν και στρατιωτικό απόσπασμα για να τον συνοδέψουν, καθώς και ένα αμάξι βαμμένο μαύρο χρώμα και τέσσερα λευκά άλογα που θα το έσερναν γι ατη μεταφορά. Το αμάξι διάβηκε τον Αλιάκμονα έξω από το χωριό Πρόδρομος και σε όλη την πορεία προς τη Βέροια οι στρατιώτες υποχρέωσαν με τη χρήση των όπλων τους χωρικούς, να παραταχθούν στον τζαντέ (δημόσιος δρόμος), για να δούν το νεκρό Κατσιάμπα. Οταν έφτασαν στη Βέροια, τοποθέτησαν το άψυχο σώμα κάτω από τον αιωνόβιο πλάτανο που υπάρχει μέχρι και σήμερα μπροστά από το Διοικητήριο και το άφησαν εκεί επί τρεις ημέρες, προς δημόσια έκθεση και παραδειγματισμό των χριστιανών. Κατόπιν το πτώμα παραδόθηκε στους Έλληνες της Βέροιας, οι οποίοι το ενταφίασαν στο χωριό Μέση (Μέτσι).

Η είδηση του θανάτου του Κατσιάμπα γρήγορα μεταδόθηκε σε όλο το Ρουμλούκι. Τότε η συντριπτική πλειοψηφία των Ρουμλουκιωτών έκλαψε για τον άδικο χαμό του. Μάλιστα η λαϊκή μούσα του αφιέρωσε και τραγούδι που αναφέρεται στο θάνατό του και τραγουδιέται μέχρι και σήμερα από λίγους μερακλήδες στο Ρουμλούκι, στη Νάουσα και στα χωριά των Πιερίων που γειτονεύουν με το Ρουμλούκι. Ταυτόχρονα κάποιοι Ρουμλουκιώτες δημιούργησαν και χορό με την επωνυμία «του Κατσιάμπα», που χορεύεται στο ρυθμό του ομώνυμου τραγουδιού .

Αν βέβαια οι Ρουμλουκιώτες τίμησαν κατ΄ αυτόν τον τρόπο τον προστάτη τους ενάντια στην αυθαιρεσία και την καταπίεση των μπέηδων και των τουρκικών αρχών της περιοχής, το επίσημο κράτος δεν τον αναγνώρισε, όπως άλλωστε συνέβη και με τόσους άλλους αγωνιστές του Μακεδονικού Αγώνα. Σ΄ αυτό ίσως συνέβαλλε και το παράνομο του βίου του πριν και μετά το Μακεδονικό Αγώνα. Ας ελπίσουμε ότι το παρόν άρθρο θα αποτελέσει την αφετηρία για την παραπέρα μελέτη και έρευνα του έργου και της προσωπικότητας του Δημητρίου Κατσιάμπα, ούτως ώστε να του δοθεί η πρέπουσα θέση στην ιστορία του Ρουμλουκιού.

Το Ρουμλουκιώτικο τραγούδι «του Κατσιάμπα»

Ένα Σάββατο βράδυ, βρε Κατσιάμπα μ΄
μια Κυριακή πρωί,
βαρέσαν τουν Δημήτρη τουν Κατσιάμπα
μέσα εις την Μιλίκη.
Του κρίμα νά΄χει η Δέσπου η Αντουνούδα
που σι φαρμάκουσιν
και τ΄ άδικου να τό 'χει, βρε Κατσιάμπα μ΄
η Ντώνας τ΄ Αντωνούδ΄
που στους Τούρκους σι παρέδουσιν.
Μαύρη ήταν η καρότσα , βρε Κατσιάμπα μ΄
κι άσπρα τ΄ άλουγα.
Τρεις μέρες ξαπλουμένους ου Κατσιάμπας
που 'κάτ΄ απ΄ του πλατάνι.
Σαν τό 'μαθιν η Βέργια κι η Νιάουστα
έστειλαν ανθρώπους να σι θάψουν.

σι κλαίει η Βέργια όλη, βρε Κατσιάμπα μ΄
σι κλαίει κι η Νιάουστα,
σι κλαίει κι του Ρουμλούκι βρε Κατσιάμπα μ΄
μέχρι την Κουλακιά.

ΘΕΑΤΡΙΚΟ ΕΡΓΑΣΤΗΡΙ ΕΙΡΗΝΟΥΠΟΛΗΣ
Μια καινοτομία που προάγει τη σχολική ζωή και αναβαθμίζει το παιδαγωγικό αποτέλεσμα

της **Δήμητρας Χονδρογιάννη**
Υποδιευθύντριας του Γυμνασίου Ειρηνούπολης
Υπεύθυνης του Θεατρικού Εργαστηριού

Οταν καθηγητές και μαθητές αποφασίζουν ν΄ ανοίξουν το σχολείο στην τοπική κοινωνία με αφετηρία τη θεατρική πράξη, η οποία προϋποθέτει, ως μέσο της παιδαγωγικής διαδικασίας, την αβίαστη και δημιουργική διάθεση του ελεύθερου χρόνου τους, τότε και το πιο άνυδρο τοπίο ανθίζει.

Ετσι εδώ στην Ειρηνούπολη, όπου δεν υπήρχε καμία σχεδόν πολιτιστική κίνηση και ο ελεύθερος χρόνος των νέων έφευγε ανεκμετάλλευτος, τώρα υπάρχει μια ομάδα παιδιών που συνεργάζονται, που προσπαθούν να καταλάβουν και ν΄ αποδώσουν ένα θεατρικό κείμενο, που ενδιαφέρονται ο ένας για τον άλλο και το αποτέλεσμα που θα προκύψει από τη συνεργασία τους, που ενδιαφέρονται για το πως θα εισπράξει αυτό το αποτέλεσμα η τοπική κοινωνία, που δεν διασκεδάζουν απλώς, αλλά επιθυμούν να ψυχαγωγηθούν και να ψυχαγωγήσουν.

Η Ειρηνούπολη είναι ένας σχετικά νεοσύστατος Δήμος πέντε χιλιάδων κατοίκων στην επαρχία της Νάουσας, που ψάχνει να βρει τον προσανατολισμό του. Δεν υπάρχει κινηματογράφος, πολιτιστικό κέντρο, δημοτική βιβλιοθήκη. Ήλη η πολιτιστική δράση εξαντλείται στα χορευτικά συγκροτήματα, των οποίων η προσφορά είναι θετική, αλλά δεν καλύπτει τις ανάγκες των νέων για δημιουργική απασχόληση στον ελεύθερο χρόνο τους, ούτε τη φυσική τους ροπή ν΄ ανιχνεύουν καινούργιους δρόμους προσέγγισης των πραγμάτων.

Εκ των πραγμάτων λοιπόν ωρίμασε η ανάγκη αναζήτησης μιας διαφορετικής εκφραστικής διεξόδου, και το σχολείο, -Γυμνάσιο και Λυκειακές τάξεις- δημιούργησε ένα Θεατρικό

Αναμνηστική φωτογραφία με όλους τους συντελεστές της παράστασης του έργου του Ε. Σβάρτς "Ο Δράκος"

Εργαστήρι, ως συνισταμένη δύο προαιρετικών μαθημάτων, του τμήματος εικαστικών και θεατρικής παιδείας. Σκοπός του θεατρικού εργαστηριού είναι το ανέβασμα ενός τουλάχιστον θεατρικού έργου κάθε χρόνο και η παρουσίασή του στους μαθητές και τους κατοίκους της περιοχής, η πραγματοποίηση εικαστικών παρεμβάσεων στο χώρο του Σχολείου σ΄ όλες τις γιορταστικές εκδηλώσεις, κι ακόμη οργάνωση επισκέψεων σε εκθέσεις, μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και παρακολούθηση θεατρικών παραστάσεων.

Το θεατρικό εργαστήρι ξεκίνησε πριν ενάμισι χρόνο περίπου. Συγχρόνως στο χώρο του σχολείου, στην αίθουσα πολλαπλών χρήσεων, με τη βοήθεια του συλλόγου γονέων και την προσωπική δουλειά καθηγητών και μαθητών, φτιάχτηκε ένα μικρό θεατράκι. Ένα μονόπρακτο του Ζακόπουλου ήταν η σπίθα για να εκδηλωθεί το ταλέντο των παιδιών, η διάθεση, ο ενθουσιασμός, η ανάγκη για άλλου είδους επικοινωνία. Τον ίδιο χρόνο, με δισταγμό για το αποτέλεσμα, αλλά με κέφι, οι μαθητές δούλεψαν και παρουσίασαν το έργο του Δ. Ποταμίτη «Ιστορίες του παππού Αριστοφάνη». Το έργο παρακολούθησαν περίπου χίλιοι θεατές της περιοχής, μικροί και μεγάλοι, σε πέντε παραστάσεις.

Θωμάς Παπαμπουζίνος: Χένρυ
Τάσος Παυλίδης: Δήμαρχος

Ο Δήμος Ειρηνούπολης και η Κοινότητα Χαρίεσσας μετά από αυτή την παράσταση ενίσχυσαν οικονομικά το Θεατρικό Εργαστήρι. Έτσι φέτος συνεχίστηκε η προσπάθεια. Μια προσπάθεια που όμως δεν περιορίζεται στο ανέβασμα μιας θεατρικής παράστασης. Τα 30 περίπου παιδιά που συμμετέχουν στο θεατρικό εργαστήρι και που λόγω της ιδιαιτερότητας της περιοχής (αποστάσεις μεταξύ του τόπου διαμονής τους και του σχολείου) συναντιούνται για τις πρόβες κάθε Σαββατοκύριακο και γιορτές, μέσα σε ενάμισι χρόνο ταξίδεψαν στην Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Βέροια και Νάουσα. Παρακολούθησαν πολλές άλλες θεατρικές παραστάσεις, επισκέφθηκαν μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και το σπουδαιότερο ανέπτυξαν καλές σχέσεις, ομαδικό πνεύμα, διάθεση για δημιουργική ενασχόληση και προσφορά.

Το Θεατρικό Εργαστήρι του Γυμνασίου Ειρηνούπολης έχει θέσει από την αρχή ως στόχο να επιλέγει το κάθε έργο που θ΄ ανεβάσει με παιδαγωγικά κριτήρια. Μας ενδιαφέρει κυρίως τα παιδιά να έρθουν σε ουσιαστική επαφή με τον κόσμο του θεάτρου όχι τόσο για να προβάλλουν τα όποια ταλέντα τους, όσο για να γίνουν τα ίδια ενεργοί και υποψιασμένοι θεατές. Τσι, το έργο που επιλέγουμε κάθε φορά, θα πρέπει, για παράδειγμα, να είναι πάντα ένα έργο πολυπρόσωπο, για να μπορούν όσο το δυνατόν περισσότερα παιδιά να συμμετέχουν και να εκφραστούν μέσα απ΄ αυτό. Θα πρέπει επίσης τα νοήματα του έργου να είναι τέτοια ώστε να προσεγγίζονται σχετικά εύκολα από τα παιδιά, για να μπορέσουν ν΄ αυτενεργήσουν. Τέλος θα πρέπει να είναι συγχρόνως ένα έργο που ενεργοποιεί τη σκέψη και φαντασία παιδιών και θεατών.

Μ΄ αυτά τα κριτήρια φέτος το Θεατρικό Εργαστήρι ανέβασε το **«Δράκο»** του Ευγένιου Σβαρτς, Ρώσου συγγραφέα, που έγραψε το έργο στο Λένινγκραντ το 1942, με στόχο τον ηγέτη του Ναζισμού. Η παράσταση όμως έβαλε σε σκέψεις τους λογοκριτές του Στάλιν, που το κατέβασαν την επόμενη της πρεμιέρας. Το έργο είναι ένα αντιεξουσιαστικό αλληγορικό παραμύθι, που χρησιμοποιεί στοιχεία και από τους ελληνικούς μύθους του

Περσέα, του Άη Γιώργη, από ιστορίες δηλαδή που κατά κάποιο τρόπο διατρέχουν όλους τους λαούς. Είναι μια καυστική σάτιρα της πολιτικής τυραννίας, και τα νοήματά του, τα πρόσωπα και ο ρόλος τους στην κοινωνία, εύκολα αναγνωρίσιμα και διαχρονικά.

Τη σκηνοθεσία του έργου, τη σκηνογραφία και τη μουσική επιμέλεια έκανε ο Αλέξανδρος Οικονόμου, πολύτιμος σύμμαχος και καθοδηγητής του θεατρικού μας εργαστηριού, που με την πολύχρονη πείρα του στο ερασιτεχνικό θέατρο, αλλά και το παιδαγωγικό του ταλέντο, οδήγησε την ομάδα σε μια πολύ αξιόλογη παράσταση για τα δεδομένα του μαθητικού θεάτρου.

Με το έργο αυτό η θεατρική ομάδα του Γυμνασίου μας έδωσε στην Ειρηνούπολη και στη Νάουσα έξι παραστάσεις. Πήρε επίσης μέρος στους Πανελλήνιους Μαθητικούς Αγώνες Σύγχρονου Θεάτρου, που διοργάνωσε για τέταρτη φορά το Υπουργείο Παιδείας. Στην Περιφερειακή διοργάνωση αυτών των Αγώνων απέσπασε το πρώτο βραβείο, μεταξύ δέκα επτά διαγωνιζομένων σχολείων, και εκπροσώπησε την Περιφέρεια της Κεντρικής και Δυτικής Μακεδονίας στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Μαθητικού Θεάτρου, στην Αθήνα. Ο μαθητής δε Τάσος Παυλίδης τιμήθηκε με Επαινο Καλύτερου Ανδρικού ρόλου, για την ερμηνεία του στο ρόλο του Δημάρχου.

Τα παιδιά της ομάδας είχαν έτσι την ευκαιρία να ταξιδέψουν για άλλη μια φορά στην Αθήνα για μια εβδομάδα, να δουν θεατρικές παραστάσεις άλλων σχολείων, να επισκεφθούν αρχαιολογικούς και μη χώρους της πρωτεύουσας, να ψυχαγωγηθούν, και να γνωρίσουν μαθητές απ΄ όλη την Ελλάδα. Κατά μία ευτυχή συγκυρία μάλιστα, είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν μια άλλη, διαφορετική σκηνοθετική και ερμηνευτική εκδοχή του ίδιου έργου, με το οποίο ασχολήθηκαν ολόκληρη τη χρονιά, από την φοιτητική θεατρική ομάδα του Πανεπιστημίου Αθηνών, που είχε την καλωσύνη να δώσει για χάρη μας ειδική παράσταση, εκτός προγράμματος.

Το θεατρικό μας εργαστήρι θα συμμετάσχει με το ίδιο έργο στα Ημαθιώτικα '98, μετά από πρόσκληση της Δ/νσης Πολιτισμού της Νομαρχίας Ημαθίας.

Θα πρέπει ακόμη να σημειωθεί πως για την θεατρική αυτή παραγωγή είχαμε συμπαραστάτη το Δ/ντή του σχολείου Νίκο Ευαγγελόπουλο και τους καθηγητές Γιάννη Βαρθολομαίο, Δημήτρη Δημισκή και Ελένη Μπογδάνη. Την κατασκευή των σκηνικών έκαναν τα παιδιά του θεατρικού εργαστηριού με τη βοήθεια του Γιάννη Βαρθολομαίου, με την καθοδήγηση του Αλέξανδρου Οικονόμου, που ήταν και υπεύθυνος του τμήματος εικαστικών του σχολείου μας.

Όλοι εμείς λοιπόν που ξεκινήσαμε και θα συνεχίσουμε αυτή την προσπάθεια, δουλεύοντας συλλογικά, και με σεβασμό στα παιδιά και τις δυνατότητές τους, πιστεύουμε πως ανοίγουμε δρόμο και για άλλες τέτοιες προσπάθειες, που θα βρουν εκτίμηση και συμπαράσταση και που θα συμβάλουν σε ένα σχολείο δημιουργικό, ανοιχτό στην τοπική κοινωνία και τα προβλήματά της.

Μια χαρακτηριστική σκηνή από την Γ'πράξη του έργου "Ο Δράκος"

Νίκου Καζαντζάκη

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ

Μια παράσταση από την Θεατρική Ομάδα του ΤΕΛ Νάουσας

Επιμέλεια-παρουσίασης από τη **Λευκή Σαμαρά**

Φέτος για πρώτη φορά λειτουργούν στο ΤΕΛ Νάουσας τα τμήματα προαιρετικών μαθημάτων Θεάτρου και Εικαστικών, που δίνουν την δυνατότητα σε Γυμνάσια και Λύκεια να οργανώσουν τμήματα μαθημάτων μουσικής, χορού, θεάτρου, κινηματογράφου κλπ. εφ' όσον θα βρεθούν κατάλληλοι δάσκαλοι.

Ποιος άλλος φυσικά, θα δίδασκε στο τμήμα θεάτρου εκτός από τον συμπολίτη μας Χρήστο Μπαταντζή.

Ο Γιώργος Χατζιδάκις στο περιοδικό που εξέδιδε για το θέατρο τα «ΘΕΑΤΡΙΚΑ», (τεύχος 11 του '93) με αφορμή μια πλατιά έρευνας που έκανε για το θέατρο στη Μακεδονία, γράφει: *«Παρακολουθώντας το διάγραμμα των θεατρικών ομάδων, διασταυρωθήκαμε με το πάθος προσώπων που δίνονται ολόψυχα στην σκηνική υπόθεση. Αν ακολουθήσουμε τώρα την πορεία ενός από τα πρόσωπα αυτά, αυτήν του Χρήστου Μπαταντζή, θα ανοιχτούμε σε νέους θεατρικούς ορίζοντες...* (και αφού περιγράφει το πολυποίκιλο έργο του κ. Μπαταντζή) συνεχίζει ...*Κρυφή ελπίδα αυτής της έρευνας για το θέατρο στο Μακεδονικό χώρο είναι να «χτυπήσεις» τέτοιες φλέβες θεατρικού μεταλλεύματος και να αποκαλύψει τέτοιους ανθρώπους με πράματα , ιδέες, εμπνεύσεις, πάθος και αγώνα σε κάθε αντιξοότητα...»*

Ο Χρήστος Μπαταντζής, παρουσίασε στο κοινό της Νάουσας με τήν θεατρική ομάδα του ΤΕΛ, το κατά κάποιο τρόπο άγνωστο έργο του Νίκου Καζαντζάκη «ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ»
Πώς το διάλεξε:

«Τύχη αγαθή θα πει. Στις αρχές του Δεκέμβρη μου δόθηκε η ευκαιρία να παρακολουθήσω στην Θεσ/νικη μια Κουτσερτάντε εκτέλεση της όπερας του Μ. Καλομοίρη -Κων/νος ο Παλαιολόγος». Ενθουσιάστηκα με τη δύναμη και το πάθος της μουσικής του Καλομοίρη, αλλά περισσότερο με το εντελώς άγνωστο σε μένα, μέχρι εκείνη τη

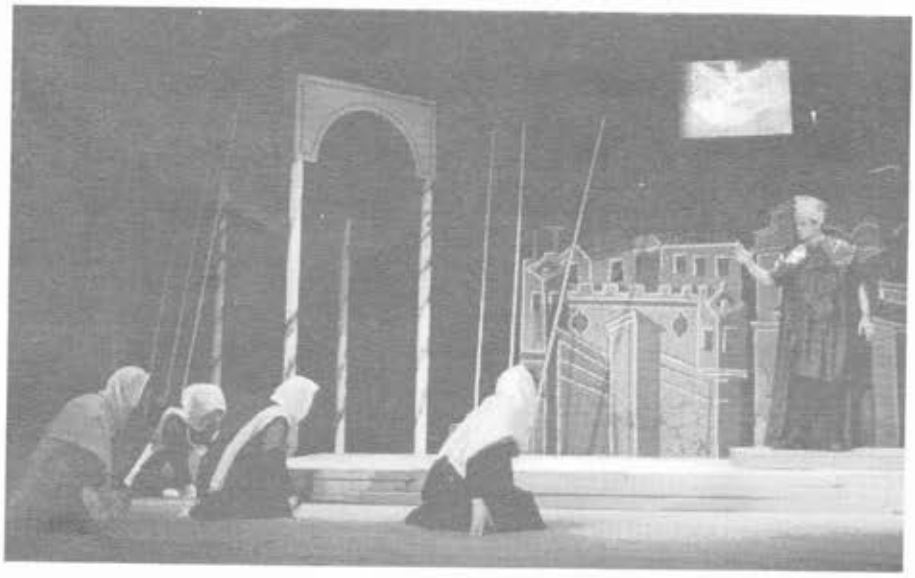

Μια χαρακτηριστική σκηνή από την Γ' πράξη του έργου "Κωνσταντίνος Παλαιολόγος"

στιγμή κείμενο του Καζαντζάκη. Εσπευσα αμέσως να βρω την τραγωδία αυτή και να την μελετήσω..."

Στην επική τραγωδία "Κωνσταντίνος ο Παλαιολόγος" ο Καζαντζάκης περιγράφει, με το δικό του στοχαστικό λόγο την απελπισμένη αλλά και ηρωική αντίσταση του τελευταίου βασιλιά της Πόλης. Ο ήρωάς του δεν υποχωρεί μπροστά στη βία και στη βέβαιη ήττα. Πολεμά, γνωρίζοντας πως τελικά θα πεθάνει πολεμώντας. Ενας τέτοιος θάνατος είναι η ίδια η αθανασία. Είναι η υποθήκη για τις γενιές που θα έλθουν.

Ο Καζαντζάκης στο έργο αυτό προβάλλει τη μεγαλοσύνη του ελληνισμού απέναντι στη βαρβαρότητα και διευρύνει σε απεριόριστα πλάτη τον γνωστό εθνικό μας θρύλο του "μαρμαρωμένου Βασιλιά" και της τελευταίας λειτουργίας στην ΑγιαΣοφιά, που δεν τελείωσε ποτέ...

"...Εντυπωσιασμένος, χαρακτήρισα το έργο αυτό, σαν ένα «ιλιγγιώδες» έργο, μεστό ελληνικό πάθος γεμάτο ρωμαλέα στοιχεία κατάλληλο να αποδοθεί από τους έφηβους μαθητές του τμήματός μου", συνεχίζει ο κ. Μπαταντζής. *"Κύριος ήρωάς του ένα πρόσωπο της Ιστορίας και του θρύλου, που βρέθηκε στην καρδιά κοσμοϊστορικών γεγονότων και στάθηκε δυναμικά αντιμέτωπο με τη μοίρα του. Οι συγκρούσεις των ηρώων του είναι τιτάνιες. Ο λόγος του χειμαρρώδης. Στο σώμα του κειμένου συναντά κανείς φράσεις γεμάτες σοφία και ψυχική δύναμη.Ο Καζαντζάκης δίνει σημασία στη σκέψη, και γι΄ αυτό ο λόγος του κερδίζει σαν λόγος, όχι όμως σαν θεατρική πράξη. Παρ΄ όλα αυτά αποδεικνύεται ένας ποιητής που ξέρει να μεταπλάθει ιστορίες, πρόσωπα, εικόνες, καταστάσεις. Να ένα σταθερό σημείο όπου μπορεί να σταθεί κανείς και να μετατρέψει αυτόν τον επικό λόγο σε θεατρική πράξη.*

Ηξερα πως θα άγγιζε την ψυχή των νεαρών μαθητών και αρχίσαμε τη δουλειά. Δουλειά πολλή, δουλειά δύσκολη, όπως ο συνδυασμός του λόγου και της κίνησης, της σκηνικής όψης, δηλαδή σκηνικών και κοστουμιών, που τα ανέλαβε με το απαράμιλλο κριτήριο της αισθητικής και ευαισθησίας που τον διακρίνει ο Αλέξανδρος Οικονόμου Αρχιτέκτονας, καθηγητής εικαστικών και η ομάδα των παιδιών που συμμετείχαν στο μάθημα αυτό.

Αυτό όμως που με βασάνισε ιδιαίτερα, ήταν η ώρα της απόφασης για το ύφος της μουσικής, την οποία θα έπρεπε να υπογραμμίσω τις πάμπολλες ηρωικές στοχαστικές δραματικές, μεταφυσικές, καταστάσεις του έργου. Γιατί η Καζαντζακική αυτή τραγωδία σηκώνει από τη φύση της μεγάλο μουσικό όγκο. Και θα έπρεπε οπωσδήποτε αυτή να ταιριάζει στη σκηνοθετική αντιμετώπιση, την άποψη δηλαδή του έργου. Για τις ανάγκες του «Παλαιολόγου» κατέφυγα σε πολλές μουσικές τεχνοτροπίες φροντίζοντας όμως πάντα η τελική αίσθηση να έχει μια συνολικότητα, αποφεύγοντας τις κραυγαλέες αντιθέσεις της μουσικής υφής.

Χρησιμοποίησα συμφωνική μουσική για τα ηρωικά και τραγικά σημεία του έργου (η

Τάνια Κουμάγκα: Άννα
Εύα Στάρκα: Βάγια

συμφωνία No 1 του Μ. Καλομοίρη ήταν η ιδανικότερη λύση. Το έργο αυτό εμπεριέχει τόσο το χορωδιακό «τη υπερμάχω» και μονοφωνικά σε κάποια επανάληψη - απαραίτητο σε αρκετές του έργου - όσο και την συμφωνική ανάπτυξη του ύμνου και μάλιστα σε πάμπολλες μουσικές γκάμες). Χρησιμοποίησα επίσης σύγχρονα μουσικά στυλ (ψυχεδελικά θα μπορούσα να πω) για τη σκηνή του ονείρου και για τις μεταφυσικές ....παρουσίες (η παρουσία στη σκηνή του Αρχάγγελου και της Παναγιάς).

Για τη σκηνή της εισβολής των Τούρκων (το τραγικότερο σημείο) μέσα στην Αγια Σοφιά, χρησιμοποίησα ρυθμούς, κραυγές και μελωδίες με καθαρά ανατολίτικη υφή για να τονιστεί ο όγκος, η δύναμη και η βαρβαρότητα του Τούρκικου στρατεύματος (χρησιμοποιήθηκαν κάποια σημεία από τη μουσική που γράφτηκε για το μεγάλο ινδικό έπος «Mahabharata» από τη σκηνική δουλειά του Peter Book).

Μουσική φτιαγμένη σε συνθεσάιζερ χρησιμοποιήθηκε για τις τελικές σκηνές του έργου (ευτύχημα το ότι βρέθηκε σε C.D. το έργο του Β. Παπαθανασίου «Ραψωδίες», που περιέχει και πάλι τη μουσική ανάπτυξη του ύμνου «τη υπερμάχω» με τη γνωστή θλιμμένη και ταυτόχρονα επική μελωδία διανθισμένο με διάφορα πολύ πετυχημένα ακουστικά εφέ (ιδίως εκείνος ο αέρας που φέρνει κι' ύστερα σκορπά τον επιβλητικό ύμνο, μαζί με τις κραυγές του πλήθους καλπασμούς αλόγων και χλιμιντρίσματα).

Κοντά σ' όλα αυτά χρησιμοποιήθηκαν μουσικά έργα που περιείχαν καμπανοκρουσίες, ψαλμωδίες ήχους που έμοιαζαν με κανονιές κ.λ.π. απαραίτητα για τη συμπλήρωση της μουσικής του έργου.

Για να ολοκληρωθεί αυτή η διαδικασία αγοράστηκαν δίσκοι, επιστρατεύτηκαν οι δισκοθήκες καθώς και δίσκοι με νεανικά ακούσματα (κυρίως χεβυμεταλλάδικα) των μαθητών μου που ομολογουμένως μας έδωσαν πάμπολλες λύσεις.

Και μετά 4 μήνες εντατικής δουλειάς το Σάββατο 4-4-98 ήμασταν έτοιμοι να την παρουσιάσουμε

Όλοι όσοι συνεργάστηκαν γι' αυτή την παράσταση θεωρούν τους εαυτούς τους τυχερούς. Οχι μόνο γιατί γνώρισαν τον μεστό, ποιητικό λόγο και τον θρησκευτικό στοχασμό, στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη, αλλά και γιατί αισθάνθηκαν ακόμα περισσότερο Ελληνες μέσα από τις ρίζες τους με το τόσο ηρωικό και μεγαλειώδες στην τραγικότητά του, παρελθόντος.

Τεχνικο Επαγγελματικό Λύκειο Νάουσας - Ομάδα Θεάτρου

Περίοδος 1997 - 1998

Νίκου Καζαντζάκη

«ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Ο ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ»

Επική τραγωδία

Διδασκαλία-Σκηνοθεσία-Μουσική επιμέλεια:	**Χρήστος Μπαταντζής**
Σκηνογραφία-Ενδυματολογία:	**Αλέξανδρος Οικονόμου**
Επιμέλεια παραγωγής:	**Πασχάλης Μιχαλόπουλος**

ΔΙΑΝΟΜΗ

Κωνσταντίνος Παλαιολόγος:	Γιάννης Χάρτσιος
Πυροβάτης:	Δάνης Ιορδανίδης
Ηγούμενος:	Βαγγέλης Αδαμίδης
Φραντζής:	Μιχάλης Γαλίτης
Νοταράς:	Βαγγέλης Αδαμίδης
Καρυστινός:	Αλέξανδρος Θεοχάρης
Χαρκούτσης:	Νίκος Ζιώτας
Γιουστινιάνης:	Γιάννης Τσαχαλίδης
Καρδινάλης:	Κατερίνα Φατούρα
Τούρκος αγγελιαφόρος:	Αλέξανδρος Τσάκωνας
Σουλτάνος:	Τρύφων Γεωργιάδης
Αννα:	Τάνια Κουμάγκα
Βάγια:	Εύα Στάρκα
Καλόγερος:	Τ. Γεωργιάδης - Α. Σακελάρης
Λειτουργός:	Νίκος Ζιώτας
Πρώτη Βάρδια:	Γιάννης Τσαχαλίδης
Δεύτερη Βάρδια:	Γιάννης Χάρτσιος
Δούλοι:	Ν. Ζιώτας, Α. Σακελάρης
Δούλες:	Β. Σαρηγιάννη, Χρ. Κατσαλή
Αστρολόγοι:	Α. Τσάκωνας, Ν. Ζιώτας, Ε. Φίτου
Μάγισσες:	Β. Σαρηγιάννη, Κ. Φατούρα, Γ. Φατούρα
Μάνες:	Γ. Φατούρα, Κ. Φατούρα, Β. Σαρηγιάννη, Ε. Φίτου
Αρχάγγελος:	Γιάννης Χάρτσιος
Παναγία:	Ε. Φίτου
Λαός:	Ν. Ζιώτας, Μ. Γαλίτης, Α. Τσάκωνας, Τ. Γεωργιάδης, Α. Σακελλάρης, Γ. Τσαχαλίδης, Α. Θεοχάρης, Χρ. Κατσαλή, Ε. Φίτου, Γ. Φατούρα, Κ. Φατούρα, Β. Σαρηγιάννη, Σ. Κουμάγκα, Ε. Στάρκα.
Φωτισμός:	Θωμάς Φράγγης
Κατασκευή σκηνικών:	Θανάσης Αήγγης
Ζωγραφική εκτέλεση σκηνογραφίας -Φροντιστήρια:	Χ. Μπαντής, Γ. Πορτοκάλης, Στ. Ψαθάς, Μ.Ζαφείρκου (μέλη της ομάδας εικαστικών)
Προσθετες κατασκευές εξοπλισμου:	Στέφανος Ηλιάδης
Κατασκευή κοστουμιων:	Κούλα Καπνιστή
Χειριστής μαγνητοφώνου:	Βαγγέλης Ανδρέου
Κρουστα , Τύμπανα:	Δημήτρης Διάκογλου

Ευχαριστούμε το ΚΑΠΗ και το ΚΕΝΕ Νάουσας
για την παραχώρηση των χώρων τους για τις πρόβες της ομάδας

Η ΦΥΤΟΦΘΟΡΑ ΤΩΝ ΠΥΡΗΝΟΚΑΡΠΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΜΗΛΟΕΙΔΩΝ

των **Α. Χιτζανίδου**, Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο
Δ. Στυλιανίδη, Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Νάουσας
Κ. Ελενα, ΕΘ.Ι.ΑΓ.Ε. & Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο

Ο λαιμός των φυλλοβόλων δένδρων, δηλαδή το τμήμα του κορμού που είναι αμέσως πάνω και λίγο κάτω από την επιφάνεια του εδάφους, προσβάλλεται συχνά από μύκητες του γένος Phytopthora. Η προσβολή επεκτείνεται σε αρκετό ύψος πάνω από το έδαφος- όχι όμως περισσότερο από μισό μέτρο συνήθως- και λίγο πιο κάτω από την επιφάνεια του εδάφους. Ακόμα, προσβάλλονται οι επιφανειακές χονδρές ρίζες των δένδρων που είναι πλησιέστερα προς τον κορμό. Η ασθένεια αυτή εμφανίζεται σε δένδρα μικρής, αλλά και μεγάλης ηλικίας. Οι ζημιές που προκαλούνται είναι πολύ μεγάλες, γιατί τα προσβεβλημένα δένδρα σε σύντομο χρονικό διάστημα ξεραίνονται . Στην περίπτωση των πυρηνοκάρπων, η ασθένεια είναι γνωστή ως «αποπληξία».

Ξενιστές

Από τα πυρηνόκαρπα, τη μεγαλύτερη ευπάθεια παρουσιάζει η αμυγδαλιά, η οποία προσβάλλεται από όλα τα είδη που αναφέρονται στη συνέχεια. Ακολουθούν με φθίνουσα σειρά ευπάθειας η βερικοκιά, η ροδακινιά και τέλος η δαμασκηνιά. Στην κερασιά, σε λίγες περιπτώσεις έχουν παρατηρηθεί στο λαιμό συμπτώματα που θυμίζουν την ασθένεια, το παθογόνο όμως δεν έχει απομονωθεί ποτέ. Προσβολές από είδη του γένους Phytopthora στη βυσσινιά δεν έχουν αναφερθεί στην Ελάδα. Από τα μηλοειδή, σοβαρές ζημιές έχουν παρατηρηθεί στη μηλιά και στην αχλαδιά, ενώ η κυδωνιά, μέχρι τώρα δεν έχει εμφανίσει πρόβλημα.

ΣΥΜΠΤΩΜΑΤΑ

Στην περιοχή του λαιμού των προσβεβλημένων δένδρων, οι ιστοί του φλοιού παίρνουν ένα σκούρο καστανό χρώμα, που φτάνει μέχρι το κάμβιο, αμέσως κάτω από το φλοιό . Στα πυρηνόκαρπα ο φλοιός σχίζεται και συχνά παρατηρείται έκκριση κόμμεος. Το ξύλο δεν προσβάλλεται.Στην αρχή η ζημιά περιορίζεται σε ένα τμήμα του λαιμού, σιγά- σιγά όμως προσωρά, και όταν τον περιβάλλει ολόκληρο, το δένδρο ξεραίνεται. Τα προσβεβλημένα δένδρα συνταντώνται μεμονωμένα στον οπωρώνα ή σε κηλίδες, δηλαδή μερικά ασθενή δένδρα μαζί, ή ακόμα βρίσκονται κατά μήκος των γραμμών. Τα ασθενή δένδρα πριν από το θάνατό τους παρουσιάζουν καχεκτική ανάπτυξη με χλωρωτικά φύλλα, τα οποία αργότερα μαραίνονται. Τα συμπτώματα αυτά μπορεί να παρουσιαστούν μονόπλευρα στην κόμη του δένδρου ή καθολικά, ανάλογα με την έκταση της ζημιάς, στο λαιμό του δένδρου.

Η ασθένεια εμφανίζεται συνήθως καλοκαίρι, αλλά μπορεί και προς το τέλος του χειμώνα ή αρχές της άνοιξης. Αν η ασθένεια εμφανιστεί το καλοκαίρι, τα φύλλα των δένδρων γίνονται χλωρωτικά, μαραίνονται και όταν η ζημιά είναι καθολική, τα δένδρα ξεραίνονται απότομα. Αν εκδηλωθεί στο τέλος του χειμώνα, τα νεαρά δένδρα ξεραίνονται πριν από την έκπτυξη των φύλλων, τα δε ενήλικα παρουσιάζουν ανάσχεση της βλάστησης και οταν οι θερμοκρασίες ανέβουν, το Μάϊο ή Ιούνιο, ξεραίνονται. Σε σπάνιες περιπτώσεις παρατηρείται αναβλάστηση του δένδρου απότο υποκείμενο, αν αυτό είναι ανθεκτικό στην ασθένεια.

Ξηράνσεις δένδρων μπορούν να προκληθούν και από άλλα αίτια, παραστικικά ή όχι, όπως π.χ. αδρομυκώσεις, σηψηριζίες, ασφυξά ριζών, κακή συγγένεια εμβολίου και υποκειμένου, προσβολή από το έντομο capn-

odis tenebrionis, τοξικότητα από λιπάσματα ή άλατα, έλλειψη νερού κ.λ.π.Στις ασθένειες που προκαλούνται από μύκητες του γένους Phytopthora χαρακτηριστικά συμπτώματα είναι ο καστανός μεταχρωματισμός του φλοιού του λαιμού και η απότομη ξήρανση του δένδρου. Η διάγνωση πάντως επιβεβαιώνεται μόνο με απομόνωση του παθογόνου στο εργαστήριο΄ η διάγνωση στον αγρό δεν είναι πάντα ακριβής.

Αίτιο - Συνθήκες ανάπτυξης

Η ασθένεια οφείλεται σε διάφορα είδη του γένους Phytopthora.Στην Ελλάδα έχουν αναφερθεί στα πυρηνόκαρπα και μηλοειδή τα είδη. P. Cactorum, P. Citropthora, P. Parasitica. P. Syringae, P. Citricola, P. Drechsleri. Πιθανόν να υπάρχουν και άλλα, που δεν έχουν προσδιοριστεί. Πιο συνηθισμένα είναι τα είδη P. Citropthora, P. Cactorum και P. Syringae. Από τα είδη αυτά ο P. Syringae έχει παρατηρηθεί μόνο σε νεαρά δένδρα. Τα μηλοειδή προσβάλλονται κυρίως από τον P.cactorum. Τα διάφορα είδη έχουν διαφορετικές απαιτήσεις θερμοκρασίας . Ο P. Syringae π.χ. δραστηριοποιείται και προσβάλλει τα δένδρα όταν οι θερμοκρασίες είναι χαμηλές και πιθανόν όταν τα δένδρα βρίσκονται σε λήθαργο, ενώ άλλα, π.χ. P. Citrophthora, P. cactorum, όταν οι θερμοκρασίες ανέβουν. Τεχνητές μολύνσεις σε δενδρύλλια πυρηνόκαρπων έδειξαν ότι τουλάχιστον τα ευπαθή πύρηνόκαρπα μπορούν να μολυνθούν όλες τις εποχές του χρόνου- κυρίως την άνοιξη και το φθινόπωρο- από είδη του γένους Phytophthora, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό.

Τα παθογόνα αυτά ζουν στο έδαφος, ευνοούνται από συνθήκες υψηλής υγρασίας του εδάφους και τα μολύσματά τους μεταφέρονται με το νερό. Για το λόγο αυτό δημιουργούν σοβαρά προβλήματα στις καλλιέργειες σε χρονιές με πολλές βροχοπτώσεις ή σε αρδευόμενους οπωρώνες. Εάν γύρω από το λαιμό των δένδρων υπάρχουν πολλά ζιζάνια, δημιουργούνται συνθήκες υψηλής υγρασίας, που ευνοούν την προσβολή από Φυτόφθορα. Επίσης , όταν το νερό του ποτίσματος βρέχει τον κορμό, δημιουργούνται ευνοϊκές συνθήκες μόλυνσης. Αν η άρδευση γίνεται με κατάκλιση ή με αυλάκια, τα μολύσματα μεταφέρονται από το ένα δένδρο στο άλλο με το νερό.

Η μόλυνση των δένδρων από το παθογόνο μπορεί να γίνει απ΄ ευθείας, διευκολύνεται όμως από την ύπαρξη πληγών που μπορεί να δημιουργηθούν από γεωργικά μηχανήματα, έντομα, τρωκτικά, παγετό ή άλλα αίτια.

Αντιμετώπιση της ασθένειας

Οι προσβολές του λαιμού των δένδρων από μύκητες του γένους Phytophthora αντιμετωπίζονται με μέτρα που λαμβάνονται πριν από τη μόλυνση (προληπτικά) και μέτρα που λαμβάνονονται μετά την εμφάνιση της ασθένειας.

Για την πρόληψη της ασθένειας πρέπει:

1. Οι οπωρώνες να εγκαθίστανται σε εδάφη που στραγγίζουν καλά, ώστε να μη δημιουργείται περιβάλλον με περίσσεια υγρασίας.

2. Να αποφεύγεται η δημιουργία πληγών με οποιοδήποτε τρόπο στο λαιμό και τις ρίζες.

3. Κατά τη μεταφύτευση στον οπωρώνα τα δενδρύλλια να φυτεύονται στο ίδιο βάθος που ήταν και στο φυτώριο και να ψεκάζονται αμέσως στη βάση με βορδιγάλειο πολτό 1-1-100 (θειικός χαλκός- ασβέστης- νερό).

4. Να μη συσσωρεύεται χώμα γύρω από τον κορμό των δένδρων

5. Αν τα δένδρα ποτίζονται με κατάκλιση, με αυλάκι ή με μπεκ, θα πρέπει να μη διαβρέχεται ο κορμός τους. Στο σύστημα με αυλάκι μπορεί να σχηματίζεται η διπλή λεκάνη με ανάχωμα, ώστε το νερό να μη φθάνει στον κορμό του δένδρου.

6. Να γίνεται επάλειψη του κορμού με βορδιγάλειο πάστα μέχρις ύψους 1 μέτρου (στην αχλαδιά περισσότερο) και λίγο κα΄τω από την επιφάνεια του χώματος το φθινόπωρο΄ και την άνοιξη. Η βορδιγάλειος πάστα γίνετι σε αναλογία 6-13-100 (θειικός χαλκός- ασβέστης- νερό). Η επέμβαση αυτή συστήνεται ιδιαίτερα για την αχλαδιά, όπου η προσβολή επεκτείνεται ψηλότερα στον κορμό και στους βραχίονες . Αν η επάλειψη είναι δύσκολη, μπορεί να γίνει αντί αυτής ψεκασμός στο ίδιο τμήμα του δένδρου με κάποιο χαλκούχο μυκητοκτόνο, στην ισχυρότερη συνιστώμενη δόση.

7. Καταστροφή ζιζανίων γύρω από τον κορμό των δένδρων, κατά προτίμηση με μεταφυτρωτικά ζιζανιοκτόνα.

8. Χρησιμοποίηση ανθεκτικών υποκειμένων, εφόσον υπάρχουν, και εμβολιασμός σε αρκετό ύψος από το έδαφος (περίπου 50 εκατ.)
Στα πυρηνόκαρπα και στα μηλοειδή δεν υπάρχουν δυστυχώς προς το παρόν ανθεκτικά υποκείμενα με καλούς χαρακτήρες, όπως είναι π.χ. η νερατζιά (citrus aurantium) για τα εσπεροειδή, ή η τσικουδιά (Pistacia terebinthus) για τη φιστικιά. Εξαίρεση αποτελεί η κυδωνιά, που όπως αναφέρθηκε είναι ανθεκτική, πιθανόν και η φιρικιά. Αντίθετα υπάρχουν υποκείμενα με πολύ καλές δενδροκομικές ιδιότητες, που παρουσιάζουν ευπάθεια στη Φυτόφθορα.

Στην αμυγδαλιά, που όπως ήδη αναφέρθηκε είναι πολύ ευαίσθητη, σε μία αξιολόγηση που έγινε σε δενδρύλλια διαφόρων υποκειμένων από το Ινστιτούτο Φυλλοβόλων Δένδρων Νάουσας (Ι.Φ.Δ.Ν.), σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Προστασίας Φυτών Πάτρας (Ι.Π.Φ.Π.) και το Μπενάκειο Φυτοπαθολογικό Ινστιτούτο (Μ.Φ.Ι.), δεν βρέθηκαν ανθεκτικά υποκείμενα.

Τα αμυγδαλοροδάκινα γενικά είναι ευπαθή. Είναι πιθανόν η ευπάθεια αυτή να προέρχεται από το γονέα αμυγδαλιά. Με την ευρεία διάδοση των αμυγδαλοροδάκινων, το πρόβλημα των προσβολών, από είδη Φυτόφθορα έχει οξυνθεί. Από τα αμυγδαλοροδάκινα το GF 677, το οποίο έλυσε πολλά άλλα προβλήματα στην καλλιέργεια της ροδακινιάς, είναι λιγότερο ευπαθές από τα άλλα αμυγδαλοροδάκινα που αξιολογήθηκαν σε πειράματα του Ι.Φ.Δ.Ν. και Μ.Φ.Ι. Από σχετικές έρευνες που έγιναν σε διάφορες χώρες για επισήμανση υβριδίων ανθεκτικότερων στην ασθένεια, από το GF 677, μόνο στην Ουγγαρία βρέθηκε ένα υβρίδιο που προήλθε από διασταύρωση της ροδακινιάς με το είδος Prunus davidiana, το οποίο κατά την άποψη Γάλλων επιστημόνων είναι λιγότερο ευπαθές από το GF 677. Η ονομασία του είναι «Cadaman-Avimac΄» και έχει εισαχθεί στη χώρα μας από το Ι.Φ.Δ.Ν. το 1990. Το υβρίδιο αυτό δεν έχει ακόμη δοκιμαστεί αρκετά στις ελληνικές συνθήκες.

Τα υποκείμενα που προέρχονται από σπορόφυτα ροδακινιάς, και τα οποία χρησιμοποιούνταν παλιότερα, είναι λιγότερο ευαίσθητα από τα αμυγδαλοροδάκινα. Αξίζει να σημειωθεί ότι από το Ι.Φ.Δ.Ν. επισημάνθηκαν προσβολές από Φυτόφθορα σε δενδροκομεία με τέτοια υποκείμενα.

Το υποκείμενο της δαμασκηνιάς, Damas GF 1869 και St Julien 655/2, που χρησιμοποιούνται ως υποκείμενα για τις ροδακινιές, αποδείχθηκαν ανθεκτικά στην ασθένεια, σε αξιολόγηση που έγινε από το Ι.Φ.Δ.Ν. και το Μ.Φ.Ι.΄ δυστυχώς όμως, το πρώτο παρουσιάζει προβλήματα ασυμφωνίας με τη ροδακινιά και το δεύτερο έχει τάση παραγωγής καρπών μικρού μεγέθους.

Ένα άλλο υποκείμενο με μικρή ευπάθεια είναι το αμυγδαλοδαμάσκηνο «Προκοπίου», το οποίο όμως προς το παρόν προορίζεται μόνον ως υποκείμενο αμυγδαλιάς σε βαριά και ξηρά εδάφη (Παρατηρήσεις Ι.Φ.Δ.Ν.)

Στη μηλιά το πρόβλημα παρουσιάστηκε με τη διάδοση των νάνων και ημινάνων υποκειμένων, τα οποία λόγω των επιθυμητών δενδροκομικών ιδιοτήτων τους αντικατέστησαν το σχετικά ανθεκτικό «φιρίκι». Ιδιαίτερα ευπαθές διαπιστώθηκε ότι είναι το ημινάνο υποκείμενο MM 106.

Στην αχλαδιά ορισμένες ποικιλίες παρουσιάζουν μεγάλη ευπάθεια. Η προσβολή σε αυτές επεκτείνεται ψηλά στον κορμό και μέχρι τους βραχίονες. Έντονη προσβολή έχει παρατηρηθεί στην «Κοντούλα» και στη νέα ποικιλία αυτής «Καλλιόπη» (7/9), η οποία δημιουργήθηκε στο Ι.Φ.Δ.Ν.Σε ορισμένες περιοχές έχουν σημειωθεί πολλαπλές προσβολές , κυρίως των βραχιόνων, στην ποικιλία «Κρυστάλλι».

Η ευπάθεια ενός υποκειμένου στις Φυτόφθορες δεν πρέπει να αποτελεί αίτία μη χρησιμοποίησής του, όταν έχει άλλες αξιόλογες δενδροκομικές ιδιότητες. Η γνώση όμως του βαθμού ευπάθειας έχει βασική σημασία , ώστε να εφαρμόζονται έγκαιρα τα απαραίτητα προληπτικά μέτρα αντιμετώπισης της ασθένειας.

Μετά την εμφάνιση της ασθένειας, πρέπει με σχολαστικότητα να λαμβάνονται τα μέτρα που αναφέρονται στη συνέχεια:

η τέχνη να κάνεις έντυπα

Στο art STUDIO, σχεδιάζουμε
και παράγουμε έντυπα.
Έντυπα άψογα, που ξεχωρίζουν
και προκαλούν εντύπωση.
Μελετημένα στην κάθε τους λεπτομέρεια
με τέλεια αισθητική και πρωτοποριακό
design. Καμωμένα με την αρτιότερη τεχνική επεξεργασία
και τυπωμένα με τις πιο σύγχρονες εκτυπωτικές μεθόδους
σε ειδικευμένα εργαστήρια.

Τέτοια έντυπα κάνουμε στο art STUDIO.

Και γνωρίζουμε καλά τον τρόπο.
Γιατί διαθέτουμε βαθειά γνώση
και πολυετή εμπειρία στις γραφικές τέχνες.
Γιατί διαθέτουμε τον μεγαλύτερο και πιο σύγχρονο, ηλεκτρονικό
σταθμό εργασίας επιτραπέζιων εκδόσεων (Desktop publishing).
Και γιατί συνεργαζόμαστε με ένα άριστο επιτελείο 57 επιλεγμένων
και εξειδικευμένων συνεργατών και παραγωγικών εργαστηρίων.

Αλλά πάνω απ' όλα,
γιατί αντιμετωπίζουμε το θέμα της σχεδίασης των εντύπων σας
με καλλιτεχνική ευαισθησία.
Το να κάνεις έντυπα είναι τέχνη.

art STUDIO

ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΕΝΤΥΠΩΝ
Βασιλέως Κωνσταντίνου 7, 592 00 Νάουσα, τηλ. (0332) 22345